

JBS

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhistic Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม–กันยายน 2569)
Vol. 11 No. 3 (July–September 2026)

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhistic Sociology 2026

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสคราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2569) | Vol.11 No.3 (July – September 2026)

▶ กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม | ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน | ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

▶ วัตถุประสงค์

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้านพระพุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เปิดรับบทความภาษาไทย โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงถึงที่มาของบทความให้ชัดเจน

▶ **ที่ปรึกษา**

พระธรรมวชิรากร

พระเทพสิริวิชิรเวที, ดร.

พระเมธีวชิราภิจิต, ผศ.ดร.

▶ **บรรณาธิการบริหาร**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

▶ **กองบรรณาธิการ**

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูโฆษิตพัฒนากุล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตีรทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศริน มนูญผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจั่น

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์ยมย่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงษ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ดร.สำเร็จ จันทุม

ศึกษานิเทศก์กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

กองการศึกษาเทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรปราการ

ดร.พัชรี สุมะโรกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ปรียา สงค์ประเสริฐ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ดร.สุปรีชา ชำนาญพุดิพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

▶ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาโยธิน มหาวิโร, ดร.

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

▶ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร.

พระมหาประทีป เขมจารี

พระปลัดประวิทย์ ธนปญโญ

ดร.จิตรา อุนจะนำ

▶ ออกแบบปก

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก

▶ จัดรูปเล่ม

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

▶ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เมื่อดทราย

1648 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร: 0-7534-3768, 063-313 7828

▶ เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

128 หมู่ 6 ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์ 075-809 128-9 | E-mail: tippamas.mbu@gmail.com

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Sociology)

เป็นวารสารอยู่ในฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 เป็นระยะ 5 ปี (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572) ซึ่งฉบับนี้ ก้าวเข้าสู่ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 ประจำปี 2569 ทางกองบรรณาธิการได้กำหนดการออกวารสารปีละ 4 ฉบับ โดยจะพยายามพัฒนาคุณภาพของบทความในวารสารให้ได้มาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศาสนา ศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยบทความทุกบทความได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบันการศึกษา

กองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้ จะเป็นเวทีทางวิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ด้านการเรียนรู้ยุคใหม่” ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกายความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนกรเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการพัฒนาเยาวชน 4.0 ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามนโยบายประเทศไทย 4.0

ในนามกองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ต้องขอขอบคุณต่อท่านเจ้าของบทความทุกบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความให้มีคุณภาพทางวิชาการที่ดียิ่งขึ้น และต้องขอขอบคุณทีมงานผู้จัดทำวารสารทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมายและออกได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง

และหากท่านผู้เขียนหรือท่านผู้อ่านท่านใด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถส่งความเห็นมาได้ที่ tippamas.mbu@gmail.com ทางกองบรรณาธิการขอน้อมรับมาปรับปรุงแก้ไขด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสตวรโชติ)

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
กรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสภาวะของนักศึกษาฝึกงาน THE CONCEPTUAL FRAMEWORK AND THE INDICATORS OF INTERNSHIPS STUDENTS WELLNESS AND PARTNERSHIP CONSORTIUM OF RAJABHAT UNIVERSITIES WITH PUBLIC AND PRIVATE SECTORS FOR ENHANCING STUDENTS WELLNESS วรุตม์ อินทฤทธิ์, อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์, วรณีย์ แกมเกตุ	1
แนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช THE GUIDELINES FOR INVENTORY MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA BASED ON IDDHIPADA IV OF NAKHON SI HAMMARAT COLLEGE OF AGRICULTURE AND TECHNOLOGY UNDER NAKHON SI THAMMARAT VOCATIONAL วิหค ปั่นไธสงค์	16
แนวทางการบริหารหลักสูตรปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 A GUIDELINE FOR CURRICULUM ADMINISTRATION FOR EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT BASED ON SANGAHAVATTHU IV IN SAMUI 1 NETWORK SCHOOL UNDER SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 กนกวรรณ อยู่สกุล, บุญเลิศ วีระพรกานต์, พระครูเขมธรรมโมเชิต, อภิจิตร ณ นคร	30
รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ A MODEL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEARNERS BASED ON INTEGRATIVE BUDDHIST LEARNING PSYCHOLOGY สมเกียรติ วัฒนศัพท์, ตัญญา จำปาวัลย์	45

- บทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดชาโยนา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 63**
THE ROLE OF THE COMMUNITY IN DRIVING THE WAT PRACHA RAT SANG SUK PROJECT AT WAT CHAINA, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
พระมหาไพศาล นนทเมธี (พันธ์สวัสดิ์), พระเมธีวชิราภรณ์
- ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 77**
STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' TEAMWORK UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ภากร ชูขาว, อโนทัย ประสาน, เบญจพร ชนะกุล
- ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช 94**
AN ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY TO AFFECTING STUDENT-CENTERED INSTRUCTION OF TEACHERS UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPALITY
พรธรรณัน ดันตยาภิรมย์, ธณัฐชา รัตนพันธ์, นพรัตน์ ชัยเรือง
- ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตรัง เขต 1 110**
CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHERS' INNOVATIVENESS UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
สุนิสา จันทร์สุวรรณ, อโนทัย ประสาน, เบญจพร ชนะกุล
- แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 126**
GUIDELINES FOR PALI STUDIES ENHANCEMENT ACCORDING TO THE FOUR SAṄGAHAVATTHU PRINCIPLES, PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL, KHOK PIEW TEMPLE, MUEANG SONGKHLA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE
พระมหาโธนี อนนฺตโณ (จันทร์ดี), ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี

- ผลการใช้ RIDPA Model ในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิด
เชิงนวัตกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของ
นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด
สงขลา 139
- EFFECTS OF UTILIZING THE RIDPA MODEL IN INSTRUCTIONAL DESIGN TO DEVELOP
INNOVATIVE THINKING COMPETENCY IN SOCIAL STUDIES, RELIGION, AND CULTURE
AMONG GRADE 6 STUDENTS IN SCHOOLS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN SONGKHLA PROVINCE
เฉลิมพล บุญฉายา, อภิรักษ์ วรศักดิ์กุล
- การบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา
กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 154
- MASS MEDIA STUDIES CURRICULUM MANAGEMENT BASED ON SANGAHAVATTHU IV, IN
THAIRATH WITTAYA SCHOOL, SRIVICHAH CLUSTER, UNDER OF THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION
ศุภณัฐ คำมาศ, บุญเลิศ วีระพรกานต์, พระครูเขมธรรมโมชิต, อภิจิตร ณ นคร
- ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อนวัตกรรมจัดการ
เรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช 167
- INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING INNOVATION IN
TEACHERS' LEARNING MANAGEMENT UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
ธิดารัตน์ อ่อนนวล, ธณัฐชา รัตนพันธ์, นพรัตน์ ชัยเรือง
- การประเมินโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังโสด สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST 182
- AN EVALUATION OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY PROJECT AT
BANLANGSOD SCHOOL USING THE CIPPIEST MODEL
ปรีชา หวันหยี, รัฐพร กลิ่นมาลี, นพรัตน์ ชัยเรือง
- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (ช)

กรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน
และความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน
เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน*

THE CONCEPTUAL FRAMEWORK AND THE INDICATORS OF
INTERNSHIPS STUDENTS WELLNESS AND PARTNERSHIP CONSORTIUM
OF RAJABHAT UNIVERSITIES WITH PUBLIC AND PRIVATE SECTORS FOR
ENHANCING STUDENTS WELLNESS

วรุตม์ อินทฤทธิ์*, อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์, วรณีย์ แกมเกต

Warut Intarit, Arunee Hongsiwat, Wannee Kaemkate

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

Chulalongkorn University, Thailand

*Corresponding author Email: warut2756@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากรอบแนวคิดสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน และ 2) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 14 คนที่ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบประเมินความเหมาะสมของร่างกรอบแนวคิด 2) แบบประเมินเพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า:

1. กรอบแนวคิดสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน ได้แก่ รายได้และสวัสดิการที่เป็นธรรม สุขภาพทางกายและจิตใจ การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ ความสมดุลระหว่างการทำงานกับการมีปฏิสัมพันธ์กับ

* Received April 19, 2026; Revised August 13, 2026; Accepted August 22, 2026

สังคม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยจากสถานที่ฝึกงาน และการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย และสิทธิมนุษยชน 2) ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน ได้แก่ โครงสร้าง การกำกับดูแลและกรอบการทำงานร่วมกัน การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ และความสำเร็จ และผลลัพธ์ของความร่วมมือ และ 3) ความเชื่อมโยงของกรอบแนวคิดเชิงระบบ ได้แก่ ความเป็นเหตุเป็นผลของกรอบแนวคิดทั้งระบบและความเป็นขั้นตอนของความร่วมมือ

2. ผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานมี 6 ประกอบและ 27 ตัวบ่งชี้ และ ผลการคัดเลือก ตัวบ่งชี้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน มี 3 องค์ประกอบและ 9 ตัวบ่งชี้ ($Md=5$; $IQR<1.5$)

คำสำคัญ: สุขภาวะ, นักศึกษาฝึกงาน, ความร่วมมือ

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the conceptual framework of internship student wellness and the consortium among Rajabhat Universities and public and private sectors for enhancing student wellness; and (2) develop indicators of internship student wellness and consortium. The study employed research and development design. The sample consisted of 14 experts selected by purposive sampling. The research instruments included: (1) an evaluation form for assessing the appropriateness of the proposed conceptual framework, and (2) an evaluation form for selecting indicators of internship student wellness and Consortium among Rajabhat Universities and public and private sectors. Data were analyzed using mean, percentage, median, and interquartile range.

The findings revealed that:

1. The conceptual framework consists of three main components: 1) internship student wellness, including fair income and welfare, physical and mental health, career skill development, work-social life balance, workplace environment and safety, and legal protection and human rights; 2) the consortium among Rajabhat Universities and public and private sectors, including governance structure and collaborative framework, roles and responsibilities, and partnership outcomes; and 3) systemic integration, including causal relationships within the framework and the procedural process of collaboration.

2. The results of indicator development founded that internship student wellness consisted of six components with 27 indicators, while the partnership

component consisted of three components with 9 indicators. All indicators met the specified criteria ($Md = 5.00$; $IQR < 1.50$).

Keywords: Wellness, Internship Students, Consortium

บทนำ

การพัฒนาทุนมนุษย์หรือคุณภาพบัณฑิตเป็นหัวใจสำคัญของประเทศ ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ระบุไว้และให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐที่เน้นการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น อย่างบูรณาการ การมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในการออกแบบนโยบายสาธารณะและการกำกับดูแลการดำเนินงานของรัฐให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาแนวทางที่ส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวคิดของข้อตกลงระหว่างรัฐบาลและบริษัทเอกชน (Public-Private Partnership หรือ PPP) ซึ่งเป็นกลไกในการจัดหาทรัพยากร การขับเคลื่อนนวัตกรรม และสร้างโอกาสการจ้างงานร่วมกัน (The World Bank, 2017; Kamara et al., 2024) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาคุณภาพนักศึกษาต้องเริ่มที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพราะว่าเป็นการจัดตั้งเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น การกระจายตัวทั่วประเทศ แบ่งพื้นที่บริการในความรับผิดชอบและเป็นฐานการผลิตครูของไทย (ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ, 2562) ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ภาครัฐ และภาคเอกชน ประการสำคัญในปัจจุบันคือการที่มหาวิทยาลัยสามารถส่งนักศึกษาไปฝึกงานและได้เรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงาน การสร้างโอกาสในการได้รับการจ้างงานของนักศึกษาที่จบการศึกษาอันเป็นการส่งเสริมทักษะและการพัฒนาทุนมนุษย์

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งโครงการส่งเสริมการจัดสหกิจศึกษาของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมในการพัฒนานักศึกษาฝึกงานและสหกิจศึกษานั้นยังไม่ครอบคลุมไปถึงการพัฒนาสุขภาวะของนักศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานประกอบการ สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏยังคงพบปัญหาสภาพการฝึกงานของนักศึกษาเชิงประจักษ์หลายประการ ได้แก่ การได้รับมอบหมายงานไม่ตรงสาขา ปริมาณงานน้อยจนได้ความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอ ความรู้พื้นฐานไม่พอกับการทำงาน ข้อจำกัดในการหาสถานที่ฝึกงาน ข้อเสนอแนะให้ยกเลิกการส่งนักศึกษาไปบางหน่วยงาน (ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี, 2563) ตลอดจนการขาดอำนาจต่อรอง การถูกขูดรีดเชิงแรงงานโดยสถานประกอบการใช้เป็นช่องทางลดต้นทุนทดแทนแรงงานปกติ (ภักจิรา มาตาพิทักษ์, 2566; สุทธิชัย รักจันทร์, 2567) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสถานะทั้งการเป็นแรงงานและเป็นนักศึกษาที่เผชิญกับความไม่แน่นอนในด้านสถานะและบทบาทสูง (Sakdiyeh et al., 2023)

นอกจากนี้ รายงานของคณะอนุกรรมการการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2566) ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลอย่างครอบคลุมจากกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงแรงงาน และกระทรวงศึกษาธิการ ยังค้นพบปัญหาสภาพการฝึกงานในลักษณะเดียวกัน โดยยืนยันว่าปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองการฝึกงานของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยตรง นำไปสู่ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ และอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากภาวะการฝึกงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศจาก European Youth Forum ที่สรุปผลสำรวจถึงต้นทุนและค่าเสียโอกาสในสหภาพยุโรป 27 ประเทศว่า นักศึกษาฝึกงานต้องแบกรับต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการฝึกงานสูง เกิดภาวะเครียด ภาวะหมดไฟ (Burnout) และการทำงานเกินเวลาที่ส่งผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตอย่างรุนแรง (Moxon et al., 2023)

จากปัญหาดังกล่าว คณะอนุกรรมการการอุดมศึกษาฯ จึงเสนอให้สถาบันอุดมศึกษาทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรม ในการจัดหลักสูตร การศึกษาการเรียนการสอน รวมถึงแนวทางการช่วยเหลือและมาตรการในการป้องกันและคุ้มครองสิทธิของนักเรียนนิสิตและนักศึกษาฝึกงาน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2566) แต่ข้อตกลงความร่วมมือในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเป็นเพียงการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ที่ขาดความต่อเนื่องและไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย (ณัฏฐ์ ตังปรีชาพานิชย์ และคณะ, 2567)

ดังนั้น เพื่อยกระดับการจัดและการบริหารความร่วมมือที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพและการจัดการในเรื่องของปัญหาสุขภาพของนักศึกษาฝึกงานอย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาพบว่าความร่วมมือ (Consortium) ระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาครัฐและภาคเอกชน เป็นรูปแบบความร่วมมือที่มีประโยชน์ในการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรภาคีให้ชัดเจน การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรร่วมกัน การบริหารโครงการอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย (UCL, 2011) ในต่างประเทศถูกออกแบบมาให้เหมาะสมทั้งในด้านของการพัฒนาทักษะของผู้ฝึกงานและส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาฝึกงานได้โดยตรง (Albany Medical College, 2025) และในบริบทของประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องศึกษากรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาพของนักศึกษาฝึกงาน เพื่อระบุองค์ประกอบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในการเรียนรู้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของนักศึกษาฝึกงาน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาพของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาฝึกงาน ซึ่งเป็นการวิจัยในระยะแรกเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและนำข้อมูลมาสังเคราะห์ไปสู่การออกแบบเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการวิจัยระยะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดสุขภาพของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาฝึกงาน

2. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (developmental research) ซึ่งเป็นการวิจัยระยะแรกของการวิจัยทั้ง 3 ระยะ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์และสังเคราะห์กรอบแนวคิด ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะ (wellness) ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership: PPP) และความร่วมมือ (Consortium) เพื่อนำมาจัดทำเป็นร่างกรอบแนวคิดตั้งต้น โดยประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1.1 องค์ประกอบด้านสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน จำนวน 6 ด้าน (รวม 30 ตัวบ่งชี้) ได้แก่ 1) ด้านรายได้และสวัสดิการที่เป็นธรรม 5 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านสุขภาพทางกายและจิตใจ 5 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ 5 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม 6 ตัวบ่งชี้ 5) ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยจากสถานที่ฝึกงาน 5 ตัวบ่งชี้ และ 6) ด้านการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชน 4 ตัวบ่งชี้ (OECD, 2011; ดวงจันทร์ ทิพย์ปรีชา และคณะ, 2547)

1.2 องค์ประกอบด้านความร่วมมือ จำนวน 3 ด้าน รวม 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) โครงสร้างการกำกับดูแลและกรอบการทำงานร่วมกัน 4 ตัวบ่งชี้ 2) การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกัน 3 ตัวบ่งชี้ และ 3) ความสำเร็จและผลลัพธ์ของความร่วมมือ 2 ตัวบ่งชี้ (UCL, 2011; EU-CONEXUS Consortium Agreement, 2019; UNESCO, 2024)

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประเมินกรอบแนวคิด (การประเมินรอบที่ 1): ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของร่างกรอบแนวคิด แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดที่ 1 จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม (IOC) พบว่ามีข้อคำถามผ่านเกณฑ์ (IOC=0.60-1.00) จำนวน 15 ข้อ และไม่ผ่านเกณฑ์ (IOC < 0.50) จำนวน 4 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพสมบูรณ์

3. การประเมินและวิพากษ์กรอบแนวคิดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (การประเมินรอบที่ 2): ผู้วิจัยนำแบบประเมินฉบับปรับปรุงแล้ว ไปให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 2 จำนวน 7 ท่าน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา 3 ท่าน ผู้บริหารระดับสูงภาคเอกชน 2 ท่าน และผู้บริหารระดับสูงหน่วยงานภาครัฐ 2 ท่าน ทำหน้าที่ประเมินและวิพากษ์

กรอบแนวคิดจริง โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับองค์ประกอบของกรอบแนวคิดที่มีความเหมาะสม และเชื่อมโยงกันที่มากกว่าร้อยละ 80 (กิตติพันธุ์ มิตรเจริญ, 2565)

ตอนที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัย ราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน ดำเนินการดังนี้

1. การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและร่างตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดความร่วมมือและสุขภาวะที่ได้รับการรับรองความเหมาะสมและสอดคล้องจากผลการวิจัยในตอนต้น มาทำการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำร่างตัวบ่งชี้ โดยจำแนกเป็น 1) ตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน ประกอบด้วย 6 ตัวแปรแฝง วัดได้จาก 30 ตัวแปรสังเกตได้ และ 2) ตัวบ่งชี้ความร่วมมือ ประกอบด้วย 3 ตัวแปรแฝง วัดได้จาก 9 ตัวแปรสังเกตได้ เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือประเมินสำหรับคัดเลือกตัวบ่งชี้ต่อไป

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือคัดเลือกตัวบ่งชี้ (การประเมินรอบที่ 1): ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินเพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้ทั้ง 2 ชุด แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดที่ 1 จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของรายการตัวบ่งชี้ (IOC) พบว่าตัวบ่งชี้สุขภาวะผ่านเกณฑ์ ($IOC=0.60-1.00$) จำนวน 27 ตัวแปรสังเกตได้ และไม่ผ่านเกณฑ์ ($IOC < 0.50$) จำนวน 3 ตัวแปรสังเกตได้ ส่วนตัวบ่งชี้ความร่วมมือผ่านเกณฑ์ทั้งหมด 9 ตัวแปรสังเกตได้ ($IOC=0.80-1.00$) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงรายการตัวบ่งชี้และเครื่องมือตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้แบบประเมินฉบับสมบูรณ์

3. การประเมินคัดเลือกตัวบ่งชี้และการวิเคราะห์ข้อมูล (การประเมินรอบที่ 2): ผู้วิจัยนำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ไปให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 2 จำนวน 7 ท่าน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการอุดมศึกษา ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารหน่วยงานภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ทำหน้าที่พิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้จริง โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้เกณฑ์การตัดสินใจตามเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ของวรรณิ์ แกมเกตุ (2545) คัดเลือกเฉพาะตัวบ่งชี้ที่มีค่ามัธยฐาน (Md) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ไม่เกิน 1.50 เป็นเกณฑ์ในการสรุปชุดตัวบ่งชี้

ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เลขที่ 068/69 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพิจารณากรอบแนวคิดสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน

องค์ประกอบ	องค์ประกอบย่อย
องค์ประกอบที่ 1 สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน	1. สุขภาวะด้านรายได้และสวัสดิการที่เป็นธรรม 2. สุขภาวะด้านสุขภาพทางกายและจิตใจ 3. สุขภาวะด้านการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ 4. สุขภาวะด้านความสมดุลระหว่างการทำงานกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม 5. สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยจากสถานที่ฝึกงาน 6. สุขภาวะด้านการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชน
องค์ประกอบที่ 2 ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน	1. โครงสร้างการกำกับดูแลและกรอบการทำงานร่วมกัน 2. การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกัน 3. ความสำเร็จและผลลัพธ์ของความร่วมมือ
องค์ประกอบที่ 3 ความเชื่อมโยงของกรอบแนวคิดเชิงระบบ	1. ความเป็นเหตุเป็นผลของกรอบแนวคิดทั้งระบบ 2. ความเป็นขั้นตอนของความร่วมมือ

จากตารางพบว่า กรอบแนวคิดสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน ซึ่งผ่านการพิจารณาและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน 2) ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและภาคเอกชน และ 3) ความเชื่อมโยงของกรอบแนวคิดเชิงระบบ

ตอนที่ 2 ผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน

ตารางที่ 2 ผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน	ความเหมาะสม ในการบ่งชี้สุขภาวะ		ความเป็นไปได้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลตามตัวบ่งชี้	
	Md	IQR	Md	IQR
1. รายได้และสวัสดิการที่เป็นธรรม				
1.1 การได้รับรายได้จากการฝึกงาน	5	0	4	1

ตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน	ความเหมาะสม ในการบ่งชี้สุขภาวะ		ความเป็นไปได้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลตามตัวบ่งชี้	
	Md	IQR	Md	IQR
1.2 รายได้สอดคล้องกับภาระงาน	5	0	4	0
1.3 การมีสวัสดิการมอบให้ในขณะฝึกงาน	5	0	5	1
2. สุขภาพทางกายและจิตใจ				
2.1 การไม่ประสบอาการบาดเจ็บ	5	0	5	0
2.2 การไม่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง	5	0	5	1
2.3 ความสามารถในการจัดการความเครียด	5	0	4	1
2.4 ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง	5	0	5	1
2.5 ความไม่หดหู่หรือภาวะซึมเศร้า	5	0	4	1
3. การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ				
3.1 การได้ฝึกงานตรงตามสาขาที่เรียนมา	5	0	5	0
3.2 การมีพี่เลี้ยงในการดูแลและให้คำปรึกษา	5	0	5	0
3.3 การส่งเสริมทักษะอาชีพในอนาคต	5	0	5	0
3.4 การได้รับการฝึกทักษะการคิดขั้นสูง	5	0	4	1
3.5 การได้รับการฝึกทักษะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	5	0	5	1
4. ความสมดุลระหว่างการทำงานกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม				
4.1 การมีเวลาพักผ่อนอย่างเพียงพอ	5	0	5	0
4.2 สามารถแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับผู้อื่น	5	0	5	0
4.3 การมีเวลาในการออกกำลังกายและทำกิจกรรมสันทนาการ	5	0	5	1
4.4 การฝึกงานไม่มากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน	5	0	5	1
4.5 การมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความเห็น อย่างมีเหตุผล	5	0	5	1
5. สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยจากสถานที่ฝึกงาน				
5.1 สถานที่ฝึกงานไม่เป็นแหล่งบ่มเพาะของเชื้อโรค	5	0	5	1
5.2 สถานที่ฝึกงานถูกสุขลักษณะอนามัย	5	0	5	1
5.3 สถานที่ฝึกงานไม่เป็นเหตุแห่งความเจ็บป่วย	5	0	5	1
5.4 อาคารหรือสิ่งก่อสร้างไม่เป็นอันตรายต่อการใช้ชีวิต	5	0	5	1
5.5 สถานที่ฝึกงานมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	5	0	4	1
6. การได้รับความคุ้มครองด้านกฎหมายและสิทธิมนุษยชน				
6.1 การได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค	5	0	4	1
6.2 การส่งเสริมความปลอดภัยจากการขู่เข็ญในสถานที่ฝึกงาน	5	0	4	1
6.3 การได้รับการคุ้มครองด้านการละเมิดทางเพศ	5	0	4	1
6.4 มีช่องทางในการร้องเรียนความไม่ยุติธรรม	5	0	5	1

จากตารางพบว่า ผลการประเมินคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในรอบที่ 2 พบว่า ตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานจำนวน 27 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกทุกข้อ โดยมีค่ามัธยฐาน (Md) อยู่ระหว่าง 4.00-5.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) อยู่ระหว่าง 0.00-1.00 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับสูงว่า ตัวบ่งชี้ดังกล่าว มีความเหมาะสมและมีความตรงเชิงเนื้อหา พร้อมสำหรับการนำไปใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิจัยระยะต่อไป

ตารางที่ 3 ผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน

ตัวบ่งชี้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กับภาครัฐและเอกชน	ความเหมาะสม ในการบ่งชี้ความร่วมมือ		ความเป็นไปได้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลตามตัวบ่งชี้	
	Md	IQR	Md	IQR
1. โครงสร้างการกำกับดูแลและกรอบการทำงานร่วมกัน				
1.1 ความครบถ้วนของการทำข้อตกลงร่วม	5	0	5	0
1.2 ความมีประสิทธิภาพของกระบวนการประชุม	5	1	5	0
1.3 กลไกการตัดสินใจที่โปร่งใสและรับฟังทุกภาคส่วน	5	0	5	1
1.4 การมีคณะกรรมการบริหารข้อตกลง	5	0	5	0
2. การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกัน				
2.1 ความชัดเจนของบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละ ภาคี	5	0	5	0
2.2 ความร่วมมือในการสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนา สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน	5	0	5	0
2.3 การประสานงานระหว่างองค์กร	5	0	5	0
3. ความสำเร็จและผลลัพธ์ของความร่วมมือ				
3.1 ความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผน	5	0	5	0
3.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อนักศึกษาฝึกงานมีหลักฐานเชิงประจักษ์	5	0	5	0

จากตารางพบว่า ผลการประเมินคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในรอบที่ 2 พบว่า ตัวบ่งชี้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนจำนวน 9 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกทุกข้อ โดยมีค่ามัธยฐาน (Md) เท่ากับ 5.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) อยู่ระหว่าง 0.00-1.00 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันในระดับสูงว่า ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีความเหมาะสมและมีความตรงเชิงเนื้อหา พร้อมสำหรับการนำไปใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิจัยระยะต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง กรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน ซึ่งครอบคลุม 6 มิติย่อย องค์ประกอบด้านความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติย่อย และองค์ประกอบด้านความเชื่อมโยงของกรอบแนวคิดเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วย 2 มิติย่อย การพัฒนากรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงมิติด้านสุขภาวะเข้ากับความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาฝึกงานในบริบทจริงของการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย สถานประกอบการ และภาครัฐและเอกชน โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวแสดงถึงความเป็นเหตุผลการร่วมมือเป็นเหตุการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน เป็นกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นคือสุขภาวะที่ดีของนักศึกษาฝึกงานซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของนักศึกษาฝึกงานนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยเดียว แต่เป็นผลจากการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบหลายมิติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบทั้งนี้ Waldt ระบุว่ากรอบแนวคิดมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการวิจัย การกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี วิธีวิจัย และหลักฐานเชิงประจักษ์ให้มีความสอดคล้องกัน (Waldt, 2020) นอกจากนี้ Ravitch & Riggan กล่าวว่ากรอบแนวคิดยังมีลักษณะเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายส่วนซึ่งเชื่อมโยงและมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องในการดำเนินการวิจัย (Ravitch & Riggan, 2016)

ดังนั้น กรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจึงมิได้เป็นเพียงการจัดหมวดหมู่ขององค์ประกอบ แต่เป็นโครงสร้างที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล โดยความร่วมมือทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงกระบวนการดำเนินงาน และนำไปสู่การยกระดับสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพันธุ์ มิตรเจริญ แนวคิดที่มองว่าการพัฒนากรอบแนวคิดเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในกระบวนการวิจัย (กิตติพันธุ์ มิตรเจริญ, 2565)

2. ผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานพบว่ามี 27 ตัวบ่งชี้ที่ครอบคลุมทางด้าน รายได้และสวัสดิการที่เป็นธรรมสุขภาพทางกายและจิตใจ การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ ความสมดุลระหว่างการทำงานกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยจากสถานที่ฝึกงาน และการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชน ตัวบ่งชี้สุขภาวะทั้ง 27 ตัวบ่งชี้เป็นไปตามกรอบของการมีสุขภาวะที่ดีของ OECD ระบุไว้ในรายงาน How's Life? MEASURING WELL-BEING ว่าในการวัดสุขภาวะมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ รายได้และความมั่งคั่ง อาชีพและรายรับ สถานภาพของครัวเรือน สุขภาพ ความสมดุลระหว่างงานกับการใช้ชีวิตการศึกษา

และทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการปกครอง คุณภาพของสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยส่วนบุคคล และการประเมินความสุขส่วนตัว (OECD, 2011) ซึ่งวัดจากตัวบ่งชี้ต่าง ๆ อาทิ ในด้านรายได้และสวัสดิการ OECD อธิบายว่าวัดจากรายได้ที่ได้รับจากการทำงาน การประเมินสถานะความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว และความเหลื่อมล้ำและความยากจน เป็นต้น หรือในด้านของการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ และความปลอดภัยจากการทำงาน ที่วัดได้จากการพัฒนาทักษะ การพัฒนาความเป็นพลเมือง และการไม่ประสบอาการบาดเจ็บจากสถานที่ทำงานซึ่งสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ที่ผ่านการพิจารณาเป็นต้น (OECD, 2011) นอกจากนี้ตัวบ่งชี้ในด้านของสุขภาพทางกายและจิตใจและตัวบ่งชี้ด้านความสมดุลของชีวิตและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับเกณฑ์ของ WHO ที่ระบุว่า การที่บุคคลจะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีนั้นจำเป็นต้องวัดจากคำถาม ได้แก่ ความเจ็บป่วย ภาวะซึมเศร้า การใช้งานร่างกายมากเกินไป ผลกระทบของความเหนื่อยล้าต่อความสัมพันธ์ทางสังคม การพึ่งพาผู้อื่นที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากภาวะเหนื่อยล้าเรื้อรัง และการรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นตัวบ่งชี้เชิงทฤษฎีที่วัดการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของวัยทำงาน (WHO, 1998) นอกจากนี้ตามข้อเสนอของคณะอนุกรรมการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการละเมิดทางเพศและการ ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของนักศึกษา ฝึกงานทุกประเภทอันประเด็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2566) ดังนั้น ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงครอบคลุมมิติสำคัญของสุขภาวะตามแนวคิดพื้นฐานสากลเท่านั้น แต่ยังสะท้อนบริบทปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับนักศึกษาฝึกงานในไทย จึงสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการวัด ติดตาม และพัฒนาสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานได้อย่างเหมาะสม

ในด้านตัวบ่งชี้ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย 9 ตัวบ่งชี้ที่ครอบคลุมองค์ประกอบของความร่วมมือ 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ โครงสร้างการกำกับดูแลและกรอบการทำงานร่วมกัน การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกัน และความสำเร็จและผลลัพธ์ของความร่วมมือ ตัวบ่งชี้ทั้ง 9 รายการเป็นการกำหนดลักษณะของความร่วมมือรูปแบบใหม่ที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรผ่านคณะกรรมการและกลไกการกำกับดูแล เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมในด้านการพัฒนาสุขภาวะ โดยจากงานวิจัยของ ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี ที่ศึกษาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดด้านการประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการ เช่น บางหน่วยงานไม่ประสงค์รับนักศึกษาฝึกงานในรุ่นถัดไป การส่งผลการประเมินล่าช้า หรือเกิดการสูญหายของข้อมูลระหว่างทาง (ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี, 2563) อีกทั้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐ ตั้งปรีชาพาณิชย์ และคณะ เรื่องการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายสหกิจศึกษายังพบปัญหาในด้านความต่อเนื่องเชิงนโยบาย ความรู้ความเข้าใจในการจัดการ การดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอน และการขาดมาตรฐานของภาคีเครือข่าย (ญัฐ

ตั้งปรีชาพินิจ และคณะ, 2567) ดังนั้น องค์ประกอบของความร่วมมือที่ผ่านการคัดเลือกโดยผู้ทรงคุณวุฒิจึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถช่วยลดช่องว่างของความไม่แน่นอน

สำหรับด้านโครงสร้างการกำกับดูแลและกรอบการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีตัวบ่งชี้สำคัญ ได้แก่ การมีคณะกรรมการบริหารข้อตกลง ความครบถ้วนของข้อตกลงร่วม และการกำหนดเป้าหมายร่วมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของสมาชิกทั้งมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการ สอดคล้องกับ World Bank ที่ระบุว่าความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนช่วยให้เกิดการแบ่งปันความเสี่ยง ความรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงผลตอบแทนกับผลการดำเนินงาน (World Bank, 2017) อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับแนวคิดความร่วมมือแบบ consortium ซึ่งมีจุดเด่นด้านการบริหารจัดการผ่านคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของแต่ละหน่วยงาน สามารถร่วมกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาฝึกงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ UCL ระบุว่าความร่วมมือยังเอื้อต่อการแบ่งปันองค์ความรู้ การจัดกิจกรรม เชิงสร้างสรรค์ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพร่วมกัน รวมถึงช่วยลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน (UCL, 2011) โดยการกำกับผ่านคณะกรรมการและการเสริมสร้างความรับผิดชอบระหว่างหน่วยงานจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการฝึกงานและการส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาผ่านกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยได้อย่างมีความหมาย

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยเรื่อง กรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าและเป็นฐานคิดสำคัญในการพัฒนา ได้แก่

1. การพัฒนารอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานที่บูรณาการเข้ากับกลไกความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานในลักษณะเชิงระบบ โดยแตกต่างจากแนวทางทั่วไปที่มักศึกษาสุขภาวะหรือความร่วมมือแยกส่วนออกจากกัน งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบด้านสุขภาวะ องค์ประกอบด้านความร่วมมือ และความเชื่อมโยงเชิงระบบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง กระบวนการ และผลลัพธ์ของความร่วมมือที่นำไปสู่การยกระดับสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน

2. ในด้านของตัวบ่งชี้ งานวิจัยนี้ได้พัฒนาชุดตัวบ่งชี้สุขภาวะจำนวน 27 ตัว ที่ครอบคลุมมิติสำคัญ ได้แก่ รายได้และสวัสดิการที่เป็นธรรม สุขภาพทางกายและจิตใจ การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ ความสมดุลระหว่างการทำงานกับชีวิตทางสังคม สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยจากสถานที่ฝึกงาน และการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชน รวมถึงตัวบ่งชี้ความร่วมมือจำนวน 9 ตัว ที่สะท้อนองค์ประกอบด้านโครงสร้างการกำกับดูแล บทบาทและความ

รับผิดชอบร่วมกัน และผลลัพธ์ของความร่วมมือ ซึ่งทำให้สามารถอธิบายทั้งมิติของ ผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน และ “กลไกของระบบความร่วมมือ” ได้ในกรอบเดียวกัน

3. การใช้ตัวบ่งชี้เป็นเครื่องมือเชื่อมระหว่างระดับนโยบายและการปฏิบัติ โดยชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือที่มีโครงสร้างและข้อตกลงเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดกลไกในการแปลงไปสู่การดำเนินงานจริง ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นจึงทำหน้าที่เป็นทั้งเครื่องมือในการวัด การติดตาม และการสะท้อนช่องว่างของการดำเนินงาน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือ (Partnership Consortium Model) ที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้าง กระบวนการ และผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัยนี้อยู่ที่การเสนอกรอบการบูรณาการระหว่างสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงาน ตัวบ่งชี้เชิงประจักษ์ และกลไกความร่วมมือเชิงระบบ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือที่ตอบสนองต่อปัญหาจริงและนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านสุขภาวะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การพัฒนากรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้สุขภาวะและความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นการคัดเลือกตัวบ่งชี้จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และผู้บริหารระดับสูงของสถานประกอบการภาครัฐและเอกชนร่วมกันพิจารณาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดฐานของแนวคิดและเป็นจุดเริ่มต้นของการนำทฤษฎีไปสู่การพัฒนาความร่วมมือที่ส่งผลต่อสุขภาวะของนักศึกษาฝึกงานในบริบทปัจจุบันที่นักศึกษาฝึกงานอยู่ในสถานะกึ่งลูกจ้างกึ่งนักศึกษา จึงทำให้สถานะทางกฎหมายไม่ได้รับความคุ้มครองโดยตรงจากกฎหมายแรงงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนากรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ สถานประกอบการ ภาครัฐและเอกชนเห็นถึงประเด็นสำคัญจากตัวบ่งชี้ว่า ในความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบฝึกงานในประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยใดบ้าง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาระบบฝึกงานในบริบทปัจจุบันจำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติของผู้เรียนและมิติของระบบความร่วมมือควบคู่กัน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ ความปลอดภัย การพัฒนาทักษะ และคุณภาพชีวิตของนักศึกษาฝึกงาน ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมืออย่างต่อเนื่องและมีทิศทางร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำกรอบแนวคิดความร่วมมือไปใช้ในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือ (Partnership Consortium Model) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏกับภาครัฐและเอกชน
2. สามารถนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการคัดเลือกโดยผู้ทรงคุณวุฒิไปออกแบบ เพื่อเก็บข้อมูลจากนักศึกษาฝึกงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกงานเพื่อให้ได้ข้อมูลจากภาคสนามจริงมาประกอบการพิจารณายืนยันตัวบ่งชี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษายืนยันตัวบ่งชี้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) กับกลุ่มนักศึกษาฝึกงานในบริษัทจริง เพื่อทดสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้กับข้อมูลภาคสนาม
2. ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นของนักศึกษาฝึกงานโดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) เพื่อระบุช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และนำไปสู่การพัฒนาแบบความร่วมมือที่ตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างตรงจุด

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพันธุ์ มิตรเจริญ. (2565). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนตามแนวคิดการมีส่วนร่วมที่มีคุณค่าของนักเรียน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ. (2562). แนวทางการดำเนินงานของ มรภ. เพื่อสนองพระราชโบายด้านการศึกษาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ร.10. ในเอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงจันทร์ ทิพย์ปรีชา และคณะ. (2547). ภาวะสุขภาพและการออกกำลังกายของบุคลากรฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช. ในรายงานการวิจัย. โรงพยาบาลศิริราช
- ณัฐ ตั้งปรีชาพาณิชย์, อำนวย บุญรัตน์ไมตรี และวาสุกาญจน์ งามโหม. (2567). การจัดการเครือข่ายสหกิจศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงาน. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 6(1), 189-203.
- ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี. (2023). กลยุทธ์การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ท, 1(3), 26-44.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2545). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท. ในรายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2566). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหา การฝึกงานของนักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). ราชกิจจานุเบกษา, 139(ตอน พิเศษ 258 ง), 1-2.
- Albany Medical College. (2025). Albany Psychology Consortium Internship. Retrieved January 9, 2026, from <https://www.amc.edu/education/residencies-fellowships/psychiatry-residency/albany-psychology-consortium-internship>
- EU-CONEXUS Consortium. (2019). Consortium Agreement EU-CONEXUS European University for Smart Urban Coastal Sustainability. ERASMUS + KA2 European Universities.
- Moxon, D., Bacalso, C., & Dolidze, S. (2023). The Costs of Unpaid Internships. Brussels: European Youth Forum.
- OECD. (2011). How's Life? Measuring well-being. OECD Publishing.
- Ravitch, S. M., & Riggan, M. (2016). Reason & rigor: How conceptual frameworks guide research (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Sakdiyeh, I., Ruski, R., & Widjaya, S. (2023). The Effect of Part-Time Work on Learning Activities and Academic Achievement. Edunesia: Jurnal Ilmiah Pendidikan, 4(3), 1136-1149.
- UCL. (2011). Sample consortium agreement for multi-partner collaborative R&D projects. January 16, 2026, from <https://www.ucl.ac.uk/library/sites/library/files/consortium-agreement.pdf>
- UNESCO. (2024). Public-private partnerships (PPPs) fact sheet. Retrieved March 15, 2026, from <https://www.unesco.org/.../public-private-partnerships>
- Waldt, G. (2020). Constructing conceptual frameworks in social science research. The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa, 16(1), a758.
- World Bank, Asian Development Bank, & Inter-American Development Bank. (2017). Public-private partnerships: Reference guide (Version 3.0). Washington, DC: World Bank Group.
- WHO. (1998). Programme on mental health: WHOQOL user manual, 2012 revision. Geneva: World Health Organization

แนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4

ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช

สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE GUIDELINES FOR INVENTORY MANAGEMENT

IN THE DIGITAL ERA BASED ON IDDHIPADA IV OF NAKHON SI HAMMARAT

COLLEGE OF AGRICULTURE AND TECHNOLOGY UNDER

NAKHON SI THAMMARAT VOCATIONAL

วิหค ปัทมโสงค์*

Wihog Pudthaisong*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author E-mail: wihog@svia.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล 2) ศึกษาแนวการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน และประเมินแนวทางโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู 32 คน

ผลการวิจัยพบว่า:

สภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล จัดทำรายงานการจัดซื้อจัดจ้าง ออกใบสั่งซื้อ-จ้างตามระเบียบพัสดุ มีบางเลขที่ในโปรแกรม My psd งานพัสดุไม่จัดพิมพ์ใบเบิกพัสดุ มีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีการดำเนินงานต้องใช้เวลาและเป็นไปตามขั้นตอนทำให้การรายงานพัสดุประจำปีล่าช้ากว่ากำหนด แนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลมีการดำเนินงาน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนกำหนดความต้องการ 2) การจัดหาพัสดุ 3) การแจกจ่าย

* Received March 24, 2026; Revised September 10, 2026; Accepted September 22, 2026

พัสดุ 4) การควบคุมพัสดุ 5) การบำรุงรักษาพัสดุ 6) การจำหน่ายพัสดุ โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ (สร้างแรงบันดาลใจ) วิริยะ (ขับเคลื่อนการทำงาน) จิตตะ (ส่งเสริมสนับสนุน) และวิมังสา (ปรับปรุงพัฒนา) ผลการประเมินแนวทางโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูพบว่ามีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้พัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารงานพัสดุ, ยุคดิจิทัล, โปรแกรม My psd, อิทธิบาท 4, วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี นครศรีธรรมราช

ABSTRACT

This article aims to: 1) examine the current state of procurement management in the digital era; 2) explore the approaches to procurement management in the digital era based on the Four Principles of Iddhipada (Iddhipada IV) at Nakhon Si Thammarat College of Agriculture and Technology under the Office of Vocational Education, Nakhon Si Thammarat Province; and 3) evaluate such approaches. This study employs a qualitative research methodology, utilizing in-depth interviews with 15 key informants, interviews with 5 experts (monks/persons), and an evaluation conducted by 32 school administrators and teachers.

The findings reveal that:

Procurement management in the digital era involves the preparation of procurement reports and the issuance of purchase and hiring orders in accordance with procurement regulations. However, some requisition numbers are requested through the My PSD system, and in certain cases, requisition forms are not printed. Additionally, although an annual inventory inspection committee is formally appointed, the operational process is time-consuming and strictly procedural, resulting in delays in the submission of annual inventory reports. The proposed approaches to procurement management in the digital era consist of six key dimensions: 1) needs assessment and planning; 2) procurement; 3) distribution; 4) inventory control; 5) maintenance; and 6) disposal. These are integrated with the Four Principles of Iddhipada, namely: Chanda (motivation), Viriya (effort and perseverance), Citta (dedication and attentiveness), and Vimamsa (analysis and improvement). The evaluation results by school administrators and teachers indicate that the proposed approaches are appropriate, feasible, and beneficial for practical implementation, contributing effectively to institutional development.

Keywords: Inventory Management, The Digital Era, Program My psd, Iddhippada IV, Nakhon Si Thammarat College of Agriculture and Technology

บทนำ

การบริหารพัสดุต้องใช้กระบวนการที่มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบาย การวางแผน การกำหนดโครงการ การขอจัดตั้งงบประมาณ และรวมไปถึงกระบวนการจัดหาพัสดุ การควบคุมพัสดุ และการจำหน่ายพัสดุ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ในการบริหารพัสดุจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยถือปฏิบัติตามระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เริ่มตั้งแต่กระบวนการการจัดซื้อจัดจ้าง การบันทึกทะเบียนคุมการเบิกจ่ายพัสดุ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญ เพื่อใช้ในการรายงานพัสดุประจำปี ซึ่งระเบียบได้กำหนดไว้ว่า ภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นงบประมาณของทุกปี งานพัสดุจะต้องมีการรายงานข้อมูลพัสดुकงเหลือต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินและรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัด แต่ปัญหาที่พบคือ การรายงานข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถรายงานข้อมูลได้ทันที จะต้องใช้เวลามากในการ รวบรวมข้อมูล (กรมบัญชีกลาง, 2560)

การบริหารงานพัสดุมีความสำคัญต่อการบริหารเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการบรรลุวิสัยทัศน์ ขององค์การ ทั้งในองค์การขนาดเล็กจนถึงองค์การขนาดใหญ่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพ ในการบริหารงานพัสดุเป็นงานที่ต้องยึดหลักกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติตามคณะรัฐมนตรี และระเบียบของทางราชการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ดังนั้นแล้วผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีคุณสมบัติและมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับพัสดุโดยตรง จึงจะทำให้งานสำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานพัสดุ ถ้าหากเกิดข้อผิดพลาด ผู้ปฏิบัติงานจะปฏิเสธไม่ได้ว่างานที่ปฏิบัติหรือได้กระทำไปนั้นเพราะไม่รู้ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายไม่ได้ ถ้าหากเกิดข้อผิดพลาด ผู้ปฏิบัติงานจะปฏิเสธไม่ได้ทุกกรณี ทั้งนี้ความผิดที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นไปตามลักษณะใด (รัตน อาสาทำ, 2562)

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ คือ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมีความรักและแรงจูงใจในการทำงานและการเรียนรู้ 2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ขยัน อดทน และพัฒนาตนเองเพื่อขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ รอบคอบ และสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการบริหารงานพัสดุ และ 4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาวิเคราะห์ วางแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงานและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารงานพัสดุมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงาน และการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานพัสดุมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประเมินแนวทาง (Evaluate) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ซึ่งมีผู้ให้การสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน หัวหน้างานในฝ่ายบริหารทรัพยากร จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่งานพัสดุ จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่พัสดุแผนก จำนวน 7 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ตอบแบบประเมิน จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่งานพัสดุวิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน หัวหน้าแผนกคอมพิวเตอร์ จำนวน 1 คน พระภิกษุที่มีความรู้การบูรณาการหลักธรรม จำนวน 1 รูป

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้างาน จำนวน 27 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้างาน จำนวน 27 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุตามหลักอิทธิบาท 4 เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุ ตามหลักอิทธิบาท 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินเพื่อการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานในฝ่ายบริหารทรัพยากร เจ้าหน้าที่งานพัสดุ จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์สภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พระภิกษุที่มีความรู้การบูรณาการหลักธรรม จำนวน 5 รูป

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีผู้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบประเมิน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้างาน จำนวน 27 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การจัดหา การแจกจ่าย การควบคุม การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ โดยมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โปรแกรม My PSD มาใช้ในการบริหารจัดการ ทำให้กระบวนการมีความถูกต้อง และสามารถตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ ความคลาดเคลื่อนในการค้นหาคากลาง การบันทึกข้อมูลการแจกจ่ายพัสดุไม่ครบถ้วน และความล่าช้าในการดำเนินงานด้านการจำหน่ายพัสดุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโดยรวม จึงควรมีแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล และปรับปรุงระบบให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. แนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช การวางแผนกำหนดความต้องการ ผู้บริหารกำหนดทิศทางและนโยบายการวางแผนกำหนดความต้องการให้ชัดเจน และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา การจัดหาพัสดุ ครู และบุคลากรตระหนักและพร้อมเรียนรู้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเป็นระบบ ผ่านโปรแกรม My psd โดยพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการใช้โปรแกรม My psd จัดหาพัสดุ การสืบค้นฐานข้อมูลราคากลาง การแจกจ่ายพัสดุ จัดอบรมให้ครู บุคลากร และเจ้าหน้าที่พัสดุ มีความรู้ ความเข้าใจ ขั้นตอนการแจกจ่าย การพิมพ์ใบเบิกพัสดุด้วยโปรแกรม My psd และตระหนักในบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้อง การควบคุมพัสดุ ครู บุคลากร และเจ้าหน้าที่พัสดุตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำทะเบียนคุมพัสดุอย่างถูกต้องตามระเบียบพัสดุ ด้วยการบันทึกทะเบียนคุมพัสดุผ่านโปรแกรม My psd มีความร่วมมือระหว่างงานพัสดุ การเงิน และบัญชี เพื่อให้การตรวจสอบข้อมูลเป็นระบบ การบำรุงรักษาพัสดุ ครู บุคลากรตระหนักถึงความคุ้มค่าและความรับผิดชอบในการ

ดูแลรักษาครุภัณฑ์ กำหนดผู้รับผิดชอบและบทบาทอย่างชัดเจน พร้อมจัดทำคู่มือการบำรุงรักษาตามระยะเวลาที่กำหนดจากผู้ผลิต การจำหน่ายพัสดุ กระตุ้นให้การจำหน่ายพัสดุเป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุ กำหนดราคากลาง ขาย ทำลายซาก และแปรสภาพ โดยใช้โปรแกรม My psd เป็นฐานข้อมูล และประมวลผลข้อมูล เพื่อรายงานพัสดุประจำปีอย่างถูกต้องและทันเวลา โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยบูรณาการหลักจริยธรรมอาชีพ 4 สร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) การขับเคลื่อนการทำงาน (วิริยะ) การส่งเสริมและสนับสนุน (จิตตะ) และการปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา) ในการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล

3. การประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอาชีพ 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช การบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอาชีพ 4 มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในทุกมิติของการบริหารงานพัสดุ โดยการบูรณาการหลักอาชีพ 4 ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) การขับเคลื่อนการทำงาน (วิริยะ) การส่งเสริมและสนับสนุน (จิตตะ) และการปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา) เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน ส่งผลให้กระบวนการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอาชีพ 4 ความเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางดังกล่าว โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอาชีพ 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การจัดหา การแจกจ่าย การควบคุม การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ ความคลาดเคลื่อนในการค้นหาราคากลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดหาพัสดุมักนำไปโปรแกรม My psd เข้ามาใช้ในการสืบค้นข้อมูลราคากลาง เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารงานพัสดุ แต่บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้โปรแกรม My psd ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล มาลาสาย และคณะ เรื่องแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 พบว่า สภาพการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของโรงเรียน ด้านการจัดหาพัสดุด้วยระบบสารสนเทศ เช่น โปรแกรม My psd มีประสิทธิภาพตามรอบงบประมาณตาม

ระเบียบ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสืบค้นข้อมูลราคากลางการประมาณราคา (ทรงพล มาลาสาย และคณะ, 2568)

การบันทึกข้อมูลการแจกจ่ายพัสดุไม่ครบถ้วน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการแจกจ่ายพัสดุด้วยโปรแกรม My psd จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้งานโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล มาลาสาย และคณะ เรื่องแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของโรงเรียน ด้านการแจกจ่ายพัสดุด้วยระบบควบคุมและติดตามที่แม่นยำตามระเบียบโดยใช้ระบบสารสนเทศ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบันทึกข้อมูลการแจกจ่ายพัสดุ (ทรงพล มาลาสาย และคณะ, 2568)

ความล่าช้าในการจำหน่ายพัสดุ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี เพื่อดำเนินการตรวจสอบการรับ-จ่าย และพัสดุคงเหลือ ณ สิ้นปีงบประมาณ แต่ละแผนกวิชาและฝ่าย 4 ฝ่าย ส่งผลการตรวจสอบกลับมายังงานพัสดุ คณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีพิจารณารายการที่ชำรุด เสื่อมสภาพ หรือสูญหาย แต่ทุกขั้นตอนต้องใช้เวลาในการตรวจสอบและดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพาดา รอดดี เรื่องการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานพัสดุโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 เมื่อเรียงตามลำดับสภาพปัญหาการบริหารงานพัสดุด้านการจำหน่ายพัสดุ จากมากไปหาน้อย คือ ความเป็นปัจจุบันในการจำหน่ายพัสดุดอกจากบัญชีและทะเบียนพัสดุ คู่มือในการจำหน่ายพัสดุมีความชัดเจน และการแปรสภาพพัสดุที่ชำรุด (นิพาดา รอดดี, 2560)

2. การศึกษาแนวการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสามารถอภิปรายผลแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล โดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 พบว่า การวางแผนกำหนดความต้องการ ผู้บริหารกำหนดทิศทางและนโยบายการวางแผนกำหนดความต้องการให้ชัดเจน และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานพัสดุเกิดประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองบริบทของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลย์สุตา ชันแก้วมิ่ง และนริศรา เสือคล้าย เรื่องการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ผลการศึกษาข้อที่ 2 พบว่า แนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังนี้ ด้านการบริหารพัสดุ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนโครงการปฏิบัติงานประจำปีไว้ล่วงหน้า และมีการกำหนดขอบเขตรายละเอียด ตามระเบียบของงานพัสดุที่ถูกต้อง การจัดหาพัสดุ การแจกจ่ายพัสดุ จัดอบรมให้ครู บุคลากร และเจ้าหน้าที่พัสดุ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ขั้นตอนการจัดหาพัสดุ การแจกจ่ายพัสดุ การพิมพ์ใบเบิกพัสดุด้วยโปรแกรม My psd และ

ตระหนักในบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้อง (กัลย์สุตา ชันแก้ว มิ่ง และนริศรา เสือคล้าย, 2568) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยา ขาวตร และคณะ เรื่องการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ของสหวิทยาเขต พระพุทธบาท บัวบก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุ คือ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเบิกจ่ายจัดทำฐานข้อมูลพัสดุระบบออนไลน์ มีการจัดโครงการฝึกอบรมใช้งานการเบิกจ่ายระบบออนไลน์แก่เจ้าหน้าที่พัสดุ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปี ดำเนินการตรวจนับพัสดुकงเหลือกับทะเบียนคุม การควบคุมพัสดุ ครู บุคลากร และเจ้าหน้าที่พัสดุตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำทะเบียนคุมพัสดุอย่างถูกต้องตามระเบียบพัสดุ ด้วยการบันทึกทะเบียนคุมพัสดุผ่านโปรแกรม My psd มีความร่วมมือระหว่างงานพัสดุ การเงิน และบัญชี เพื่อให้การตรวจสอบข้อมูลเป็นระบบ และตรวจสอบได้ (พิทยา ขาวตร และคณะ, 2568) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา เพชรฤทธิ์ เรื่องการบริหารงานพัสดุตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 7 ฉวางภูตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า การควบคุมพัสดุ โดยใช้วิธีดำเนินงานตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ และ 4) วิมังสา การควบคุมพัสดุตามหลักธรรมอิทธิบาท 4 มีกิจกรรม 1) กำหนดเป้าหมายเพื่อควบคุมการดำเนินงานการเบิกจ่ายพัสดุให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมตามความเป็นจริง 2) เจ้าหน้าที่พัสดุมีความรับผิดชอบหน้าที่ตามระเบียบพัสดุประกอบด้วย การควบคุมพัสดุ และศึกษาข้อมูล ตามระเบียบการควบคุมพัสดุ การบำรุงรักษาพัสดุ ครู บุคลากรตระหนักถึงความคุ้มค่าและความรับผิดชอบในการดูแลรักษาครุภัณฑ์ กำหนดผู้รับผิดชอบและบทบาทอย่างชัดเจน พร้อมจัดทำคู่มือการบำรุงรักษาตามระยะเวลาที่กำหนดจากผู้ผลิต (รัตนา เพชรฤทธิ์, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัช มูลเมืองแสน เรื่องสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตตรวจราชการที่ 11 พบว่า แนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยม ประกอบด้วย 1) ด้านการบำรุงรักษา การตรวจสอบ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ ต้องศึกษาระเบียบข้อบังคับ หากพบพัสดุที่ชำรุดเสียหายให้ดำเนินการซ่อมบำรุงให้กลับมาอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานอยู่ตลอดเวลา การจำหน่ายพัสดุ กระตุ้นให้การจำหน่ายพัสดุเป็นไปตามพระราช-บัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุ กำหนดราคากลาง ขาย ทำลายซาก และแปลสภาพ โดยใช้โปรแกรม My psd เป็นฐานข้อมูล และประมวลผลข้อมูล เพื่อบริหารงานพัสดุประจำปีอย่างถูกต้องและทันเวลา โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยบูรณาการหลักธรรมอิทธิบาท 4 สร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) การขับเคลื่อนการทำงาน (วิริยะ) การส่งเสริมและสนับสนุน (จิตตะ) และการปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา) ในการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล (สุวัช มูลเมืองแสน, 2563) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรี เชิดชู เรื่องแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศ ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านการจำหน่ายพัสดุ 1) งานพัสดุควรแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาจำหน่ายพัสดุประจำปี เพื่อตรวจสอบการ

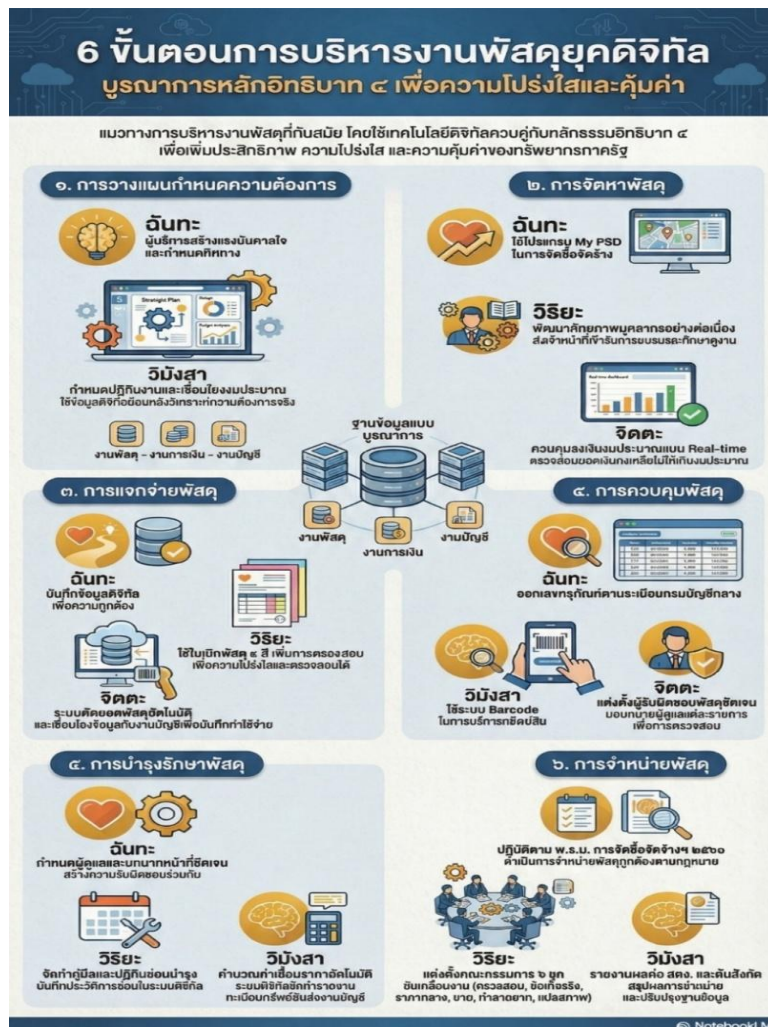

ส่งคืนพัสดุจากผู้รับผิดชอบ 2) งานพัสดุควรแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดราคากลางในการจำหน่ายพัสดุประจำปี 3) งานพัสดุควรแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการจำหน่ายพัสดุประจำปี 4) งานพัสดุจัดส่งรายงานให้งานบัญชีตรวจสอบและตัดบัญชีทรัพย์สิน 5) งานพัสดจัดส่งรายงานการจำหน่ายพัสดุให้กับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 6) ระบบการจำหน่ายพัสดุ ควรมีคุณสมบัติดังนี้ สามารถบันทึกผลการจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้รับ การอนุมัติโดยมีข้อมูล ผู้รับซื้อ วันที่จำหน่าย รายการครุภัณฑ์ที่จำหน่าย ราคาจำหน่าย วิธีการจำหน่าย (จักรี เชิดชู, 2564)

3. การประเมินแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ทั้ง 6 ด้าน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็น เพราะว่าแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทการทำงานของสถานศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติ ได้จริง และเอื้อต่อการพัฒนาการบริหารงานพัสดุอย่างเป็นระบบ หลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบ แนวคิดที่ช่วยให้พัฒนาการบริหารงานพัสดุ มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อ จัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เสริมแรงจูงใจในการทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามแนวคิดของ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่าอิทธิ บาท 4 เป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จได้ โดยมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3) จิตตะ ความคิดมุ่งไปในสิ่งที่ทำ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความ ตั้งมั่น เอาจิตฝึกฝไม่ปล่อยให้ ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำเต็มร้อย 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2546) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา เพชรฤทธิ์ วิจัยเรื่องการบริหารงานพัสดุตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 7 ฉวางภูตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ผลการนำเสนอ กระบวนการบริหารงานพัสดุตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกันว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ (รัตนา เพชรฤทธิ์, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 6 ขั้นตอนการบริหารงานพัสดุยุคดิจิทัลกับการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4

สรุป

จากการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช แนวการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการในยุคดิจิทัล ผู้บริหารเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทางและนโยบาย พร้อมขับเคลื่อนการทำงานผ่านกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโดยใช้ข้อมูลดิจิทัลในการปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้การบริหารพัสดุมีประสิทธิภาพ โปร่งใส 2) ด้านการดำเนินงานการจัดหาพัสดุในยุคดิจิทัล พัฒนาศักยภาพบุคลากร

และส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่านระบบโปรแกรม My psd พร้อมการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดหาพัสดุมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และโปร่งใส 3) ด้านการดำเนินงานการแจกจ่ายพัสดุ ในยุคดิจิทัล ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรเข้าอบรมระเบียบพัสดุเพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมขับเคลื่อนการทำงานด้วยโปรแกรม My psd 4) ด้านการดำเนินงานการควบคุมพัสดุในยุคดิจิทัล สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำทะเบียนคุมพัสดุ ที่ถูกต้อง ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและความร่วมมือระหว่างงานบัญชี งานการเงิน พร้อมพัฒนาทักษะ และระบบข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบและควบคุมพัสดุให้ถูกต้อง 5) ด้านการดำเนินงานการบำรุงรักษาพัสดุในยุคดิจิทัล สร้างความตระหนักถึงความคุ้มค่าและความรับผิดชอบ พร้อมขับเคลื่อนการทำงานผ่านระบบดิจิทัล และ 6) ด้านการดำเนินงานการจำหน่ายพัสดุในยุคดิจิทัล กระตุ้นการจำหน่ายพัสดุตามกฎหมายผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบพัสดุและรายงานพัสดุอย่างโปร่งใสและทันเวลา การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการดำเนินงานการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล การสร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) การขับเคลื่อนการทำงาน (วิริยะ) การส่งเสริมและสนับสนุน (จิตตะ) และการปรับปรุงและพัฒนา (วิมังสา) ทำให้การดำเนินงานการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามระเบียบพัสดุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ เสมือนเป็นคู่มือในการบริหารงานพัสดุที่มีขั้นตอน วิธีการที่ชัดเจน ตรวจสอบได้
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ให้กับครู และเจ้าหน้าที่พัสดุ อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อการพัฒนาศักยภาพการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการติดตามประเมินผล การดำเนินงานในรอบปี และมีเครื่องมือในการประเมินผลที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลในสถานศึกษาอื่น ในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัล ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ควรมีการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมดิจิทัลเพื่อระบบการจัดซื้อจัดจ้างของงานพัสดุในสถานศึกษาอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2560). คู่มือพัสดุภาครัฐ. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ.
- กัลย์สุตา ชันแก้วมิ่ง นริศรา เสือคล้าย. (2568). การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย. วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์, 5(2), 1117-1130.
- จักรี เชิดชู. (2564). แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรงพล มาลาสาย และคณะ. (2568). แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 8(3), 45.
- นิธิกานต์ กาลจักร และกาญจน์ เรืองมนตรี. (2564). แนวทางการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(1), 197-212.
- นิพาดา รอดดี. (2560). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานพัสดุโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560, 24 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 (ตอนที่ 24 ก), หน้า 1-40.
- พิทยา ชาวตร และคณะ. (2568). การบริหารงานพัสดุในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ของสหวิทยาเขต พระพุทธบาทบัวบก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(2), 728-743.
- มันทนา ชมจันทร์. (2532). การพัฒนาระบบบริหารวัสดุสิ้นเปลืองของเทศบาลตำบลเจ็ดเสมียน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ใน การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัตนา เพชรฤทธิ์. (2567). การบริหารงานพัสดุตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาที่ 7 วางภูตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์, 4(3), 237-250.
- รัตนา อาสาทำ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุ ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัยบุคลากร (R2R). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุวัช มูลเมืองแสน. (2563). สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตตรวจราชการที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แนวทางการบริหารหลักสูตรปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4
ในสถานศึกษาเครือข่ายการศึกษาสมุย 1
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1*

A GUIDELINE FOR CURRICULUM ADMINISTRATION FOR EARLY
CHILDHOOD DEVELOPMENT BASED ON SANGAHAVATTHU IV IN SAMUI 1
NETWORK SCHOOL UNDER SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

กนกวรรณ อยู่สกุล, บุญเลิศ วีระพรกานต์*, พระครูเขมธรรมโฆสิต, อภิจักร์ ณ นคร
Kanokwan Yusakul, Boonlert Weeraponkan*, Phrakhruekhemthammakosit, Apichit Na Nakhon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: lert2502@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัยในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 จำนวน 15 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินแนวทาง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) และประเมินแนวทางในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยยังประสบปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการ ด้านงบประมาณ เวลา และบุคลากรที่จำกัด ทำให้การจัดทำ นำไปใช้นิเทศติดตาม และพัฒนาหลักสูตรขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุม ครุมีภาระงานมาก ขณะเดียวกัน

* Received March 28, 2026; Revised September 6, 2026; Accepted September 12, 2026

ความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เต็มที่ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทและพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า แนวทางมีลักษณะเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้จริง โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรไปใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ 4) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยทุกขั้นตอนยึดหลัก ทาน ปิยาวจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นแนวปฏิบัติในการสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วม เพื่อให้การบริหารหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบในการดำเนินงาน

3. การนำเสนอและประเมินแนวทาง พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในสถานศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารหลักสูตร, หลักสูตรปฐมวัย, หลักสังคหวัตถุ 4

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the current conditions of early childhood curriculum administration; 2) investigate guidelines for early childhood curriculum administration based on the Four Principles of Sangahavatthu; and 3) propose and evaluate the guidelines for early childhood curriculum administration based on the Four Principles of Sangahavatthu. This study employed a qualitative research approach. The key informants consisted of 15 school administrators and early childhood teachers in Samui Educational Network 1, and 8 experts participating in a focus group discussion. The research instruments included an interview form and a guideline evaluation form. Data were collected through interviews and a focus group discussion and analyzed using inductive analysis. The guidelines were evaluated in terms of appropriateness, feasibility, and usefulness.

The findings revealed that:

1. The current conditions of early childhood curriculum administration encountered limitations in budget, time, and personnel. As a result, curriculum development, implementation, supervision, monitoring, and improvement lacked continuity and comprehensiveness. Teachers had heavy workloads and received

insufficient support. In addition, cooperation from parents and the community was not fully effective, leading to learning management that was not fully aligned with the context and developmental needs of learners.

2. The guidelines for early childhood curriculum administration consisted of five areas: 1) preparation of educational institutions; 2) development of the school curriculum; 3) curriculum implementation in the learning process; 4) supervision, monitoring, and evaluation of curriculum implementation; and 5) curriculum improvement and development. These areas were integrated with the Four Principles of Sangahavattu as operational principles: 1) Dana (giving and sharing); 2) Piyavaca (kind and polite speech); 3) Atthacariya (conducting oneself for the benefit of others); and 4) Samanattata (equality and collaborative participation). The institutions applied these principles systematically in their operational procedures.

3. The results of the presentation and evaluation of the proposed guidelines indicated that all experts agreed that the guidelines were appropriate, feasible, and beneficial for implementation in early childhood curriculum administration in educational institutions.

Keywords: Curriculum Administration, Early Childhood Curriculum, Sangahavattu IV

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ไม่เป็นไปตามวัย โดยเฉพาะเด็กอายุ 0–3 ปีที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า และเด็กอายุ 3–5 ปีที่อยู่ในสถานศึกษาซึ่งมีมาตรฐานแตกต่างกัน ส่งผลให้คุณภาพการจัดประสบการณ์และการพัฒนาเด็กเกิดความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของเครือข่ายการศึกษาที่สถานศึกษามีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาดทรัพยากร บุคลากร และศักยภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านหลักสูตร ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาคนและสังคม ทั้งนี้ ช่วงปฐมวัยนับเป็นช่วงสำคัญของการพัฒนามนุษย์ เนื่องจากเป็นระยะที่สมองและระบบประสาทมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะช่วงแรกเกิดถึง 6 ปี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และพัฒนาการในระยะต่อมา (เยาวยา เดชะคุปต์, 2558) การจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมจึงมีความ

สำคัญต่อการพัฒนาเด็กในระยะยาว หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ พัฒนาการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากความคาดหวังของสังคมและผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กมีทักษะทางวิชาการตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น การอ่านออกเขียนได้ ภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมกับวัย การขาดการส่งเสริมวินัยเชิงบวก การละเลยการพัฒนาภาษาแม่ และการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม (ธิดา พิทักษ์สินสุข, 2567) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการบริหารหลักสูตรและจัดประสบการณ์ที่ยึดพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ และสามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

สำหรับเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จากการศึกษาสภาพการบริหารงานหลักสูตรพบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ยังพบประเด็นด้านความร่วมมือของเครือข่าย ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน ปัจจัยดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคต่อการบริหารหลักสูตรและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การประสานความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษาในเครือข่าย อันจะช่วยสนับสนุนให้การบริหารหลักสูตรและการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา แนวทางการบริหารหลักสูตรการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักสังคหวัตถุ 4 และเสนอแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 อันจะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารหลักสูตรการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก และการยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษา 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ของเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 5 คนและครูผู้สอนปฐมวัย จำนวน 10 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารหลักสูตร จำนวน 1 คน

ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยการประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งหมดจำนวน 8 คนซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ ผู้อำนวยการสถานศึกษาในเครือข่ายการศึกษาสมุย 2 จำนวน 1 คน หัวหน้างานวิชาการของสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอนปฐมวัยนอกเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 จำนวน 4 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 ครอบคลุมกระบวนการบริหารหลักสูตร 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตร

สถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรไปใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ 4) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลัก สังกะหนัตถุ 4

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษา แนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยบูรณาการหลักสังกะหนัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เข้ากับกระบวนการบริหารหลักสูตรทั้ง 5 ด้าน เพื่อให้ได้ แนวทางที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ระยะที่ 3 การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตาม หลักสังกะหนัตถุ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และ แบบประเมินแนวทาง เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และประเมินแนวทางในด้าน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบ ประเมินแนวทางเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของประเด็นคำถาม ความชัดเจนของภาษา และความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การวิจัย โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับทางการ บริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังกะหนัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุญ 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศราษฐาฐรธานี เขต 1

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังกะหนัตถุ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังกะหนัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุญ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศราษฐาฐรธานี เขต 1

ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตาม หลักสังกะหนัตถุ 4 ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน โดยใช้แบบประเมินความ เหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนา กลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง

และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมาจัดทำแนวทาง

ผลการวิจัย

การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาศภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สภาพการเตรียมความพร้อมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาพบว่า โรงเรียนมีการศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรและวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ครูผู้สอนมีการเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาเด็กปฐมวัยในภาพรวม

1.2 ด้านการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สถานศึกษามีการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและบริบทของสถานศึกษา การดำเนินงานดังกล่าวช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน ส่งผลให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งการเล่น การสำรวจ และการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและชุมชนในการร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 ด้านการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ การนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้พบว่า ครูมีการวางแผนกิจกรรมอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเวลา ในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพครู และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับ ผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

1.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษามีการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผนและกำหนดแนวทางการนิเทศที่ชัดเจน มีการจัดอบรม เชิงปฏิบัติการและกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู รวมทั้งมีการจัดทำคู่มือและเครื่องมือ ประเมินที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ พัฒนาการของเด็ก เพื่อให้สามารถติดตามผลการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการรับรู้และติดตามพัฒนาการของเด็ก

1.5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การปรับปรุงและ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และ ชุมชน เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเพียงพอ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผล หลักสูตรอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

2. สรุปผลการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมสถานศึกษา มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ด้านหลักสูตรและพัฒนาการเด็ก พร้อมจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และทรัพยากรที่เหมาะสม ส่งเสริม ความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความพร้อมในการ จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

2.2 ด้านการจัดทำหลักสูตร มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียน และชุมชน กำหนดเป้าหมายและโครงสร้างชัดเจน เน้นพัฒนาเด็กแบบองค์รวม เปิดโอกาสให้ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพและเหมาะสม

2.3 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจัดประสบการณ์เรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือ ปฏิบัติจริง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่าง เหมาะสม พร้อมสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

2.4 ด้านการนิเทศ กำกับ และประเมินผล สถานศึกษามีการนิเทศแบบ กัลยาณมิตร เน้นให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาครู ใช้วิธีประเมินหลากหลายตามสภาพจริง และนำผลมา ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความร่วมมือและความโปร่งใส

2.5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีการรวบรวมข้อมูลจากการสอนและการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และนำเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อยกระดับคุณภาพหลักสูตรอย่างยั่งยืน

3. สรุปผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1

3.1 แนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการนำหลักสูตรไปใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร 5) ด้านการปรับปรุงและพัฒนา และหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทานคือ การให้การช่วยเหลือ ผู้อื่น 2) ปิยวาจา คือ การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ 3) อัตถจริยา คือ การเสียสละไม่เห็นแก่ตัว 4) สมานัตตตา คือ การวางตัวให้ เหมาะสมเสมอ

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นว่าแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 อภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า การดำเนินงานครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรในลักษณะเป็น กระบวนการต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีการวางแผน เตรียมบุคลากรและทรัพยากร ตลอดจน กำหนดแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและพัฒนาการของเด็ก ปฐมวัย จึงส่งผลให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีคุณภาพและเอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน

ประเด็นสำคัญจากผลการศึกษาพบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาและการจัดทำหลักสูตร เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานด้านอื่นมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเตรียมความพร้อมช่วยให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและมีเป้าหมายร่วมกัน ขณะที่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาช่วยกำหนดทิศทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของเด็กและสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ ประหยัดทรัพย์ และอัจฉรา นิยมภา เรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า การบริหารหลักสูตรจำเป็นต้องเริ่มจากการเตรียมทรัพยากร บุคลากร และการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีโครงสร้างและระบบการบริหารที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้การเตรียมความพร้อมและการวางแผนมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพของการบริหารหลักสูตร (ปิยวรรณ ประหยัดทรัพย์ และอัจฉรา นิยมภา, 2567) ในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ครูสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ตรง การเล่น การสำรวจ และการลงมือปฏิบัติ ประกอบกับครูมีการปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรินทร์ สิทธิตัน และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัยของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงานช่วยพัฒนาทักษะของเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์แบบ Active Learning และ Play-based Learning เป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย (พัชรินทร์ สิทธิตัน และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์, 2564)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล พบว่า เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศเปิดโอกาสให้ครูได้รับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และการสะท้อนผลจากผู้บริหารหรือผู้ร่วมงาน ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์ และสินธะวา คามดิษฐ์ เรื่องการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ซึ่งพบว่า การนิเทศที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการวางแผน การดำเนินการ การติดตามและประเมินผล รวมทั้งการนำผลไปปรับปรุง และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม สามารถยกระดับประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง (อีรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์ และสินธะวา คามดิษฐ์, 2568) ในส่วนของการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาอย่าง

ต่อเนื่องช่วยให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของเด็ก ครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องนำผลจากการจัดประสบการณ์ การนิเทศ และการประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด ที่เสนอว่าการพัฒนาหลักสูตรควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และสอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวาณิช ที่เน้นว่าการบริหารหลักสูตรควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) เมื่อพิจารณาเชิงวิเคราะห์ พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้มีความโดดเด่นในประเด็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งมีบทบาทต่อความสำเร็จของการบริหารหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 มีความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในระดับที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ประกอบกับการจัดการศึกษาปฐมวัยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและสถานศึกษา จึงทำให้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายมีความชัดเจนและส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาเด็ก

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกขั้นตอน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารหลักสูตรมิได้เป็นเพียงกระบวนการภายในสถานศึกษา แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตอบสนองต่อความต้องการและความแตกต่างของเด็ก และนำไปสู่การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านและยั่งยืน

2. แนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่าการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการบริหารหลักสูตรทั้ง 5 ขั้นตอน ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างรอบด้าน ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล ว่องวาณิช เรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า การบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนอย่างองค์รวม (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์ และสินธะวา คามดิษฐ์ เรื่องการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบมีความเหมาะสมในระดับสูง และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพครูและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ขั้นตอนการนิเทศ กำกับ ติดตาม

และประเมินผล เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (ธีรสิทธิ์ สร้อยสวส์ดี และสินธะวา คามดิษฐ์, 2568) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวาณิช เรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ระบุว่าการนิเทศและการสนับสนุนทางวิชาชีพที่มีคุณภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพครูและประสิทธิภาพการบริหารในสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารที่เน้นความสัมพันธ์และการสนับสนุนเชิงวิชาชีพมีบทบาทสำคัญในบริบทการศึกษาปฐมวัย (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยบางส่วน เช่น แนวคิดของ Glickman et al. ที่มุ่งเน้นบทบาทของการนิเทศและปฏิสัมพันธ์เชิงวิชาชีพเป็นหลัก โดยยังไม่ได้เชื่อมโยงกับหลักคุณธรรมทางสังคมหรือศาสนาโดยตรง (Glickman et al., 2018) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบททางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่ให้ความสำคัญกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารและการดำเนินชีวิตจึงทำให้การบริหารหลักสูตรมีมิติด้านคุณธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างเด่นชัด

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัยในด้านการบริหารหลักสูตรเชิงระบบ การนิเทศ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่มีความแตกต่างในเชิงการบูรณาการหลักธรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ช่วยเสริมสร้างทั้งประสิทธิภาพการบริหารและคุณค่าทางสังคม ทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสมดุลและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเครือข่ายการศึกษาสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

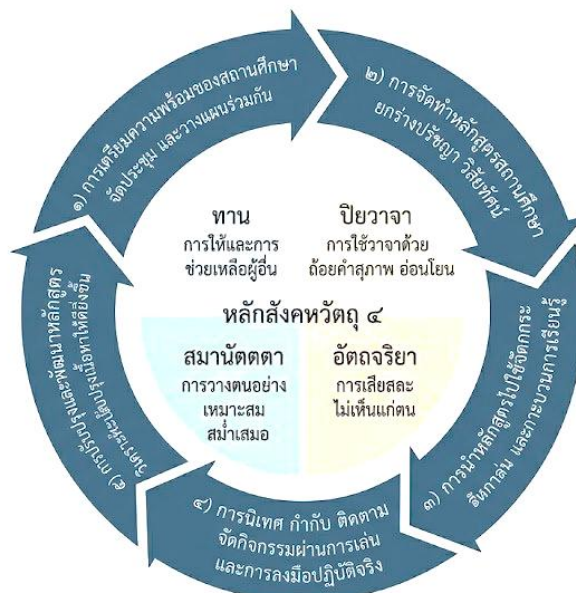
ผลการวิจัยการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากเป็นแนวทางที่บูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวรรณ ประโลม เรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษานอกระบบเมืองชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา (ภัทรวรรณ ประโลม, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรสิทธิ์ สร้อยสวส์ดี และสินธะวา คามดิษฐ์ พบว่า การบริหารและการนิเทศที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา (ธีรสิทธิ์ สร้อยสวส์ดี และสินธะวา คามดิษฐ์, 2568) และสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิมล ว่องวาณิช ที่เสนอว่าการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยบางส่วนตรงที่มีการบูรณาการหลัก-
สังคหวัตถุ 4 เข้ากับทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารหลักสูตรอย่างชัดเจน ในขณะที่งานวิจัย
ส่วนใหญ่เน้นการบริหารเชิงระบบหรือการนิเทศเป็นหลัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของ
สถานศึกษาที่มีความสำคัญกับคุณธรรมและความสัมพันธ์ในองค์กร จึงทำให้แนวทางที่พัฒนาขึ้น
มีลักษณะเฉพาะและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

โดยสรุป แนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่พัฒนาขึ้น
มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยร่วมสมัย
ที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการจัด
การศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสังคหวัตถุ 4
ในสถานศึกษาเครือข่ายสมุย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
มีขั้นตอนการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม
สถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ จัดกระบวนการเรียนรู้
4) การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและบูรณาการโดย

นำหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทานคือ การให้การช่วยเหลือ ผู้อื่น 2) ปิยวาจา คือ การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ 3) อตถจริยา คือ การเสียสละไม่เห็นแก่ตัว 4) สมานัตตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมเสมอ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปบูรณาการในทุกขั้นตอนของการบริหารหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ ไปจนถึงการนิเทศและประเมินผล เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูลและเอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน

2. ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่น การมีส่วนร่วม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก

3. สถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมและกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โดยยึดหลักเป็นฐาน เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และการสนับสนุนในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

4. ควรนำผลจากการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรไปวิเคราะห์ และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทของเด็ก และชุมชน โดยใช้หลักปิยวาจาและอตถจริยาในการสะท้อนผลและเสริมพลังการทำงานของครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ควรทำวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามหลักสามัคคีธรรมเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน

3. ควรทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัยตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: ชุมชนุส
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ธิดา พิทักษ์สินสุข. (2562). วิถีปฐมวัยกระบอบนาคตชาติ. วารสารการจัดการทางการศึกษา
ปฐมวัย, 1(1), 77-89.

- ธีรสิทธิ์ สร้อยสวัสดิ์ และสินธรา คามดิษฐ์. (2568). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 9(3), 352-366.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยวรรณ ประหยัดทรัพย์ และอัจฉรา นิยมภา. (2567). แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 11(3), 300-315.
- พัชรินทร์ สิทธิตัน และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการสำหรับเด็กปฐมวัยของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 10(2), 827-840.
- ภัทรวรรณ ประโลม. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษานาอ้อศรีเมืองชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2558). การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาบรรณการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564-2570. กรุงเทพฯ: พรินทวานกราฟิค.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(2), 1-15.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). Supervision and instructional leadership: A developmental approach (10th ed.). Boston: Pearson.

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศ
บนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ*

A MODEL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF INTERNATIONAL
LEARNERS BASED ON INTEGRATIVE BUDDHIST LEARNING PSYCHOLOGY

สมเกียรติ วัฒนศัพท์, ตฤลา จำปาวัลย์*

Somkiat Wattanasap, Tatila Jampawal*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author E-mail: tatila.jam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ และ 3) ประเมินประสิทธิผลรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เป็นการวิจัยและพัฒนาที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานแบบต่อเนื่องเชิงสำรวจ ดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและพัฒนารูปแบบเบื้องต้นด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง 25 คน จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านศึกษานานาชาติ 5 คน และผู้เรียนชาวต่างประเทศ 15 คน ระยะที่ 2 ทดลองใช้และประเมินรูปแบบกับผู้เรียนชาวต่างประเทศ 60 คน (กลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน) ที่จับคู่ตามเพศ สัญชาติ และระดับการศึกษา และระยะที่ 3 ปรับปรุงและจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์ การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยายและสถิติอ้างอิง

ผลการวิจัยพบว่า:

รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า BPIL Model (Buddhist Psychology-Based Integrative Learning Model) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน และการประเมินผล โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมแกนกลาง 6 หลัก คือ

* Received May 24, 2026; Revised September 12, 2026; Accepted September 19, 2026

ไตรสิกขา สติปัญญา 4 โยนิโสมนสิการ อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และกัลยาณมิตรธรรม 7 เข้ากับ ทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ 5 ทฤษฎี ผลการประเมินประสิทธิผลพบว่า คะแนนศักยภาพของผู้เรียน กลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้าน (สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคม-วัฒนธรรม และคุณธรรม-จิตวิญญาณ) ค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d) อยู่ระหว่าง 1.93 ถึง 2.50 จัดอยู่ในระดับใหญ่ทุกด้าน ผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$) และผู้เรียนมีความพึงพอใจใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$) นอกจากนี้ ยังไม่พบความแตกต่างของคะแนนศักยภาพระหว่างผู้เรียน 6 สัญชาติ ($F=0.24$, $p=.941$) ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้เบื้องต้นถึงความเป็นสากลของรูปแบบภายใต้ข้อจำกัด ด้านขนาดกลุ่มตัวอย่าง

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, การเรียนรู้เชิงบูรณาการ, การพัฒนาศักยภาพ, ผู้เรียนชาวต่างประเทศ, BPIL Model

ABSTRACT

This research aims to: 1) study the body of knowledge and processes for developing the potential of international learners based on integrative Buddhist learning psychology; 2) develop a model for such potential development; and 3) evaluate the effectiveness of the developed model. The study employed Research and Development (R&D) methodology with a Sequential Exploratory Mixed Methods design conducted in three phases: Phase 1-basic data study and preliminary model development through document analysis and in-depth interviews with 25 purposively selected key informants in three groups (5 Buddhist psychology experts, 5 international education experts, and 15 international learners); Phase 2-implementation and evaluation with 60 international learners (30 experimental, 30 control) matched by sex, nationality, and educational level; and Phase 3-refinement and finalization. The study was approved by the Research Ethics Committee of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Qualitative data were analyzed through content analysis, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics, paired-samples t-test, independent-samples t-test, one-way ANOVA, and Cohen's d effect size.

The findings revealed that:

The developed model, named the BPIL Model (Buddhist Psychology-Based Integrative Learning Model), consists of five components: principles, objectives, content, six-step learning process, and evaluation. The model integrates six core

Buddhist principles-the Threefold Training (Sikkha), the Four Foundations of Mindfulness (Satipatthana), Yonisomanasikara, the Four Iddhipadas, the Four Brahmaviharas, and the Seven Qualities of a Good Friend (Kalyanamitta-dhamma)-with five contemporary learning theories. The effectiveness evaluation showed that the experimental group's posttest scores were significantly higher than their pretest scores and significantly higher than those of the control group at the .01 level across all four dimensions (intellectual, emotional-mental, social-cultural, and moral-spiritual). Cohen's d effect sizes ranged from 1.93 to 2.50, all classified as large. Experts rated the model's appropriateness at the highest level ($\bar{X}$ =4.68), and learners reported the highest satisfaction ($\bar{X}$ =4.52). Moreover, no significant differences in potential scores were found among learners of six nationalities ($F=0.24$, $p=.941$), which preliminarily suggests the universality of the model, although this finding should be interpreted within the limitation of the small sample size.

Keywords: Buddhist Psychology, Integrative Learning, Potential Development, International Learners, BPIL Model

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่การศึกษาข้ามพรมแดนได้รับความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยได้กลายเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ตามข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่านักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8-10 ต่อปี โดยส่วนใหญ่มาจากประเทศจีน เมียนมา ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินเดีย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2566) สอดคล้องกับข้อมูลสถิตินักศึกษาต่างชาติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ที่พบว่านักศึกษาต่างชาติกลุ่มใหญ่ที่สุดเป็นสัญชาติจีน จำนวน 24,711 คน รองลงมาคือเมียนมา จำนวน 15,242 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2568) การเพิ่มขึ้นของผู้เรียนต่างชาติย่อมนำมาซึ่งความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนที่ต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา และบริบทการเรียนรู้ที่แตกต่างกันสถาบันการศึกษาจึงต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถรองรับและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนกลุ่มนี้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในด้านการปรับตัว การเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนชาวต่างประเทศในสถาบันการศึกษาไทย พบว่าผู้เรียนกลุ่มนี้ประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านการปรับตัวทางวัฒนธรรม (Cultural Shock) ปัญหาด้านภาษาในการสื่อสารและทำความเข้าใจเนื้อหาวิชาการ ปัญหาด้านจิตใจและ

อารมณ์จากการอยู่ห่างจากครอบครัว ตลอดจนปัญหาด้านการขาดทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทใหม่ (Marginson et al., 2010) ปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ประสบปัญหาสุขภาพจิต และอาจนำไปสู่การออกกลางคันจากการศึกษา ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าแนวทางการพัฒนาผู้เรียนชาวต่างประเทศในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเน้นเพียงด้านวิชาการและทักษะทางภาษา โดยขาดการให้ความสำคัญกับมิติทางจิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณอย่างเป็นองค์รวม

พุทธจิตวิทยาเป็นองค์ความรู้ที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักการสำคัญเกี่ยวกับการทำความเข้าใจจิตใจมนุษย์ กระบวนการคิด อารมณ์ พฤติกรรม และการพัฒนาตนเองอย่างลึกซึ้ง (พระธรรมปิฎก, 2560) หลักการสำคัญของพุทธจิตวิทยา เช่น สติ (Mindfulness) สมาธิ (Concentration) ปัญญา (Wisdom) พรหมวิหาร 4 และไตรสิกขา ล้วนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ปัจจุบันพุทธจิตวิทยาได้รับการยอมรับและนำไปประยุกต์ใช้ในวงการจิตวิทยาสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง (Kabat-Zinn, 2013) โดยเฉพาะด้านจิตวิทยาบำบัด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการศึกษา เนื่องจากมีหลักฐานทางวิชาการที่แสดงประสิทธิผลในการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต การลดความเครียด และการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (Goleman & Davidson, 2017)

การนำพุทธจิตวิทยามายาบูรณาการกับการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศจึงเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม เนื่องจากพุทธจิตวิทยาเป็นภูมิปัญญาที่เป็นสากลและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม โดยไม่จำกัดเพียงผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา หลักการของพุทธจิตวิทยา เช่น การฝึกสติ การพัฒนาสมาธิ การเจริญปัญญา และการพัฒนาเมตตากรุณา ล้วนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศจัดการกับความเครียด ความวิตกกังวล และอารมณ์เชิงลบที่เกิดจากการปรับตัวในสภาพแวดล้อมใหม่ (Shapiro, Brown, & Astin, 2011) ทั้งยังเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ความยืดหยุ่นทางความคิด และทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบช่องว่างของความรู้ 3 ประการ ประการที่หนึ่ง งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การลดความเครียด หรือการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยยังไม่มีรูปแบบที่พัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ประการที่สอง การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ยังอยู่ในลักษณะเทคนิคเดียว เช่น การฝึกสติเพียงอย่างเดียว มากกว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมหลายหลักเข้ากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่อย่างเป็นระบบ และประการที่สาม ยังไม่พบรูปแบบที่ออกแบบเฉพาะสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ ซึ่งมีเงื่อนไขเฉพาะด้านภาษา วัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างจากผู้เรียนชาวไทย ปัญหาการวิจัยจึงอยู่ที่คำถามว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการควรมีองค์ประกอบและกระบวนการอย่างไร และมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพียงใด ผู้วิจัยจึงเห็นความ

จำเป็นในการศึกษาและพัฒนาารูปแบบดังกล่าว เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนกลุ่มนี้ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานแบบต่อเนื่องเชิงสำรวจ (Sequential Exploratory Mixed Methods Design) ตามแนวคิดของ Borg and Gall (1983) โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจและศึกษาข้อมูลเชิงลึก แล้วนำผลที่ได้มาพัฒนาเป็นรูปแบบ จากนั้นใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทดสอบและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ระหว่างเดือนตุลาคม 2568 ถึงเดือนพฤษภาคม 2569 รวม 8 เดือน

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและพัฒนารูปแบบเบื้องต้น (เดือนตุลาคม 2568-ธันวาคม 2568) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) 3 กลุ่ม รวม 25 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานานาชาติ 5 ท่าน และผู้เรียนชาวต่างประเทศ 15 คน จาก 6 สัญชาติ (จีน เมียนมา ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินเดีย) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ของแต่ละกลุ่มไว้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยา ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านพุทธจิตวิทยาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์สอนหรือวิจัยด้านพุทธจิตวิทยาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีผลงานทางวิชาการที่เผยแพร่ในสาขาดังกล่าว กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานานาชาติ ต้องมีประสบการณ์บริหารหรือจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติ หรือดูแลกิจการนักศึกษาต่างชาติไม่น้อยกว่า 5 ปี และกลุ่มที่ 3 ผู้เรียนชาวต่างประเทศ ต้องกำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ภาคการศึกษา สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษได้ในระดับที่ให้สัมภาษณ์ได้ และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย โดยคัดเลือกให้กระจายครอบคลุมทั้ง 6 สัญชาติ ทั้งนี้ จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญกำหนดจากความครอบคลุมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ร่วมกับเกณฑ์ความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) กล่าวคือ ผู้วิจัยยุติการเก็บข้อมูลเมื่อการสัมภาษณ์เพิ่มเติมไม่ปรากฏประเด็นใหม่ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง 3 ชุด และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) และการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินรูปแบบ (เดือนมกราคม - มีนาคม 2569) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบสองกลุ่มจับคู่ (Matched Pretest-Posttest Control Group Design) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนชาวต่างประเทศที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน คัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria) ไว้ 4 ข้อ คือ 1) เป็นผู้เรียนชาวต่างประเทศที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไทย 2) มีระยะเวลาศึกษาในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ภาคการศึกษา 3) ไม่เคยผ่านการอบรมโปรแกรมฐานสติหรือโปรแกรมพัฒนาจิตอย่างเป็นระบบมาก่อน และ 4) สนใจเข้าร่วมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลา 16 สัปดาห์ ส่วนเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) คือ ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 30 คน พิจารณาจากเหตุผล 2 ประการ ประการแรก เป็นไปตามเกณฑ์ขั้นต่ำของการวิจัยกึ่งทดลองที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อให้การแจกแจงของค่าเฉลี่ยเข้าใกล้การแจกแจงปกติ และประการที่สอง เป็นผลจากการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (Power Analysis) ตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 อำนาจการทดสอบ .80 และขนาดอิทธิพลระดับใหญ่ ($d=0.80$) ซึ่งต้องการกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 26 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดไว้กลุ่มละ 30 คน เพื่อรองรับการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างระหว่างการทดลอง (Attrition) การจับคู่ (Matching) ดำเนินการก่อนเริ่มการทดลอง โดยจับคู่ผู้เรียนที่มีเพศเดียวกัน สัญชาติเดียวกัน และระดับการศึกษาเดียวกันเข้าเป็นคู่ จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายเพื่อกำหนดว่าสมาชิกในแต่ละคู่จะเข้ากลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม ผลการทดสอบคะแนนศักยภาพก่อนการทดลองพบว่าทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\bar{X}=3.12$ และ 3.08 ตามลำดับ) แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความเท่าเทียมกันก่อนเข้าสู่งการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ (1) แบบทดสอบวัดศักยภาพผู้เรียน 4 ด้าน รวม 80 ข้อ (2) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสำหรับผู้เชี่ยวชาญ 25 ข้อ และ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจ 30 ข้อ ทุกชุดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ค่า IOC=0.85-0.94) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคจากการทดลองใช้กับกลุ่ม 30 คน (ค่า $\alpha=0.87-0.93$) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) สถิติอ้างอิง (Paired-samples t-test, Independent-samples t-test, One-way ANOVA) และค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d)

ระยะที่ 3 การปรับปรุงและจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์ (เดือนเมษายน-พฤษภาคม 2569) นำผลการทดลองและข้อเสนอแนะจากระยะที่ 2 มาปรับปรุงรูปแบบ จัดประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์ พร้อมเอกสารประกอบ 4 ชุด

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยา การเรียนรู้เชิงบูรณาการ มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ สามารถนำเสนอได้ดังนี้

1. องค์ความรู้และกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศ

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 คน พบว่าองค์ความรู้ และกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศประกอบด้วยฐานคิด 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง หลักพุทธธรรมแกนกลาง 6 หลัก ซึ่งมีที่มาจากพระไตรปิฎก ได้แก่ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) (ที.ปา. 11/228/231; อง.ติก. 20/521/294) เป็นกรอบการพัฒนา สติปัฏฐาน 4 และอานาปานสติ (ที.ม. 10/273-300/325-351) เป็นเครื่องมือฝึกสติและสมาธิ โยนิโสมนสิการ 10 วิธี ตามการประมวลของพระพรหมคุณาภรณ์ (2555) เป็นวิธีคิดเชิงระบบ อิทธิบาท 4 (ที.ปา. 11/231/233; อภิ.วิ. 35/505/292) เป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ พรหมวิหาร 4 (ที.ม. 10/184/225; อภิ.ส. 34/190/75) เป็นคุณธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน และกัลยาณมิตรธรรม 7 (อง.สวดต. 23/34/33) เป็นบทบาทของครูผู้สอน ส่วนที่สอง ทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ 5 ทฤษฎี ได้แก่ Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) ของ Kabat-Zinn (2013) Intercultural Competence ของ Deardorff (2006) Problem-Based Learning บนฐาน Constructivism Cooperative Learning ร่วมกับการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และ Experiential Learning ของ Kolb (1984) ในด้านปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พบว่าปัญหาจัดได้เป็น 4 มิติ สอดคล้อง กับศักยภาพ 4 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัญหาและความต้องการของผู้เรียนชาวต่างประเทศจากการสนทนากลุ่ม (n = 15)

มิติของปัญหา	ปัญหาที่ระบุบ่อย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านสติปัญญา	สมาธิสั้น ตามเนื้อหาไม่ทัน ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์	13	86.67
ด้านอารมณ์-จิตใจ	เครียด วิตกกังวล คิดถึงบ้าน เหนงา	14	93.33
ด้านสังคม-วัฒนธรรม	ภาษาเป็นอุปสรรค เข้าสังคมกับเพื่อนไทยลำบาก	15	100.00
ด้านคุณธรรม-จิตวิญญาณ	ขาดเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน ต้องการคุณค่าทางจิตวิญญาณ	11	73.33

จากตารางพบว่า ปัญหาด้านสังคม-วัฒนธรรมเป็นปัญหาที่ผู้เรียนทุกคนระบุตรงกัน (ร้อยละ 100.00) ซึ่งสะท้อนว่าอุปสรรคด้านภาษาและการปรับตัวเข้ากับสังคมไทยเป็นปัญหาเร่งด่วนและเป็นปัญหาร่วมของผู้เรียนชาวต่างประเทศ รองลงมาคือปัญหาด้านอารมณ์-จิตใจ (ร้อยละ 93.33) ที่เกิดจากความเครียด ความวิตกกังวล ความรู้สึกเหงา และการคิดถึงครอบครัว ส่วนปัญหาด้านสติปัญญา (ร้อยละ 86.67) ปรากฏในรูปของการขาดสมาธิในชั้นเรียน การตามเนื้อหาวิชาการ

ไม่ทัน และการขาดทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงลึก โดยปัญหาด้านคุณธรรม-จิตวิญญาณ (ร้อยละ 73.33) แม้มีสัดส่วนต่ำกว่าด้านอื่น แต่สะท้อนความต้องการเชิงลึกในการแสวงหาความหมายและเป้าหมายของชีวิต อันเป็นรากฐานของแรงจูงใจในการเรียนรู้และการพัฒนานตนเองในระยะยาว

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพยังพบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัญหาทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ ปัญหาด้านสังคม-วัฒนธรรม โดยเฉพาะอุปสรรคทางภาษา มีแนวโน้มก่อให้เกิดปัญหาด้านอารมณ์-จิตใจ และปัญหาด้านอารมณ์-จิตใจที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมย่อมส่งผลต่อปัญหาด้านสติปัญญา ในขณะที่ปัญหาด้านคุณธรรม-จิตวิญญาณเป็นปัจจัยพื้นฐานที่บั่นทอนแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาศักยภาพที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการพร้อมกันทั้ง 4 ด้านในลักษณะองค์รวม (Holistic Approach) มิใช่แก้ไขปัญหาใดด้านหนึ่งแยกส่วน ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยออกแบบ BPIL Model ให้บูรณาการหลักพุทธธรรมที่ตอบสนองต่อปัญหาทั้ง 4 มิติอย่างสอดคล้องประสานกัน

2. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศ (BPIL Model)

รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า BPIL Model (Buddhist Psychology-Based Integrative Learning Model) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) หลักการ ที่บูรณาการพุทธจิตวิทยา และทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ 2) วัตถุประสงค์ มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 4 ด้าน (สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคม-วัฒนธรรม คุณธรรม-จิตวิญญาณ) 3) เนื้อหาสาระ 5 หน่วย พร้อมกรณีศึกษาข้ามวัฒนธรรม 6 กรณี 4) กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้น (BPIL Process) และ 5) การประเมินผล 4 มิติ พร้อมแบบประเมินตนเองรายเดือน

กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้น เป็นหัวใจของรูปแบบ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 Mindfulness Setting (การตั้งสติ) ขั้นที่ 2 Cultural Bridge Building (การสร้างสะพานวัฒนธรรม) ขั้นที่ 3 Inquiry-Based Exploration (การสำรวจปัญหา) ขั้นที่ 4 Yoniso Reflection (การสะท้อนคิดอย่างแยบคาย) ขั้นที่ 5 Compassionate Collaboration (การร่วมมือด้วยเมตตา) และขั้นที่ 6 Integrative Application (การประยุกต์ใช้แบบบูรณาการ) โดยแต่ละขั้นบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยาเข้ากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นของ BPIL Model

ขั้น	ชื่อขั้น	หลักพุทธจิตวิทยา	ทฤษฎีการเรียนรู้ที่บูรณาการ
1	Mindfulness Setting	สติปัญญา 4 / อานาปานสติ	MBSR (Kabat-Zinn)
2	Cultural Bridge Building	พรหมวิหาร 4	Intercultural Competence (Deardorff)
3	Inquiry-Based Exploration	อิทธิบาท 4	Problem-Based Learning / Constructivism
4	Yoniso Reflection	โยนิโสมนสิการ 10 วิธี	Critical Thinking

ขั้น	ชื่อขั้น	หลักพุทธจิตวิทยา	ทฤษฎีการเรียนรู้ที่บูรณาการ
5	Compassionate Collaboration	พรหมวิหาร 4 / กัลยาณมิตร 7	Cooperative Learning
6	Integrative Application	ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)	Experiential Learning (Kolb)

จากตารางเมื่อพิจารณารายละเอียดของกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้น พบว่า แต่ละขั้นมีกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ กล่าวคือ ขั้นที่ 1 ใช้การฝึกอานาปานสติ 10-15 นาทีต้นคาบเรียน การสำรวจฐานกาย-เวทนา-จิต-ธรรม และการเดินจงกรม เพื่อสร้างความสงบภายในและความพร้อมในการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ใช้การแบ่งปันเรื่องเล่าทางวัฒนธรรม การถอดความหมายจากสุภาษิตข้ามวัฒนธรรม และการฝึกแผ่เมตตา เพื่อสลายอคติและสร้างความเข้าใจในความหลากหลาย ขั้นที่ 3 ใช้การตั้งคำถามตามหลักอิทธิบาท 4 และการสำรวจปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อกระตุ้นความใฝ่รู้และทักษะการสืบค้น ขั้นที่ 4 ใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Reflective Journal) การวิเคราะห์เหตุปัจจัย และการคิดแบบคุณ-โทษ-ทางออก เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ขั้นที่ 5 ใช้การเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ (Jigsaw) การให้ข้อเสนอแนะอย่างกัลยาณมิตร และโครงการข้ามวัฒนธรรม เพื่อสร้างทักษะการทำงานร่วมกันบนฐานเมตตาและกรุณา และขั้นที่ 6 ใช้การนำเสนอผลงานที่บูรณาการความรู้-คุณธรรม-ทักษะ และการประเมินตนเองตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้จริงอย่างยั่งยืน

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบ BPIL Model

ผลการเปรียบเทียบคะแนนศักยภาพของผู้เรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองด้วยสถิติ Independent Samples t-test และค่า Cohen's d ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนศักยภาพหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($n_1=30$, $n_2=30$)

ศักยภาพ	ทดลอง $\bar{X}$	ทดลอง S.D.	ควบคุม $\bar{X}$	ควบคุม S.D.	t	d
1. ด้านสติปัญญา	4.08	0.42	3.24	0.45	7.46**	1.93
2. ด้านอารมณ์-จิตใจ	4.21	0.38	3.10	0.50	9.68**	2.50
3. ด้านสังคม-วัฒนธรรม	4.16	0.40	3.18	0.46	8.83**	2.28
4. ด้านคุณธรรม-จิตวิญญาณ	4.12	0.41	3.26	0.44	7.82**	2.02
ภาพรวม	4.14	0.36	3.20	0.43	9.21**	2.38

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยตามตารางแสดงว่าคะแนนศักยภาพหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนภาพรวมของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}=4.14$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}=3.20$) ค่า $t=9.21$, $p < .001$ ค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d) ของ

ทุกด้านมีค่าตั้งแต่ 1.93 ถึง 2.50 ซึ่งจัดอยู่ในระดับใหญ่ (Large effect: $d \geq 0.80$) ทั้งหมด แสดงว่ารูปแบบ BPIL Model มีประสิทธิผลในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศในเชิงปฏิบัติ อย่างชัดเจน โดยด้านที่มีค่า d สูงสุดคือด้านอารมณ์-จิตใจ ($d=2.50$) สอดคล้องกับวรรณกรรมที่พบว่าโปรแกรมการเจริญสติ (Mindfulness-Based Programs) มีผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางจิตใจ

เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า ด้านสติปัญญา ($d=1.93$) กลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านสมาธิ การคิดวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงความรู้สูงกว่ากลุ่มควบคุม อันเป็นผลจากชั้น Mindfulness Setting และ Yoniso Reflection ด้านอารมณ์-จิตใจ ($d=2.50$) เป็นด้านที่มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด สะท้อนการลดลงของความเครียด ความวิตกกังวล และความรู้สึกโดดเดี่ยว ด้านสังคม-วัฒนธรรม ($d=2.28$) แสดงว่าผู้เรียนปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมข้ามวัฒนธรรมและทำงานร่วมกับเพื่อนชาวไทยได้ดีขึ้น ผ่านชั้น Cultural Bridge Building และ Compassionate Collaboration และด้าน คุณธรรม-จิตวิญญาณ ($d=2.02$) แสดงว่าผู้เรียนมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนและมีคุณธรรม ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพิ่มขึ้น อันเป็นผลของการเรียนรู้ผ่านหลักไตรสิกขาในชั้น Integrative Application

การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองภายในกลุ่มทดลองด้วยสถิติ Paired-samples t-test พบว่า คะแนนหลังการทดลอง ($\bar{X}=4.14$) สูงกว่าคะแนนก่อนการทดลอง ($\bar{X}=3.12$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t=12.46$, $p<.001$) ในทุกด้าน โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.02 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 32.69 ของคะแนนเริ่มต้น ในขณะที่กลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการเรียนการสอน ตามปกติมีคะแนนเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย (จาก 3.08 เป็น 3.20 คิดเป็นร้อยละ 3.90) ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.23$, $p=.23$) แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนชาวต่างประเทศอย่างเป็นองค์รวม

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบคะแนน ศักยภาพระหว่างผู้เรียน 6 สัญชาติของกลุ่มทดลอง พบว่าคะแนนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=0.24$, $p=.941$) ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้เบื้องต้นว่ารูปแบบ BPIL Model สามารถพัฒนาผู้เรียนต่างชาติจากหลากหลายภูมิหลังได้อย่างเสมอภาค อย่างไรก็ตาม ผลที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันความเป็นสากลของรูปแบบได้ เนื่องจากกลุ่มทดลองมีจำนวนเพียง 30 คน ทำให้จำนวนผู้เรียนในแต่ละสัญชาติมีขนาดเล็กและอำนาจการทดสอบอยู่ในระดับต่ำ ผู้วิจัย จึงเสนอข้อค้นพบนี้ในฐานะแนวโน้มเบื้องต้น และได้ระบุประเด็นดังกล่าวไว้เป็นข้อจำกัดของการวิจัยในหัวข้ออภิปรายผล ด้านความพึงพอใจของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$)

ผลการสังเกตและบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยตลอดระยะเวลา 16 สัปดาห์ พบการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในผู้เรียนกลุ่มทดลอง 4 ลักษณะ ได้แก่ ด้านพฤติกรรม เช่น การมาเรียนตรงเวลาและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น และการนำเทคนิคการฝึกสติไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านทัศนคติ เช่น การมีทัศนคติเชิงบวกต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการมองอุปสรรค

เป็นโอกาสในการเรียนรู้ ด้านสัมพันธภาพ เช่น การมีเพื่อนต่างสัญชาติเพิ่มขึ้นและการเริ่มสร้างเครือข่ายสังคมในมหาวิทยาลัย และด้านจิตวิญญาณ เช่น การพบความหมายในการเรียนและการมีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สอดคล้องและเสริมยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบค่าขนาดอิทธิพลในระดับใหญ่ทุกด้าน

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศบนพื้นฐานพุทธจิตวิทยา การเรียนรู้เชิงบูรณาการ ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การบูรณาการพุทธจิตวิทยากับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ พบว่า หลักพุทธธรรม 6 หลัก สามารถบูรณาการกับทฤษฎีการเรียนรู้ของตะวันตก 5 ทฤษฎี ได้อย่างเป็นระบบที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากทั้งสองระบบมีจุดร่วมสำคัญคือการให้ความสำคัญกับ “กระบวนการภายในของผู้เรียน” ทั้งการรับรู้ การคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการสร้างความหมาย หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) สอดคล้องกับโครงสร้างของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb ขณะที่หลักสติปัฏฐาน 4 และอานาปานสติเป็นรากฐานทางพระพุทธศาสนาของโปรแกรม MBSR ซึ่ง Kabat-Zinn พัฒนาขึ้นจากการศึกษาการเจริญสติแบบเถรวาทโดยตรง การบูรณาการจึงมิใช่การนำสองระบบที่แยกกันมาประกบ แต่เป็นการเชื่อมโยงรากฐานทางปรัชญาที่มีร่วมกันให้ปรากฏชัดในรูปแบบที่ปฏิบัติได้ (Kolb, 1984) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ ที่เสนอว่าหลักพุทธธรรมเป็นสัจธรรมสากล (Universal Truth) ที่ประยุกต์ใช้ได้กับมนุษย์ทุกเชื้อชาติและศาสนา เนื่องจากความทุกข์ การปรับตัว และการแสวงหาความหมาย เป็นประสบการณ์ร่วมของผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะมาจากภูมิหลังใด (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) สอดคล้องกับ Kabat-Zinn ที่ระบุว่าหลักการเจริญสติเมื่อถอดรูปแบบทางศาสนาออกแล้วยังคงประสิทธิภาพในการพัฒนาจิตใจไว้ได้ (Kabat-Zinn, 2013) ซึ่งสนับสนุนผลในงานวิจัยนี้ที่พบว่ากระบวนการ Mindfulness Setting มีประสิทธิผลกับผู้เรียนทั้ง 6 สัญชาติอย่างไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ งานสังเคราะห์ของ Goleman และ Davidson ยืนยันว่าการฝึกสมาธิตามแนวพุทธอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและการทำงานของสมอง อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลด้วยแบบทดสอบเชิงพฤติกรรมและการรายงานตนเองเท่านั้น มิได้วัดตัวแปรทางประสาทวิทยาโดยตรง จึงไม่อาจอ้างกลไกการทำงานของสมองเป็นคำอธิบายเชิงสาเหตุของผลที่พบได้ ผู้วิจัยจึงอภิปรายความสอดคล้องนี้เพียงในระดับแนวคิด ส่วนการตรวจสอบกลไกดังกล่าวควรเป็นประเด็นของการวิจัยในอนาคตที่ใช้เครื่องมือทางประสาทวิทยาร่วมด้วย (Goleman และ Davidson, 2017)

ประเด็นที่สอง ประสิทธิภาพของรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพ 4 ด้าน พบว่ารูปแบบ BPIL Model ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในระดับขนาดอิทธิพลใหญ่ทุกด้าน (Cohen's $d=1.93-2.50$) โดยด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านอารมณ์-จิตใจ ($d=2.50$) ซึ่งอธิบายได้จาก 3 ปัจจัยร่วมกัน ปัจจัยแรก ผู้เรียนชาวต่างประเทศมีฐานปัญหาเริ่มต้นด้านอารมณ์-จิตใจสูง (ร้อยละ 93.33 รายงานปัญหา

ด้านนี้) ทำให้พื้นที่ของการพัฒนา (room for improvement) มีมาก ปัจจัยที่สอง กระบวนการ Mindfulness Setting และ Compassionate Collaboration ส่งผลโดยตรงต่อการลดความเครียดและความวิตกกังวล และปัจจัยที่สาม ระบบสนับสนุนแบบกัลยาณมิตรในชั้นเรียนช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกได้รับการยอมรับและไม่โดดเดี่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยปกป้องสำคัญต่อสุขภาวะทางจิตใจของผู้เรียนต่างชาติ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยของ Hattie ใน Visible Learning ที่จัดอันดับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลสูง ได้แก่ การให้ข้อมูลย้อนกลับ ($d=0.73$) ความสัมพันธ์ครู-ผู้เรียน ($d=0.72$) การสอนเชิงเมตตา ($d=0.69$) และการตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย ($d=0.56$) ปัจจัยทั้ง 4 ปรากฏในรูปแบบ BPIL Model อย่างเป็นระบบ ผ่านบทบาทของครูในฐานะกัลยาณมิตร การให้ข้อเสนอแนะในชั้น Yoniso Reflection การฝึกการคิดอย่างแยกกาย และการตั้งเป้าหมายตามหลักอิทธิบาท 4 (Hattie, 2009) ความสอดคล้องในระดับหลักการนี้อธิบายได้ว่าเหตุใดค่าขนาดอิทธิพลในงานวิจัยนี้จึงสูงกว่าค่าเฉลี่ยใน Visible Learning เพราะ BPIL Model รวมหลายปัจจัยที่ส่งผลสูงไว้ในรูปแบบเดียวอย่างเป็นองค์รวม ทั้งนี้ ค่าที่สูงดังกล่าวควรพิจารณาพร้อมกับข้อจำกัดด้านขนาดและที่มาของกลุ่มตัวอย่าง ตามที่ระบุไว้ในหัวข้อข้อจำกัดของการวิจัย การพัฒนาด้านอารมณ์-จิตใจที่มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด ($d=2.50$) สอดคล้องกับงานของ Shapiro, Brown และ Astin ที่สังเคราะห์งานวิจัยเรื่องการบูรณาการสมาธิในระดับอุดมศึกษากว่า 24 งาน พบว่าการฝึกสมาธิช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และอาการซึมเศร้าของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังเพิ่มความสามารถในการจดจ่อและการกำกับตนเอง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึก Mindfulness Setting ต้นคาบเรียนตลอด 16 สัปดาห์ (Shapiro, Brown และ Astin, 2011) ส่วนงานของ Segal, Williams และ Teasdale เกี่ยวกับ Mindfulness-Based Cognitive Therapy (MBCT) แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการสติกับการบำบัดทางความคิดช่วยป้องกันการกลับเป็นซ้ำของภาวะซึมเศร้าได้ ผลของงานวิจัยนี้สอดคล้องในเชิงกลไก กล่าวคือ ชั้น Mindfulness Setting และ Yoniso Reflection ทำงานร่วมกันในลักษณะเดียวกับ MBCT คือใช้สติเป็นฐานในการสังเกตความคิดและอารมณ์ แล้วใช้การคิดอย่างแยกกายเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบความคิดที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Segal, Williams และ Teasdale, 2013) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมย่อยที่เปลี่ยนแปลงไปในศักยภาพแต่ละด้าน จะเห็นภาพของประสิทธิผลชัดเจนยิ่งขึ้น ด้านสติปัญญา คือการคงสมาธิกับงานได้นานขึ้น การจับประเด็นจากการบรรยาย และการเชื่อมโยงเนื้อหาข้ามรายวิชา ด้านอารมณ์-จิตใจ คือการรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง การใช้ลมหายใจกำกับความวิตกกังวลก่อนการสอบ และการขอความช่วยเหลือเมื่อเผชิญความเครียดแทนการเก็บตัว ด้านสังคม-วัฒนธรรม คือการเริ่มบทสนทนากับเพื่อนต่างชาติ การทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนชาวไทย และการปรับตัวต่อธรรมเนียมปฏิบัติในชั้นเรียนไทย และด้านคุณธรรม-จิตวิญญาณ คือการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับคุณค่าในชีวิต และการทบทวนตนเองตามหลักไตรสิกขา การอภิปรายในระดับพฤติกรรมย่อยเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าค่าขนาดอิทธิพลที่สูงมิได้เป็นเพียงตัวเลขทางสถิติ แต่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้จริงในชั้นเรียน

ประเด็นที่สาม แนวโน้มความเป็นสากลของรูปแบบข้ามสัญชาติ ผลการวิเคราะห์ พบว่าคะแนนศักยภาพของผู้เรียน 6 สัญชาติไม่แตกต่างกัน ($F=0.24$, $p=.941$) เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจซึ่งอาจอธิบายได้จากธรรมชาติของหลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการ กล่าวคือ หลักไตรสิกขา สติปัฏฐาน 4 โยนิโสมนสิการ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และกัลยาณมิตร 7 ล้วนกล่าวถึงกระบวนการพื้นฐานของจิตใจมนุษย์ ไม่ใช่ความเชื่อหรือพิธีกรรมเฉพาะวัฒนธรรม การออกแบบกิจกรรมในรูปแบบจึงปรับให้เน้นที่กระบวนการมากกว่ารูปแบบ เช่น การฝึกสติ ใช้คำว่า “mindfulness” แทนคำเฉพาะทางพุทธศาสนา การเจริญพรหมวิหาร 4 ปรับเป็น “loving-kindness” และ “compassion” ที่เป็นภาษาสากล ทำให้ผู้เรียนจากต่างศาสนา ทั้งอิสลาม คริสต์ ฮินดู หรือไม่นับถือศาสนาใด สามารถเข้าถึงประโยชน์ของหลักการได้โดยไม่รู้สึกรัดแย้งกับศรัทธาของตน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานคลาสสิกของ Rhys Davids ใน Buddhist Psychology ที่วิเคราะห์ว่าหลักพุทธจิตวิทยาเป็นการวิเคราะห์จิตใจของมนุษย์ในเชิงสากล ปราศจากการอ้างอิงสิ่งเหนือธรรมชาติ และเน้นกระบวนการทางจิตที่ทุกคนสังเกตได้ในตนเอง กล่าวคือ เมื่อผู้เรียน 6 สัญชาติได้รับการฝึกฝนกระบวนการเดียวกัน ผลของการพัฒนาก็ไม่แตกต่างกัน (Rhys Davids, 1914) ซึ่งเป็นข้อสังเกตเชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับข้อเสนอทางทฤษฎีของ Rhys Davids แม้จะยังไม่อาจถือเป็นข้อยืนยันได้ด้วยขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับการสังเคราะห์ของ Smith & Khawaja ที่ทบทวนงานวิจัยกว่า 100 ชิ้น พบว่าผู้เรียนต่างชาติเผชิญความเครียด 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา และด้านการเลือกปฏิบัติ และต้องการระบบสนับสนุนเชิงรุกที่เป็นองค์รวม ความสอดคล้องอยู่ที่ BPIL Model ตอบโจทย์ความเครียดทั้ง 4 ด้านนี้พร้อมกัน ผ่านขั้น Cultural Bridge Building ขึ้น Compassionate Collaboration ขึ้น Inquiry-Based Exploration และ Yoniso Reflection รวมทั้งการบูรณาการกิจกรรมข้ามวัฒนธรรมที่ใช้การสื่อสารหลายช่องทาง (Smith & Khawaja, 2011)

ประเด็นที่สี่ บทบาทของครูในฐานะกัลยาณมิตร ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่าด้านบรรยากาศการเรียนรู้และวิทยากร/อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับคะแนนสูงเป็นลำดับต้น ๆ สะท้อนความสำคัญของครูในฐานะกัลยาณมิตรและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนชาวต่างประเทศต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ภาษาที่ไม่ใช่ภาษาแม่ และระบบการศึกษาที่แตกต่างจากประเทศต้นทาง ในภาวะเช่นนี้ ความสัมพันธ์กับครูจึงกลายเป็นปัจจัยปกป้องที่สำคัญ เพราะครูที่เป็นกัลยาณมิตรทำหน้าที่หลายอย่างพร้อมกัน ทั้งผู้สอน ผู้ให้คำปรึกษา ผู้สนับสนุนทางอารมณ์ และผู้เชื่อมโยงสู่วัฒนธรรมใหม่ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนกลุ่มนี้ที่งานวิจัยรูปแบบเดิมมักมองข้าม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏในอังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต ว่า ปิโย ครุ ภาวนีโย วตฺตา จ วณฺหฺขโม คมฺภีรฺยจ กถํ กตฺตา โน จฺญฺาเน นิโยชเย (อง.สตตก. 23/34/33) ซึ่งกำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ 7 ประการ ตั้งแต่ความน่ารัก ความน่าเคารพ ความน่าเจริญใจ ความรู้จักพูด ความอดทนต่อถ้อยคำ ความสามารถอธิบายเรื่องลึกซึ้ง และการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อม คุณลักษณะเหล่านี้เมื่อปรากฏ

ในตัวครูจะสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางอารมณ์ (psychological safety) ให้ผู้เรียนกล้าซักถาม กล้าผิดพลาด และกล้าพัฒนา ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้เชิงลึก และเป็นหลักฐานว่าหลักการที่ปรากฏในพระไตรปิฎกยังคงใช้ได้จริงในบริบทการศึกษาสมัยใหม่ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการสังเคราะห์ของ Hattie ที่พบว่าความสัมพันธ์ครู-ผู้เรียนเป็นปัจจัยที่มีค่าขนาดอิทธิพลสูง ($d=0.72$) เมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของกัลยาณมิตรกับลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ (Hattie, 2009) ในงานของ Hattie จะพบว่าทั้งสองชุดแนวคิดเน้นการสร้างควมไว้วางใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับ เชิงสร้างสรรค์ การฟังอย่างเข้าใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี การที่ผู้เรียนพึงพอใจต่ออาจารย์ในระดับสูงสุดจึงสะท้อนว่า เมื่อครูสวมบทบาทตามหลักกัลยาณมิตรได้ ผู้เรียนต่างชาติจะรู้สึกได้รับการดูแลรายบุคคล ซึ่งสำคัญอย่างยิ่งในบริบทที่พวกเขาห่างไกลจากระบบสนับสนุนทางครอบครัวเดิม ความสอดคล้องของผลการวิจัยกับทั้งหลักพุทธธรรมและการสังเคราะห์ทางการศึกษาตะวันตก จึงเป็นการยืนยันว่า BPIL Model สามารถบูรณาการภูมิปัญญาทั้งสองสายให้ทำงานเสริมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ควรตีความภายใต้ข้อจำกัด 5 ประการ ประการแรก กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กและได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจงจากสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยจึงยังไม่สามารถอ้างอิงไปสู่ผู้เรียนชาวต่างประเทศในบริบทอื่นได้ ประการที่สอง การเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียน 6 สัญชาติมีจำนวนผู้เรียนแต่ละสัญชาติน้อย อำนาจการทดสอบจึงอยู่ในระดับต่ำ ผลที่ไม่พบความแตกต่างเป็นเพียงแนวโน้มเบื้องต้น มิใช่ข้อยืนยันความเป็นสากลของรูปแบบประการที่สาม เครื่องมือวัดศักยภาพเป็นแบบรายงานตนเองเป็นหลัก จึงอาจมีความคลาดเคลื่อนจากการตอบตามความคาดหวังทางสังคม (Social Desirability Bias) และจากการที่ผู้เรียนรับรู้ว่าตนอยู่ในกลุ่มทดลอง ประการที่สี่ ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมด้วย จึงอาจเกิดผลจากผู้ทดลอง (Experimenter Effect) แม้จะควบคุมด้วยคู่มือกิจกรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกันแล้วก็ตาม ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ค่าขนาดอิทธิพลที่พบสูงกว่างานวิจัยในลักษณะเดียวกัน และประการที่ห้า การวัดผลดำเนินการทันทีเมื่อสิ้นสุดโปรแกรม 16 สัปดาห์ จึงยังไม่อาจสรุปถึงความคงทนของผลในระยะยาวได้

องค์ความรู้ใหม่

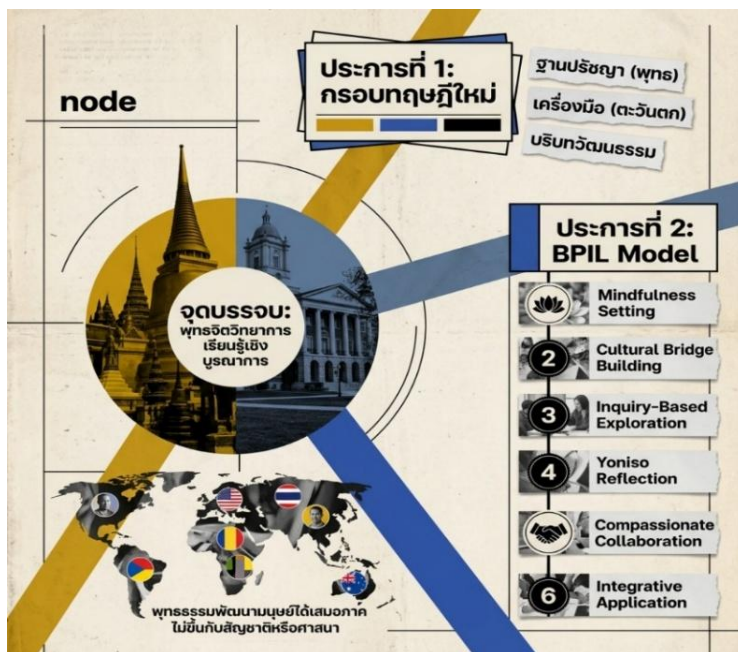
การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ 3 ประการ

ประการที่หนึ่ง ได้กรอบทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า “พุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ” (Buddhist Psychology of Integrative Learning) ซึ่งใช้พุทธจิตวิทยาเป็นฐานปรัชญาและคุณค่า (Philosophical Foundation) ใช้ทฤษฎีตะวันตกเป็นเครื่องมือในการแปลงสู่การปฏิบัติ (Operational Tools) และคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมเป็นเงื่อนไขในการประยุกต์ใช้ (Cultural Context)

ประการที่สอง ได้รูปแบบ BPIL Model ที่บูรณาการหลักพุทธธรรม 6 หลัก กับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ 5 ทฤษฎี ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ (1) Mindfulness Setting (2) Cultural Bridge Building (3) Inquiry-Based Exploration (4) Yoniso Reflection (5) Compassionate Collaboration และ (6) Integrative Application กระบวนการนี้เป็นนวัตกรรมที่ผสมภูมิปัญญาตะวันออกกับตะวันตกอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนต่างชาติได้จริง

ประการที่สาม ได้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์เบื้องต้นที่สนับสนุนแนวคิดความเป็นสากลของพุทธจิตวิทยา ผ่านผลการเปรียบเทียบ 6 สัญชาติที่ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ ($F=0.24$, $p=.941$) ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ชี้ว่าหลักพุทธธรรมสามารถพัฒนาศักยภาพมนุษย์ได้อย่างเสมอภาคโดยไม่ขึ้นกับสัญชาติหรือศาสนา ทั้งนี้ ควรมีการทดสอบซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เพื่อยืนยันข้อค้นพบดังกล่าว องค์ความรู้นี้เปิดประตูสู่การประยุกต์พุทธจิตวิทยาในระดับสากลต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ รูปแบบ BPIL Model พุทธจิตวิทยาการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Buddhist Psychology of Integrative Learning)

สรุป

การวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามว่า สถาบันอุดมศึกษาไทยจะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนชาวต่างประเทศอย่างเป็นองค์รวมได้อย่างไร ในภาวะที่ผู้เรียนกลุ่มนี้ต้องเผชิญอุปสรรคด้านภาษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความกดดันทางอารมณ์ไปพร้อมกัน คำตอบที่ได้คือ BPIL Model

ซึ่งใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานของคุณค่า และใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่เป็นเครื่องมือแปลงคุณค่า นั้นสู่การปฏิบัติ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นที่ครูนำไปใช้ได้จริงในชั้นเรียน

ข้อค้นพบที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนที่ผ่านรูปแบบนี้มีพัฒนาการเหนือกว่าผู้เรียนที่เรียน ตามปกติอย่างชัดเจนในศักยภาพครบทั้งสี่ด้าน ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคม-วัฒนธรรม และคุณธรรม-จิตวิญญาณ โดยด้านอารมณ์-จิตใจเป็นด้านที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกสัญชาติอย่างไม่แตกต่างกัน สะท้อนว่ากระบวนการที่ใช้ ทำงานกับกลไกพื้นฐานของจิตใจมนุษย์ มีใช้กับความเชื่อเฉพาะของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง

ผลการวิจัยนี้นำไปใช้แก้ปัญหาได้ในสามระดับ ระดับชั้นเรียน ครูนำกระบวนการ 6 ขั้นไปใช้ ลดความเครียดและความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้เรียนต่างชาติได้ตั้งแต่ต้นคาบเรียน โดยไม่ต้องเพิ่ม รายวิชาใหม่ ระดับสถาบัน ใช้รูปแบบนี้เป็นกรอบออกแบบการปฐมนิเทศ ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา และ กิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับผู้เรียนต่างชาติ และระดับนโยบาย เป็นทางเลือกในการยกระดับ คุณภาพการศึกษานานาชาติของไทยด้วยทุนทางภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้ว การวิจัยครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่า หลักพุทธธรรมเมื่อถูกออกแบบให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ปฏิบัติได้จริง สามารถพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียนชาวต่างประเทศได้อย่างเป็นองค์รวมและเสมอภาค โดยไม่ขึ้นกับสัญชาติหรือศาสนาของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรนำรูปแบบ BPIL Model ไปใช้เป็นกรอบในการออกแบบ โปรแกรมปฐมนิเทศและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนชาวต่างประเทศ โดยเริ่มจากการประยุกต์ใช้ในกลุ่ม เล็ก (Pilot Implementation) ก่อนขยายผลในวงกว้าง
2. อาจารย์ผู้สอนและที่ปรึกษานักศึกษาต่างชาติควรเข้ารับการฝึกอบรมเทคนิคการใช้ กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้น (BPIL Process) โดยเฉพาะเทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียนด้วย Mindfulness Setting การออกแบบกิจกรรมข้ามวัฒนธรรม และการให้ข้อเสนอแนะแบบกัลยาณมิตร
3. หน่วยงานสนับสนุนนักศึกษาควรนำรูปแบบไปประยุกต์ในการออกแบบกิจกรรมเสริม หลักสูตร เช่น ค่ายปฐมนิเทศนักศึกษาต่างชาติ กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โครงการพี่เลี้ยง (Buddy System) และกลุ่มสนับสนุนเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Support Group)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาความคงทนและ ความยั่งยืนของผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบ BPIL Model โดยติดตามผู้เรียนต่อเนื่อง 1-3 ปี ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

2. ควรขยายการศึกษาไปยังผู้เรียนต่างชาติในระดับและบริบทที่หลากหลายขึ้น เช่น ผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้น ผู้เรียนหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพ และผู้เรียนในสถาบันที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัย สงฆ์ เพื่อทดสอบความเป็นสากลของรูปแบบในบริบทที่กว้างขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบกับศักยภาพ 4 ด้านของผู้เรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ (≥ 400 คน) จากหลายสถาบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2560). พุทธวิธีในการฝึกฝนและพัฒนาคน (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 51). กรุงเทพฯ: ผลิธัมม์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2566). สถิตินักศึกษาต่างชาติในสถาบันอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2568). สถิตินักศึกษาต่างชาติในสถาบันอุดมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Borg, W. R., & Gall, M. D. (1983). Educational research: An introduction (4th ed.). New York: Longman.
- Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266.
- Goleman, D., & Davidson, R. J. (2017). *Altered traits: Science reveals how meditation changes your mind, brain, and body*. New York: Avery.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Kabat-Zinn, J. (2013). *Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness* (Rev. ed.). New York: Bantam Books.

- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Marginson, S., Nyland, C., Sawir, E., & Forbes-Mewett, H. (2010). *International student security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rhys Davids, C. A. F. (1914). *Buddhist psychology: An inquiry into the analysis and theory of mind in Pali literature*. London: G. Bell and Sons.
- Segal, Z. V., Williams, J. M. G., & Teasdale, J. D. (2013). *Mindfulness-based cognitive therapy for depression* (2nd ed.). New York: Guilford Press.
- Shapiro, S. L., Brown, K. W., & Astin, J. A. (2011). Toward the integration of meditation into higher education: A review of research evidence. *Teachers College Record*, 113(3), 493-528.
- Smith, R. A., & Khawaja, N. G. (2011). A review of the acculturation experiences of international students. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(6), 699-713.

บทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข
วัดชายนา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE ROLE OF THE COMMUNITY IN DRIVING
THE WAT PRACHA RAT SANG SUK PROJECT AT WAT CHAINA,
MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระมหาไพศาล นนทเมธี (พันธ์สวัสดิ์)*, พระเมธีวชิราภิต

Phramaha Paisan Nantametee (Pansawat)*, Phrametheevachirapirat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: paisan.pan@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน 2) ศึกษาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และ 3) วิเคราะห์บทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดชายนา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้มีบทบาทสำคัญในโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนสะท้อนว่า ชุมชนมีบทบาทในลักษณะกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา ร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน ภาครัฐ และภาคีเครือข่าย
2. โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ คุณธรรม และสุขภาวะของประชาชน โดยประยุกต์ใช้หลัก 5ส และหลักสัปปายะ 7 เพื่อพัฒนาวัดให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม

* Received March 29, 2026; Revised September 12, 2026; Accepted September 18, 2026

3. จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยชุมชนร่วมประชุม ปรึกษาหารือ วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางดำเนินงานร่วมกับวัด 2) การดำเนินกิจกรรมร่วมกับวัด โดยร่วมลงมือปฏิบัติ สนับสนุนแรงงาน ทรัพยากร และกิจกรรมต่าง ๆ 3) การส่งเสริมศีลธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยร่วมรักษาความสะอาด พัฒนาสภาพแวดล้อม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ และ 4) การสื่อสารและสร้างเครือข่าย โดยประสานความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ความสามัคคี ความศรัทธา และความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนทำให้โครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งด้านกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: บทบาทของชุมชน, การขับเคลื่อนโครงการ, วัด ประชา รัฐ สร้างสุข

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study concepts and theories related to the role of the community; 2) study the Wat Pracha Rat Sang Suk Project; and 3) analyze the role of the community in driving the Wat Pracha Rat Sang Suk Project at Wat Chai Na, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. This study employed a qualitative research approach. Data were collected from the Tipiṭaka, relevant documents, and related research, together with in-depth interviews using an interview form as the research instrument. Key informants included Buddhist scholars, community leaders, officials from the Nakhon Si Thammarat Provincial Office of Buddhism, and individuals who played important roles in the project. The data were analyzed using content analysis.

The research findings were as follows:

1. Based on the review of documents, concepts, and theories related to community roles, the findings indicate that communities play a participatory role throughout the development process, including recognizing problems, jointly thinking and planning, making decisions, implementing activities, monitoring and evaluating outcomes, and sharing the benefits of development. This process relies on collaboration among temples, communities, government agencies, and network partners.

2. The Wat Pracha Rat Sang Suk Project aims to develop temples as centers for learning, moral development, and community well-being by applying the 5S

principles and the Seven Sappāya principles to create clean, pleasant, safe, and supportive environments conducive to learning and Dhamma practice.

3. The data analysis revealed that the community played four major roles in driving the project: 1) participation in planning, through meetings, consultations, problem analysis, and jointly determining implementation approaches with the temple; 2) participation in temple activities, through direct involvement, contribution of labor and resources, and support for various activities; 3) promotion of morality and the environment, through maintaining cleanliness, improving the environment, and fostering morality, ethics, and public-mindedness; and 4) communication and network building, through coordinating cooperation among the temple, community, government agencies, and the public sector. These roles contributed to a sense of shared ownership, unity, faith, and community strength, while enabling the project to continue effectively and generate benefits for the community in physical, mental, social, and environmental dimensions.

Keywords: Community Participation, Project Implementation, Wat Pracharat Sang Suk Project

บทนำ

ในสังคมไทย วัดถือเป็นศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน การพัฒนาชุมชนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับวัดในฐานะสถานที่สำหรับการศึกษาอบรมศีลธรรม การประกอบศาสนพิธี การสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นพื้นที่รวมตัวของประชาชนเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังนั้น นโยบายและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดจึงมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของประชาชน ตลอดจนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” เป็นแนวทางการพัฒนาวัดโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด ประชาชน ภาครัฐ และภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นพื้นที่ต้นแบบที่มีความสะอาด เป็นระเบียบ รมรื่น ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ การปฏิบัติธรรม และการดำเนินกิจกรรมของชุมชน โดยนำหลักการ 5ส ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการพื้นที่และสิ่งแวดล้อมภายในวัด เพื่อให้วัดสามารถกลับมาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนในทุกช่วงวัย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) นอกจากการนำหลัก 5ส มาใช้ในการพัฒนาพื้นที่แล้ว การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่เอื้อต่อสุขภาวะและการปฏิบัติธรรมยังสามารถเชื่อมโยงกับหลัก “สัปปายะ 7” ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักว่าด้วยสิ่งหรือสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลและเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาจิตใจ ประกอบด้วย

1) อาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ที่เหมาะสม 2) โคจรสัปปายะ คือ สถานที่หรือบริบทแวดล้อมที่สะดวกและเหมาะสมแก่การดำเนินชีวิต 3) ภัสสสัปปายะ คือ การพูดคุยและการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ 4) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลหรือกัลยาณมิตรที่เกื้อกูลต่อการพัฒนา 5) โภชนสัปปายะ คือ อาหารและปัจจัยในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม 6) อุตุสัปปายะ คือ สภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และ 7) อิริยาปถสัปปายะ คือ อิริยาบถหรือกิจกรรมที่เหมาะสมต่อบุคคลและสถานการณ์ หลักสัปปายะ 7 จึงมีความสัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาวัดในโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” เนื่องจากการพัฒนาวัดมิได้หมายถึงเพียงการปรับปรุงภูมิทัศน์หรือความสะอาดทางกายภาพเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน การส่งเสริมการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับประชาชนทุกช่วงวัย เมื่อองค์ประกอบเหล่านี้ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล ย่อมช่วยให้วัดเป็นสถานที่ที่เกิดความ “สัปปายะ” ทั้งในด้านกายภาพ สังคม จิตใจ และปัญญา วัดในสังคมไทยจึงมีบทบาทมากกว่าการเป็นศาสนสถาน หากแต่เป็นศูนย์รวมทางสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้ และการพัฒนาชุมชน มุมมองดังกล่าวเป็นรากฐานสำคัญของโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” ที่มุ่งฟื้นฟูบทบาทของวัดให้เป็นพื้นที่ต้นแบบด้านสุขภาวะ โดยบูรณาการแนวคิด 5ส กับหลักสัปปายะ 7 เพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ทางกายภาพ สภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และกิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลที่คาดหวังคือวัดสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมสุขภาวะทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยมีประชาชน หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่ความต่อเนื่องและความยั่งยืนของโครงการ (โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข, 2563)

การขับเคลื่อนโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” ไม่ได้มุ่งหมายเพียงการพัฒนาภูมิทัศน์หรือโครงสร้างทางกายภาพของวัดเท่านั้น แต่ยังเน้นการสร้างความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนรอบวัด ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักและเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินโครงการ ชุมชนมีบทบาทสำคัญตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ไปจนถึงการลงมือปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมทำความสะอาดวัด การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร การจัดงานประเพณี และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะ รวมทั้งการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งและตระหนักถึงบทบาทของตนเอง โครงการก็มีแนวโน้มที่จะดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและไม่หยุดชะงัก (สุวิทย์ วงศ์บุญสิน, 2564) การขับเคลื่อนนโยบายเช่นนี้ให้เกิดผลจริงจึงในระดับท้องถิ่น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติ ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การระบุปัญหาและความต้องการ การบริจาคแรงงานและทรัพยากร การรักษาสถิติหลังการพัฒนา ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะภายในวัด งานวิจัยและบทวิเคราะห์ชี้ว่าแบบจำลองการ

บริหารจัดการโครงการที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีบทบาทเชิงปฏิบัติ อีกทั้งการฝึกทักษะการจัดการและการสื่อสารระหว่างวัดกับชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเกิดผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การสร้างระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างวัดกับชุมชนยังเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และสร้างพลังความร่วมมือที่ยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น การขับเคลื่อนโครงการที่วัดชาวนาจึงสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของชุมชนมีความสำคัญยิ่งต่อการทำให้โครงการบรรลุผลสำเร็จและเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง (บุญมา แก้วอ่อน, 2566)

การเลือกศึกษากรณีของวัดชาวนา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้โครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของ “วัด” ในฐานะศูนย์กลางทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน เหตุผลหลักที่ทำให้หัวข้อนี้ควรค่าแก่การวิจัย คือ การเปลี่ยนบทบาทของวัดจากสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ไปสู่การเป็นพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาสุขภาวะ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 และวัดชาวนามีการนำแนวคิดจากโครงการมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม การดูแลสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาชุมชน ซึ่งผลลัพธ์เหล่านี้ไม่เพียงส่งผลต่อวัดเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับพระสงฆ์ และสร้างความรู้สึกร่วมในการดูแลพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนร่วมกัน ประเด็นที่ค้นพบสำคัญคือ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะเยาวชนและผู้สูงอายุ มีบทบาทในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมในวัดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ข้ามรุ่น นอกจากนี้ ยังพบว่าการจัดการพื้นที่ตามหลัก “สัปปายะ” ช่วยส่งเสริมความสงบ ความสะอาด และความปลอดภัย ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ใช้พื้นที่วัดโดยตรง ผลจากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับวัดอื่น ๆ ในพื้นที่คล้ายคลึงกัน โดยการออกแบบกิจกรรม การจัดสรรพื้นที่ และการสร้างกลไกมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางนโยบายและการสนับสนุนโครงการที่มุ่งเน้น “วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน” อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน
 2. เพื่อศึกษาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข
 3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข
- วัดชาวนา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาทบทวนเอกสาร

ก. ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยศึกษาหลักธรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกัน การมีส่วนร่วม การเกื้อกูลกันในชุมชน การสร้างความสามัคคี และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวคิดพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์บทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

ข. ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ วิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยศึกษาในประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน 2) แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) แนวคิดการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 4) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของวัดกับการพัฒนาชุมชน 5) แนวคิดและแนวทางการดำเนินโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” 6) หลัก 5ส และแนวทางการพัฒนาวัด 7) หลักสัปปายะ 7 และการประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการอยู่ร่วมกันของชุมชน รวมทั้งศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาวัด และการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษา

เครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยอาศัยกรอบแนวคิดและเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาทบทวนเอกสาร เพื่อใช้ในการศึกษาบทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัด ชายนา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างพร้อมแบบประเมินคุณภาพ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) เพื่อให้มั่นใจว่าแต่ละข้อมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่กำหนด

4. พิจารณาผลคะแนนมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับค่าระหว่าง 0.80-1.00 จึงถือว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ดำเนินการติดต่อขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัย
2. ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมความพร้อมสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ดำเนินการสัมภาษณ์ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย อธิบายรายละเอียดของการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) ตามแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว
4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล มุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหัวข้อที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. วิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน
2. วิเคราะห์แนวคิดและนำเสนอบทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดชา yana อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. การวิเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้บทบาทของชุมชน
4. การสร้างและการพิสูจน์บทสรุปของผลการวิจัย โดยบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้รับ เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อสรุปของการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงข้อมูลในเชิงเหตุและผล ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวได้นำไปสู่การยืนยันข้อค้นพบเชิงรูปธรรม พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดชา yana อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชุมชน พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนให้ความสำคัญกับการที่สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา มิใช่เป็นเพียงผู้รับผลจากการพัฒนา โดยบทบาทของชุมชนครอบคลุมการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามและประเมินผล และร่วมรับประโยชน์จากการพัฒนา ทั้งนี้ การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้อง

อาศัยความร่วมมือ การสร้างความสัมพันธ์ การพึ่งพาอาศัยกัน และการสร้างความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนเมื่อสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวร่วมกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าบทบาทของชุมชนมีลักษณะเป็นกระบวนการและกลไกของการพัฒนา ซึ่งสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ และสามารถประสานความร่วมมือกับวัด ภาครัฐ และภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดการพัฒนาเกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดกรอบการศึกษาบทบาทของชุมชนในการวิจัยครั้งนี้ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรมร่วมกับวัด การส่งเสริมศีลธรรมและสิ่งแวดล้อม และการสื่อสารและสร้างเครือข่าย

2. โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด แนวทางการดำเนินงาน และบริบทของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข พบว่า โครงการมีเป้าหมายในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งด้านการเรียนรู้ คุณธรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการสร้างสุข โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างวัด ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคีเครือข่าย แนวทางการดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมและการจัดระบบภายในวัด โดยมีหลัก 5ส เป็นแนวทางสำคัญ และมีการเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งหลักสัปปายะ 7 ซึ่งประกอบด้วย อาวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ ภัตตสัปปายะ บุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ อุตสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ จากการสังเคราะห์พบว่า โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีลักษณะเป็น กระบวนการพัฒนาวัดโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน โดยมีเป้าหมายให้วัดเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การปฏิบัติธรรม การสร้างคุณธรรม การทำกิจกรรมร่วมกัน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. ผลการวิเคราะห์หลักสัปปายะ 7 กับบทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปายะ 7 กับบทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” สะท้อนว่า หลักสัปปายะ 7 เป็นกรอบพุทธธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้าน และสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการพื้นที่วัดและกิจกรรมชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมร่วมสมัย โดยอาวาสสัปปายะปรากฏผ่านการที่ชุมชนร่วมพัฒนาและดูแลวัดให้สะอาด เป็นระเบียบ และเหมาะสมต่อกิจกรรมทางศาสนาและสาธารณประโยชน์ ทำให้วัดเป็นพื้นที่ปลอดภัยและเข้าถึงได้สำหรับทุกคน ส่วนบุคคลสัปปายะสะท้อนผ่านบทบาทของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และจิตอาสาที่มีจิตสาธารณะ เอื้ออาทร และทำงานร่วมกันอย่างเกื้อกูลก่อให้เกิดความร่วมมือและความไว้วางใจในชุมชน ขณะเดียวกัน โภชนสัปปายะ อุตสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ช่วยให้การจัดกิจกรรมเหมาะสมกับสภาวะ สภาพแวดล้อม ฤดูกาล และศักยภาพของประชาชนแต่ละวัย ส่วนโคจรสัปปายะและภัตตสัปปายะสะท้อนผ่านการสื่อสารประสานงาน และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างวัด ภาครัฐ และประชาชน ทำให้เกิดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สำหรับธรรมสัปปายะปรากฏชัดในการนำหลักธรรมมาเป็นฐานคิดของโครงการ ซึ่งช่วยหล่อหลอมจิตสำนึก คุณธรรม และความสามัคคีในชุมชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องบทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดชา yana อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถเขียนอภิปรายผลมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า “บทบาทของชุมชน” มิได้หมายถึงเพียงการที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานหรือองค์กรกำหนดขึ้นเท่านั้น แต่หมายถึงการที่สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การร่วมคิด การเสนอความคิดเห็น การร่วมวางแผนและตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนเป็นทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาด้วยตนเอง มิใช่เป็นเพียงผู้รับผลจากนโยบายหรือโครงการที่กำหนดมาจากภายนอก ทั้งนี้ กรอบแนวคิดของการวิจัยได้กำหนดปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทของชุมชน และการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความร่วมมือของคนในพื้นที่และภาคที่เกี่ยวข้อง มิใช่อาศัยกลไกจากภาครัฐหรือวัดเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น เมื่อประยุกต์แนวคิดดังกล่าวกับชุมชน จึงเห็นได้ว่าชุมชนมีบทบาททั้งในฐานะผู้ร่วมพัฒนา ผู้สนับสนุน ผู้ประสานความร่วมมือ และผู้รักษาผลของการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ “บทบาทของชุมชน” มีลักษณะเป็นพลวัตและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของพื้นที่ ปัญหา ความต้องการ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้สามารถสังเคราะห์บทบาทของชุมชนให้อยู่ในกรอบที่สามารถนำไปศึกษาภาคสนามได้อย่างชัดเจน โดยกำหนดเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรมร่วมกับวัด การส่งเสริมศีลธรรมและสิ่งแวดล้อม และการสื่อสารและสร้างเครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิดไปจนถึงการรักษาความต่อเนื่องของการพัฒนา และเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์บทบาทของชุมชนวัดชา yana ในขั้นต่อไป ทั้งนี้สอดคล้องกับงานของ พระครูสังฆรักษ์สำราญ คำศรี และพระมหาวีโรจน์ ธาระพุม ที่พบว่า การบริหารจัดการโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่ร่มเย็นและศูนย์กลางการเรียนรู้ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามหลัก 3-5-7-9 และกระบวนการบริหาร 8 ด้าน พร้อมการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ ประชาชน และภาครัฐ เพื่อส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (พระครูสังฆรักษ์สำราญ คำศรี และพระมหาวีโรจน์ ธาระพุม, 2567)

2. ผลการศึกษาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข พบว่า โครงการดังกล่าวมิได้มีเป้าหมายเพียงการปรับปรุงภูมิทัศน์หรือรักษาความสะอาดของวัดเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการพัฒนาวัดและชุมชนแบบบูรณาการ ซึ่งมุ่งให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ คุณธรรม วัฒนธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคศาสนา ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โครงการจึงมีลักษณะสำคัญคือการนำแนวคิด “ประชารัฐ”

มาเชื่อมโยงกับบทบาทดั้งเดิมของวัดในฐานะศูนย์รวมทางจิตใจและสังคมของชุมชน การดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับหลัก 5ส ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย ซึ่งเป็นกระบวนการจัดระเบียบและพัฒนาพื้นที่วัดให้มีความสะอาด เป็นระบบ ปลอดภัย และเอื้อต่อการใช้ประโยชน์ของประชาชน ขณะเดียวกันโครงการยังเชื่อมโยงกับหลักสัปปายะ 7 ซึ่งทำให้การพัฒนาวัดไม่ได้หยุดอยู่เฉพาะมิติทางกายภาพ แต่ครอบคลุมความเหมาะสมด้านสถานที่ บุคคล การสื่อสาร การดำเนินชีวิต และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรรววุฒิ จิตตญาโณ (สุวรรณจุ) เรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อน “บวร” เข้มแข็งตามแนวทางวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5ส โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของวัด บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ ในการร่วมคิด วางแผน ดำเนินกิจกรรม และประเมินผลร่วมกัน (พระครูธรรมธรรววุฒิ จิตตญาโณ (สุวรรณจุ), 2567) ผลวิจัยดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดที่ว่า หลัก 5ส มิได้เป็นเพียงเทคนิคการจัดสถานที่ แต่สามารถเป็นกลไกสร้างการมีส่วนร่วมและวินัยร่วมของชุมชนได้ ดังนั้น ความสำเร็จของโครงการจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสะอาดหรือความสวยงามของวัดเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วม และความต่อเนื่องของกิจกรรมในระดับชุมชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐพล พิงกระโทก และคณะ เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า หลักสัปปายะ 7 เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ประกอบด้วย อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม) โภชนสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสม) บุคคลสัปปายะ (บุคคลที่เกื้อหนุนต่อการปฏิบัติธรรม) ธรรมสัปปายะ (การศึกษาธรรมที่เหมาะสม) อุตสัปปายะ (สภาพแวดล้อมและภูมิอากาศที่เหมาะสม) อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม) และปุปเพกตปุญญตาสัปปายะ (การสั่งสมบุญในอดีต) ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินชีวิตทางจิตวิญญาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของวัดโพธิสมภรณ์ พบว่า มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลายด้าน ทั้งด้านศาสนสถาน การจัดกิจกรรมทางศาสนา การดูแลสิ่งแวดล้อม การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขและยกระดับจิตวิญญาณของประชาชนในสังคม การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการพัฒนาวัดมุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การจัดพื้นที่สงบสำหรับการเจริญสมาธิ การส่งเสริมโภชนาการที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรทางศาสนา การจัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะอย่างต่อเนื่อง และการออกแบบพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น และเหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม (ญัฐพล พิงกระโทก และคณะ, 2568) แนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม บุคคล และกิจกรรมภายในวัด อันเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนของวัดในระยะยาว

3. ผลการวิเคราะห์บทบาทของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” วัดขายนา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนรอบวัดขายนามี

บทบาทสำคัญในฐานะกลไกหลักของการขับเคลื่อนโครงการ โดยมีได้เป็นเพียงผู้รับกิจกรรมหรือผู้มาร่วมงานตามที่วัดกำหนดเท่านั้น แต่เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน การส่งเสริมศีลธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสื่อสารและสร้างเครือข่าย ทำให้โครงการสามารถเปลี่ยนจากแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เดิมของการวิจัยที่เห็นว่า ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจริง เมื่อพิจารณาตามหลักพระพุทธศาสนา บทบาทของชุมชนดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับหลัก “สัปปายะ 7” ซึ่งเป็นหลักเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบที่เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิต การปฏิบัติธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ สถานที่อยู่อาศัยหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 2) โจรสัปปายะ แหล่งดำรงชีวิตและบริบทพื้นที่ที่เหมาะสม 3) ภัสสสัปปายะ การพูดคุยหรือการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ 4) บุคคลสัปปายะ บุคคลหรือกัลยาณมิตรที่เกื้อกูล 5) โภชนสัปปายะ อาหารและปัจจัยในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม 6) อุตสัปปายะ สภาพดินฟ้าอากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ และ 7) อิริยาปสัปปายะ การจัดกิจกรรมและการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับบุคคลและสภาพแวดล้อม ให้เป็นพื้นที่แห่งความสุขมิใช่เพียงการปรับปรุงสถานที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นการจัดระบบแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ สังคม จิตใจ และปัญญาให้เกื้อกูลต่อคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา เสนาไชย ได้ศึกษาบทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน: กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วัดมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของประชาชนและเป็นทั้งศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคมของชุมชน ด้านการส่งเสริมศีลธรรมและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความร่มรื่น และสภาพแวดล้อมของวัด ควบคู่กับการทำกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมสาธารณ ประโยชน์ ทำให้การพัฒนาสิ่งแวดล้อมมิได้เกิดขึ้นแยกจากการพัฒนาจิตใจ แต่ทำหน้าที่ส่งเสริมคุณธรรม ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกต่อส่วนรวมไปพร้อมกัน การบูรณาการลักษณะนี้สามารถอธิบายผ่านหลักสัปปายะ 7 ที่เน้นการสร้างเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชีวิตและชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าหลักสัปปายะช่วยสนับสนุนการจัดพื้นที่ การสื่อสาร ความสัมพันธ์ และกิจกรรมของชุมชนให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ชุมชนทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคีที่เกี่ยวข้อง (จิตติมา เสนาไชย, 2558) สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของโครงการไม่ได้เกิดจากบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างหลายภาคส่วนที่มีเป้าหมายร่วมกัน เมื่อพิจารณาในภาพรวมผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ชุมชนวัดชายนามีสถานะเป็นหุ้นส่วนของการพัฒนามากกว่าการเป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการกำหนดทิศทางการลงมือปฏิบัติ การสร้างค่านิยมร่วม และการประสานเครือข่าย ความเข้มแข็งดังกล่าวช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ความสามัคคี ความไว้วางใจ และความต่อเนื่องของกิจกรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของความยั่งยืนของโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ไชยสาร เรื่อง บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน พบว่า บทบาทของวัดต่อวิถีชีวิตของชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าวัดได้

เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนพิธีเท่านั้น หากแต่เป็นแกนกลางของโครงสร้างทางสังคมและจิตใจของชุมชนไทยอย่างแท้จริง บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้ให้บริการทางจิตใจ การศึกษา และการแก้ปัญหาด้านสังคม ช่วยหล่อหลอมคุณค่าและแบบแผนการดำรงชีวิตของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนที่เปรียบเสมือนจิตใจกับร่างกาย แสดงถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ขณะที่ชุมชนเป็นพลังสนับสนุนให้วัดสามารถดำรงบทบาทดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่อง การที่การตั้งถิ่นฐานใหม่มักเริ่มต้นด้วยการสร้างวัด สะท้อนถึงความเชื่อและค่านิยมที่มองว่าวัดเป็นรากฐานของความมั่นคงทางจิตใจและสังคม (สมพร ไชยสาร, 2564) ได้ ผลการอภิปรายนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ ที่มองว่าวัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน และยืนยันว่าการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาชุมชนที่ใช้วัดเป็นฐาน จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้แนวคิด การร่วมคิด วางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผล จนทำให้โครงการเชื่อมโยงวัด ภาครัฐ และประชาชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ วัดจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นศาสนสถาน แต่ยกระดับเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ คุณธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ขณะเดียวกัน หลักสัปปายะ 7 ได้ทำหน้าที่เป็นกรอบพุทธธรรมที่ช่วยจัดความเหมาะสมทั้งด้านพื้นที่ บุคคล การสื่อสาร กิจกรรม และบรรยากาศของการมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและวิถีชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ เสริมความร่วมมือ และหล่อหลอมจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจิตสาธารณะในหมู่ประชาชน ผลที่เกิดขึ้นจึงไม่เพียงสะท้อนความสำเร็จด้านกายภาพ เช่น ความสะอาด ความร่มรื่น และความเป็นระเบียบของวัดและพื้นที่สาธารณะ แต่ยังครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ สังคม และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้น แม้ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร เวลา และความแตกต่างด้านความเข้าใจของคนในพื้นที่ แต่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง และการสนับสนุนจากวัดกับหน่วยงานภาครัฐ ทำให้โครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปโครงการนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เมื่อชุมชนมีบทบาทนำและมีหลักพุทธธรรมเป็นฐานในการปฏิบัติ วัดย่อมสามารถเป็นศูนย์กลางการสร้างสุข คุณธรรม ความสามัคคี และความยั่งยืนของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ ภาครัฐควรกำหนดนโยบาย สนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล โครงการ โดยใช้เวทีชุมชนเป็นพื้นที่กลาง เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการสอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่

2. พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ควรผลักดันนโยบายให้วัดขยายเป็นศูนย์กลางด้านคุณธรรม จริยธรรม สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาสังคม โดยบูรณาการกิจกรรมทางศาสนากับกิจกรรมสร้างสุขภาวะของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับประชาชน

3. เสริมสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนและเครือข่ายจิตอาสา ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และอาสาสมัคร เพื่อให้มีทักษะในการบริหารจัดการโครงการ การประสานงาน และการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความต่อเนื่องของการขับเคลื่อนโครงการ

4. สนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ควรกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรที่จำเป็นแก่ชุมชนและวัดอย่างเพียงพอ ลดข้อจำกัดด้านขั้นตอนทางราชการ เพื่อเอื้อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างคล่องตัวและเกิดผลเป็นรูปธรรม

5. สร้างระบบติดตาม ประเมินผล และขยายผลพื้นที่ต้นแบบ ควรกำหนดนโยบายติดตามและประเมินผลโครงการอย่างมีส่วนร่วม พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลจากวัดขยายไปยังวัดและชุมชนอื่น เพื่อสร้างเครือข่าย “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” ที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระดับจังหวัดและภูมิภาค

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำของพระสงฆ์และแกนนำชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมในโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

3. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

เอกสารอ้างอิง

จิตติมา เสนาไชย. (2558). บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน: กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 6(2), 90-104.

- ณัฐพล พิงกระโทก และคณะ. (2568). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 362-378
- บุญมา แก้วอ่อน. (2566). บทบาทชุมชนกับการพัฒนาสุขภาวะในวัดท้องถิ่น. วารสารการพัฒนาชุมชน, 62(3), 45-58
- พระครูสังฆรักษ์สำราญ คำศรี และพระมหาวิโรจน์ ธาระพุด. (2567). แนวทางการพัฒนาวัดประชารัฐสร้างสุขเพื่อยกระดับวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(3), 72-86.
- สมพร ไชยสาร. (2564). บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน (The roles of Buddhist monastery in supporting community health). วารสารสหวิชาการวิจัยและนวัตกรรมการทางสังคมศาสตร์, 1(2), 1-10.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). รายงานประจำปี 2562 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุวิทย์ วงศ์บุญสิน. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัดต้นแบบสุขภาวะ. วารสารพุทธศาสตร์และการพัฒนา, 6(2), 59-74.
- โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข. (2563). ความเป็นมาของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2568, จาก <https://wat3579.com/blog/blog/detail/var/64s2c4w2v2>.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
TEACHERS' TEAMWORK UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ภากร ชูขาว, อนทัย ประสาน*, เบญจพร ชนะกุล

Pakorn Chukhaw, Anotai Prasan*, Benchaporn Chanakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: anotai_pra@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการทำงานเป็นทีมของครู 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 285 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

* Received March 31, 2026; Revised August 26, 2026; Accepted September 12, 2026

2. การทำงานเป็นทีมของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการบริหารทรัพยากรในองค์กร ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์และวางแผนกลยุทธ์อย่างชัดเจน โดยใช้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมของบุคลากร ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรและธรรมาภิบาล บริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร ขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และนิเทศ ติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของครูและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, การทำงานเป็นทีม, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the strategic leadership of school administrators; 2) study teachers' teamwork; 3) study administrators' strategic leadership that affecting on teachers' teamwork and 4) explore guidelines for developing school administrators' strategic leadership to enhance teachers' teamwork under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1. The research sample consisted of 285 teachers from schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1, using the Stratified Random Sampling method, simple random sampling was then performed using a lottery method, and 3 school administrators from schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 provided qualitative data. The research instruments included a five-point rating scale questionnaire and an interview form. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and content analysis.

The results of the research found that:

1. The overall level of strategic leadership of school administrators was at the highest level, strategy control and evaluation had the highest mean score.

2. The overall level of Teachers' teamwork was at the highest level, participation had the highest mean score.

3. Strategic leadership of school administrators in terms of strategy control and evaluation, strategy implementation, organizational culture building, and organizational resource management have a statistically significant effect on teachers' teamwork at the .01 level.

4. The guidelines for developing strategic leadership of school administrators to enhance teachers' teamwork indicated that administrators should clearly define their vision and strategic plans, utilizing data and staff participation, promoting organizational culture and good governance, managing resources in line with staff capabilities, driving strategies into practice, and systematically supervising, monitoring, and evaluating results. This approach aims to strengthen teacher teamwork and sustainably improve school quality.

Keywords: Strategic Leadership, Teamwork, School Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการสำคัญของการจัดการศึกษา กล่าวคือ จัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุล ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิต สังคมและประเทศได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งผลให้ไทยทุกคนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) โดยมีสถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญในการจัดการศึกษา และมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษาผ่านการทำงานร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารงานร่วมกับบุคคลอื่นให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีการคาดการณ์และมีมุมมองระยะยาวเพื่อกำหนดทิศทางของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน สามารถประเมินและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อม และสามารถช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมและขอบเขตได้กว้างขวางและชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์จะมีความละเอียดรอบคอบสำหรับการวิเคราะห์ปัญหา

ที่อาจส่งผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่ออนาคตของสถานศึกษา รวมทั้งเป็นผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานตามแผนงานและแนวทางที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Dubrin, 2004) อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้นั้น ไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยตัวผู้บริหารหรือสมาชิกเพียงคนเดียวคนหนึ่งได้ในทางกลับกันสถานศึกษาต้องอาศัยทั้งผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันทำงานเป็นทีม

การดำเนินงานของสถานศึกษาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพได้นั้นไม่มีบุคคลใดที่จะสามารถทำงานได้ตามลำพังคนเดียวให้สำเร็จ หากงานนั้นเป็นงานใหญ่ยิ่งต้องพึ่งพาบุคคลอื่นหรือผู้เกี่ยวข้องอีกจำนวนหนึ่งมาช่วย ลักษณะเช่นนี้ คือ การทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างใกล้ชิดมารวมตัวกันระหว่างสมาชิกที่มีเป้าหมายร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน มีการประสานงานที่ดี รวมถึงมีการกำหนดบทบาทของสมาชิก ในการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างเต็มความสามารถ โดยการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มักเกิดจากการที่บุคลากรทุกคนมีความสามารถ แต่ความสามารถของทุกคนมีจำกัด และมีความแตกต่างกันออกไป บุคคลเหล่านี้จึงต้องรวมกลุ่มกัน เพื่อนำจุดดี จุดด้อย ความรู้ และความสามารถที่แตกต่างกันมารวมกันขับเคลื่อนงานขององค์กร หรือแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม (นพวรรณ คงพลี, 2563) นอกจากนี้การที่ทุกคน มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปยังก่อให้เกิดความอดทนและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างสมาชิก โดยองค์กรที่สามารถสร้างทีมและพัฒนาทีมจนเป็นกระบวนการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ องค์กรนั้นจะเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็วช่วยลดความสูญเสียและความเสี่ยงขององค์กรผ่านการส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนงานจากผู้บริหาร (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2559) ดังนั้น การที่องค์กรต่าง ๆ รวมถึงสถานศึกษามีทีมงานที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีเขตพื้นที่บริการครอบคลุม 4 อำเภอ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอพระพรหม อำเภอลานสกา และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 105 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1, 2568) การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไป ภายใต้หลักการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ทั้งนี้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มักมีการติดต่อประสานงานและทำกิจกรรมร่วมกันภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษาหรือระหว่างกลุ่มเครือข่ายอยู่เสมอ ซึ่งล้วนแต่ต้องอาศัยความร่วมมือของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำงานเป็นทีมของครูภายในสถานศึกษาที่จะการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารต้องมีทักษะต่าง ๆ ในการบริหารสถานศึกษา และหนึ่งในสมรรถนะสำคัญของผู้บริหารที่ขาดไม่ได้ในยุคปัจจุบัน คือ การมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพราะหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการบริหารที่ดีย่อมส่งผลให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันภายในสถานศึกษาได้ง่ายขึ้นสอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ของตนอันนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 1,118 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน 285 คน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ขั้นตอนต่อมาใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่ต่ำกว่า 10 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (check list) ประกอบด้วย เพศสภาพ ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแบ่งสอบถามออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กร 3) การบริหารทรัพยากรในองค์กร 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งแบ่งสอบถามออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีเป้าหมายเดียวกัน 2) การมีส่วนร่วม 3) การติดต่อสื่อสาร 4) การกำหนดบทบาทและมอบหมายงานที่ชัดเจน และ 5) การไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ได้กำหนดประเด็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-Ended) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่งสถานที่ทำการสัมภาษณ์ และวันเดือนปีที่ทำการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 รายการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การทำงานเป็นทีมของครู จากหนังสือ บทความ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง ความชัดเจนของข้อความนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มครูผู้สอน จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย และสังกัดสถานศึกษานอกพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและแบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครูมาวิเคราะห์ข้อมูลระดับปฏิบัติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้าน และรวมทุกด้าน
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงาน เป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
4. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 สร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ ตัวแปรตาม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)
5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็นและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากศึกษาเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 มีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.68	0.27	มากที่สุด
2. การสร้างวัฒนธรรมองค์กร	4.69	0.29	มากที่สุด
3. การบริหารทรัพยากรในองค์กร	4.69	0.29	มากที่สุด
4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	4.70	0.28	มากที่สุด
5. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์	4.72	0.25	มากที่สุด
รวม	4.69	0.24	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ รองลงมา คือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

การทำงานเป็นทีมของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การมีเป้าหมายร่วมกัน	4.68	0.25	มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วม	4.73	0.25	มากที่สุด
3. การติดต่อสื่อสาร	4.70	0.27	มากที่สุด
4. การกำหนดบทบาทและมอบหมายงานที่ชัดเจน	4.71	0.27	มากที่สุด
5. การไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.72	0.25	มากที่สุด
รวม	4.70	0.20	มากที่สุด

จากตารางพบว่า การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านการกำหนดบทบาทและมอบหมายงานที่ชัดเจน ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา (X)	การทำงานเป็นทีมของครู (Y)					รวม
	การมี เป้าหมาย ร่วมกัน	การมีส่วนร่วม	การติดต่อ สื่อสาร	การกำหนด บทบาทและ มอบหมาย งานที่ชัดเจน	การไว้วางใจ ซึ่งกันและ กัน	
	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)	(Y ₅)	(Y _{tot})
การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X ₁)	.441**	.341**	.386**	.408**	.266**	.467**
การสร้างวัฒนธรรมองค์กร (X ₂)	.455**	.348**	.424**	.432**	.319**	.503**
การบริหารทรัพยากรในองค์กร (X ₃)	.487**	.352**	.398**	.487**	.328**	.519**
การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X ₄)	.557**	.401**	.436**	.457**	.360**	.557**
การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X ₅)	.550**	1.000**	.603**	.460**	.456**	.782**
เฉลี่ยรวม (X)	.603**	.436**	.505**	.545**	.398**	.629**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางพบว่า แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .629^{**}$) มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน และระดับค่อนข้างต่ำ 1 ด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระดับปานกลางได้แก่ ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน ($r_{xy1} = .603^{**}$) ด้านการกำหนดบทบาทและมอบหมายงานที่ชัดเจน ($r_{xy4} = .545^{**}$) ด้านการติดต่อสื่อสาร ($r_{xy3} = .505^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วม ($r_{xy2} = .436^{**}$) และด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ ได้แก่ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ($r_{xy5} = .398^{**}$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Std.Error	β	t	Sig.
1. ค่าคงที่ (Constant)	1.002	.147		6.816	.000
2. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X ₅)	.512	.029	.638	17.753	.000
3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X ₄)	.113	.033	.157	3.377	.001
4. การสร้างวัฒนธรรมองค์กร (X ₃)	.081	.031	.115	2.597	.010

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Std.Error	β	t	Sig.
5. การบริหารทรัพยากรในองค์กร (X ₂)	.081	.034	.115	2.391	.017
R = .839		R ² = .704	F = 166.796		
SE _{est} = .113173		R ² _{adj} = .700	a = 1.002		

จากตารางพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณมีค่า .839 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณมีค่า .704 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ร่วมกันพยากรณ์ผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ร้อยละ 70.4 และ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .113173 เมื่อพิจารณา รายตัวแปร พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X₅) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X₄) การสร้างวัฒนธรรมองค์กร (X₃) และการบริหารทรัพยากรในองค์กร (X₂) โดยทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวก ทั้งนี้ การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X₅) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด (β = .638)

สมการพยากรณ์การทำงานเป็นทีมของครู ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.002 + .512 (X_5) + .113 (X_4) + .081 (X_3) + .081 (X_2)$$

สมการพยากรณ์การทำงานเป็นทีมของครู ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .638 (X_5) + .157 (X_4) + .115 (X_3) + .115 (X_2)$$

สามารถพยากรณ์ผลการการทำงานเป็นทีมของครู ได้ร้อยละ 70.4

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า

1. ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์บริบททั้งปัจจัยภายในและภายนอกอย่างรอบด้าน พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์และวางแผนกลยุทธ์อย่างชัดเจน มีการสื่อสารทิศทางองค์กรอย่างทั่วถึง และขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ แนวทางดังกล่าวช่วยสร้างความเข้าใจร่วมและความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน อันส่งผลให้การทำงานเป็นทีมของครูมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร พบว่า ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักธรรมาภิบาล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกมิติ ควบคู่กับการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการเคารพซึ่งกันและกัน รวมถึงกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เพื่อหล่อหลอมความเป็นเอกภาพและสนับสนุนการทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร พบว่า ผู้บริหารควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และมุ่งเน้นการทำงานในรูปแบบทีม โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรทุกด้าน ทั้งบุคคล งบประมาณ กายภาพ และสังคม ผ่านการจัดสรรบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของครู ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมถึงการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่าย และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู

4. ด้านการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ พบว่า ผู้บริหารควรถ่ายทอดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์สู่แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการอย่างสอดคล้องและชัดเจน พร้อมจัดโครงการและมอบหมายงานในรูปแบบทีมตามความถนัดของครู สนับสนุนทรัพยากร เวลา และบทบาทการให้คำปรึกษา รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการ PLC ควบคู่กับการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปปรับปรุงพัฒนา อันจะช่วยเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน

5. ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา และดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินภายใต้แนวคิดเชิงพัฒนาและกัลยาณมิตร ใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและเครื่องมือที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งมีระบบรายงานผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของการทำงานเป็นทีมของครูอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการควบคุม และประเมินกลยุทธ์ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการกำกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งการควบคุม และประเมินกลยุทธ์ยังเป็นกลไกสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะในบริบท ของสถานศึกษาที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ซึ่งจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins & Coulter ได้กล่าวถึงความสำคัญของการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ว่าเป็นการประเมินการปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบว่าการปฏิบัตินั้นทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย เพียงใด มีความคลาด

เคลื่อนระหว่างวัตถุประสงค์กับการปฏิบัติจริงในส่วนใดบ้าง ควรมีการปรับแก้อย่างไร ซึ่งผู้บริหารทุกคนล้วนต้องเกี่ยวข้องกับหน้าที่ในการควบคุม และประเมินผล (Robbins & Coulter, 2010) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร สร้อยสวรรค์ เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเช่นกัน (ธนกร สร้อยสวรรค์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิยะดา เจียวรัมย์ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเช่นกัน (วิยะดา เจียวรัมย์, 2565) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย พวงศิลา เรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านติดตามและประเมินกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (วุฒิชัย พวงศิลา, 2566)

2. การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมและมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมประเมินผล การดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stephen & Timothy กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นกระบวนการที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิด ทักษะ และแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมขององค์กร โดยที่สมาชิกมีการพึ่งพาอาศัยกันและมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงานร่วมกัน แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีม เนื่องจากการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อร่วมกัน และก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Stephen & Timothy, 2013) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมภา ศรีล้านมี เรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารยุคใหม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมเช่นกัน (อัมภา ศรีล้านมี, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทวน เรืองจาบ เรื่องภาวะผู้นำเชิงศรัทธาของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของ

ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (ประทวน เรืองจาบ, 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยธิดา ศรีธร เรื่องการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 เชียงใหม่ พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 เชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ปิยธิดา ศรีธร, 2567)

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 คือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการบริหารทรัพยากรในองค์กร แสดงว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ มีการปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานศึกษา ผ่านการส่งเสริมให้ครูเข้าใจบทบาทหน้าที่และเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือการมีส่วนร่วม และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลรัตน์ ศรีวะรมย์ เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมศึกษาจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษามีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติของสถานศึกษา และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา (วิมลรัตน์ ศรีวะรมย์, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงดาว มงคลสวัสดิ์ เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 เชียงใหม่ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กรด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร (ดวงดาว มงคลสวัสดิ์, 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Frumkin เรื่องการสร้างสถานศึกษาใหม่ การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในกำกับของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า ภาระงานของการบริหาร มี 3 ประการ คือ การให้การสนับสนุนและการสร้างความชอบธรรมในการบริหารงานภายในสถานศึกษา

การระดมความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การให้บริการทางการศึกษาที่ดี และการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาเรื่ององค์ประกอบของยุทธศาสตร์และกระบวนการพัฒนาสถานศึกษา องค์ประกอบ 3 ด้าน ของการบริหารจัดการสถานศึกษาในกำกับของรัฐ และการประเมินผล การปฏิบัติงานผู้บริหารจะต้องมีคุณสมบัติในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเอาใจใส่ในรายละเอียด เล็ก ๆ น้อย ๆ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน (Frumkin, 2018)

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงาน เป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์และวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลรอบด้านและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ยึดหลักธรรมาภิบาล และส่งเสริมความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน มีการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร ขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ตลอดจนมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชพรพี เลิศฤทธิ์ชัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของสถานศึกษาที่ชัดเจนผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากร ควบคู่กับการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารที่เปิดกว้าง เพื่อนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง และการพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร พร้อมทั้งมีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ ในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยทำให้การบริหารเชิงกลยุทธ์มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (ชัชพรพี เลิศฤทธิ์ชัย, 2567)

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1” พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การทำงานเป็นทีมของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ซึ่งทุกด้านมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก สะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้าง

ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครู สำหรับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์อย่างชัดเจนโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย พร้อมทั้งสื่อสารองค์การอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกมิติ นอกจากนี้ ควรบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติผ่านการทำงานเป็นทีม และมีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กรเพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของการทำงานเป็นทีมและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ โดยส่งเสริมการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการกำหนดวิสัยทัศน์ และการสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษาให้ชัดเจน สามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรได้เหมาะสม กับความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้การบริหารงานมีทิศทางที่สอดคล้องกับแผนที่วางไว้และสนับสนุน การทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจตรงกัน มีความมุ่งมั่นร่วมกัน และเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ควรใช้ผลจากการวิจัย เป็นสารสนเทศในการใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ผ่านการจัดอบรม พัฒนาและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารสามารถส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานเป็นทีมของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2. ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

3. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ครูสภา
ลาดพร้าว.

ชัชวาลย์ เลิศฤทธิ์ชัย. (2567). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ดวงดาว มงคลสวัสดิ์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ
บริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนครพนม.

ธนกร สร้อยสวรรค์. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ใน
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

นพวรรณ คงพลี. (2563). การศึกษาบทบาทการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา
บัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ประทวน เรืองจาบ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ
ทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3.
ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ปิยธิดา ศรีธร. (2567). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.

วิมลรัตน์ ศรีวะรมย์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมศึกษาจังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์ครุสา
สตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วิยะดา เจียวรัมย์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการ
เรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

- วุฒิชัย พวงศิลา. (2566). ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมยศ นาวิการ. (2551). การบริหารเชิงกลยุทธ์ Strategi Management (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2559). การสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2568 นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อัษฎา ศรีลำนมี. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในยุควิถีใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Dubrin, A. J. (2004). Leadership: Research findings, practice, and skills (4thed.). Houghton Mifflin.
- Frumkin, H. (2018). Environmental Health: From Global to Local (3rd ed.). Jossey-Bass/Wiley.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. K. (2010). Fundamentals of Management (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson-Prentice Hall.
- Stephen, P. R. & Timothy, A. J. (2013). Organizational Behavior (7th ed.). United States of America: Pearson Education.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู
สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช*

AN ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST
CENTURY TO AFFECTING STUDENT-CENTERED INSTRUCTION
OF TEACHERS UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT MUNICIPALITY

พรรณชนัน ตันตยาภิรมย์*, ธนัฐชา รัตนพันธ์, นพรัตน์ ชัยเรือง

Phatchanan Tantayapirom*, Thanatcha Rattanaphant, Nopparat Chairueng

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6755701024@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู 3) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 211 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบที (T-Test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์
2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

* Received April 9, 2026; Revised September 6, 2026; Accepted September 18, 2026

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดนวัตกรรม และการสร้างปฏิสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์ผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูได้ร้อยละ 72.30

4. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบายและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการนิเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the 21st-century academic leadership of school administrators 2) to examine teachers' learner-centered instructional management 3) to analyze the impact of 21st-century academic leadership on learner-centered instructional management and 4) to establish guidelines for developing 21st-century academic leadership that enhances learner-centered instruction. The sample group consisted of 211 school administrators and teachers under the Nakhon Si Thammarat City Municipality. The research instruments included questionnaires and in-depth interviews. Data were analyzed using Mean ($\bar{X}$), Standard Deviation (S.D.), T-Test, and content analysis.

The results indicated that;

1. The overall 21st-century academic leadership of school administrators was at a high level, with "Creativity" achieving the highest mean score.

2. Regarding teachers' learner-centered instructional management, "Positive Classroom Management" earned the highest mean score.

3. The analysis of instructional leadership affecting learner-centered instruction showed that Creativity, Innovative Thinking, and Interaction Building were positively correlated at .01 significance level. Furthermore, these factors could predict the effectiveness of learner-centered instruction by 72.30%.

4. Administrators must have a vision for setting policies and promoting the use of technology to support student-centered teaching. They must focus on

supervision, teacher professional development, and fostering a team-based work environment to enhance the effectiveness of learning management, enabling teachers to effectively develop students' 21st-century skills.

Keywords: An Academic leadership in the 21st- century, school administrators, student-centered teaching.

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่โลกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะที่ทันต่อสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะนโยบายของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่วางวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning) บนรากฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนดเป้าหมายให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ 3R x 8C เพื่อบ่มเพาะผู้เรียนให้มีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากที่ยึดเนื้อหาเป็นตัวตั้ง (Subject-Centered) ไปสู่การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นหัวใจสำคัญตามทิศทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 21 เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนสู่ความเลิศในระดับสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

แม้สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567) จะมีศักยภาพด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการศึกษา แต่การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานยังคงเป็นภารกิจสำคัญ โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายนอก พ.ศ. 2567-2571 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกันคุณภาพสถานศึกษาและส่งเสริมการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นฟันเฟืองชิ้นสำคัญที่สุดในการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่ต้องมีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership) และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของโรงเรียน โดยเฉพาะการบูรณาการเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน หากผู้บริหารขาดทักษะภาวะผู้นำที่ทันสมัย ย่อมส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร ดังนั้นการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในพื้นที่สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราชต่อไป

จากการศึกษางานวิจัย พบว่าความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับบทบาทการสนับสนุนเชิงวิชาการของผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม

งานวิจัยในอดีตมักมุ่งเน้นไปที่ภาวะผู้นำในมิติการบริหารจัดการทั่วไปหรือการใช้อำนาจตามโครงสร้าง (Hallinger, 2020) ในขณะที่งานวิจัยร่วมสมัยเริ่มให้ความสำคัญกับ Digital Academic Leadership และการใช้ AI-Driven Management เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของครู (Fullan, 2023) แม้จะมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการส่งผลต่อประสิทธิภาพของครู แต่ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงปี 2564-2567 กลับพบว่า มีสถานศึกษาเพียงร้อยละ 30 เท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับดีเยี่ยม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567) สะท้อนให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง ระหว่างการมีปัจจัยนำเข้าที่เพียงพอพร้อมกับการแปรเปลี่ยนไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ได้ลงลึกถึงกลไกการส่งต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจะสามารถผลักดันการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกในบริบทพื้นที่ที่มีความเฉพาะตัวได้อย่างไร

สำหรับสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านต้นทุนทางวัฒนธรรมและนโยบายการก้าวสู่เมืองอัจฉริยะด้านการศึกษา แม้จะมีการสนับสนุนด้านงบประมาณและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง อาทิ การบูรณาการเทคโนโลยีโลกเสมือน (Metaverse) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาใช้ในห้องเรียน แต่สภาพการณ์ปัจจุบันกลับพบความท้าทายในการปรับตัวของบุคลากรให้เท่าทันกับนวัตกรรมเหล่านี้ หากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งในการนิเทศ ติดตาม และสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก การลงทุนทางเทคโนโลยีอาจไม่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างแท้จริง (เทศบาลนครนครศรีธรรมราช, 2568) ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อค้นหาแนวทางเชิงปฏิบัติในการยกระดับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การสร้างมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสากลอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 460 คน ของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ข้อมูล ณ วันที่ 10 พฤษภาคม 2568 ในปีการศึกษา 2568 (สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 211 คน ของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวนตามเกณฑ์การเปิดตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรตามสถานศึกษาและสุ่มอย่างง่ายให้ในแต่ละสถานศึกษาตามสัดส่วน

ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยศึกษาแนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ 2) การคิดนวัตกรรม 3) การสร้างปฏิสัมพันธ์ 4) การสื่อสารโน้มน้าวใจ และ 5) ความคิดสร้างสรรค์

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ความสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ 4) การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบ ประกอบด้วย เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และชื่อสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีเนื้อหาครอบคลุมรอบแนวคิด 5 ด้าน เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ 2) การคิดนวัตกรรม 3) การสร้างปฏิสัมพันธ์ 4) ด้านการสื่อสารโน้มน้าวใจ และ 5) ความคิดสร้างสรรค์

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert, R (1932) โดยมีเกณฑ์ ประเมินค่าวัดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการแบ่งเป็น 5 ระดับ ความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีเนื้อหาครอบคลุมรอบแนวคิด 4 ด้าน เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้ 1) การเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert, R (1932) ความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้ Stepwise Multiple Regression Analysis และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการตีความข้อมูล การจัดหมวดหมู่ และการสังเคราะห์ข้อสรุป จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์

แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง วัน/เวลาที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ 6 ข้อคำถาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. ในการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จากกลุ่มตัวอย่าง สามารถจำแนกตามสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ตัวแปร ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้ Stepwise Multiple Regression Analysis

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2. ส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผ่านระบบ SARABAN ของแต่ละโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

3. จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form และสร้าง QR Code เพื่ออำนวยความสะดวกในการตอบแบบสอบถาม โดยแนบ QR Code ไปพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์

5. วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และนำผลการวิเคราะห์มานำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยต่อไป

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ผ่านระบบ SARABAN

2. นัดหมายกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ให้เหมาะสม และสะดวกต่อผู้ให้สัมภาษณ์

3. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำผลการวิเคราะห์มาเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม (n=211)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (X)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดวิสัยทัศน์	4.50	0.58	มาก
2. การคิดนวัตกรรม	4.51	0.59	มากที่สุด
3. การสร้างปฏิสัมพันธ์	4.48	0.60	มาก
4. การสื่อสารโน้มน้าวใจ	4.47	0.62	มาก
5. ความคิดสร้างสรรค์	4.52	0.58	มากที่สุด
รวม	4.50	0.59	มาก

จากตารางพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ รองลงมาคือการคิดนวัตกรรม และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การสื่อสารโน้มน้าวใจ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ผลปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม (n = 211)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู (Y)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง	4.56	0.54	มากที่สุด
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.55	0.54	มากที่สุด
3. ความสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.55	0.54	มากที่สุด
4. การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	4.57	0.52	มากที่สุด
รวม	4.56	0.53	มากที่สุด

จากตารางพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก รองลงมาคือการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .835^{**}$) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช คือ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดนวัตกรรม และการสร้างปฏิสัมพันธ์ โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบบทพหุคูณมีค่า .850 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบบทพหุคูณ (R square) มีค่า .723 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .18919 สามารถพยากรณ์ผลความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 72.30

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อสร้างความยั่งยืนในสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารสู่การเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leader) ที่มีความสามารถในการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ผ่านการวางวิสัยทัศน์และนโยบายที่ยึดถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนระบบนิเวศแห่งนวัตกรรม (Innovation Ecosystem) ด้วยการส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและระเบียบวิธีสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ครูผู้สอนก้าวข้ามขีดจำกัดของการจัดการเรียนรู้แบบเดิมสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรผ่านกระบวนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการนิเทศติดตามผลเชิงสร้างสรรค์ภายใต้บรรยากาศการทำงานแบบกัลยาณมิตรและการทำงานเป็นทีม (Collaborative Teamwork) ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักในการยกระดับมาตรฐานทางวิชาการ เมื่อผู้บริหารแสดงออกถึงภาวะผู้นำที่เข้มแข็งในลักษณะดังกล่าว จะส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความเชื่อมั่นและแรงจูงใจของครู นำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถบ่มเพาะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับสากล

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สะท้อนถึงทักษะดิจิทัลและการบริหารการ เปลี่ยนแปลง ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์และการสร้างเป้าหมายร่วม ด้าน ปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร การทำงานเป็นทีมและแรงจูงใจ สรุปได้ว่าผู้บริหารยุคใหม่ต้องบูรณา การทั้งศาสตร์การบริหาร ภาวะผู้นำร่วม และนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อนำพาองค์กรและพัฒนาผู้เรียน ให้เท่าทันต่อพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา เหลืองงาม เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำ ในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งสนับสนุนผลวิจัยนี้ที่ว่าภาวะผู้นำระดับมากที่สุด เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กร อีกทั้งกลยุทธ์ ที่ดีนำไปสู่ประสิทธิผล ความชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่พบในงานวิจัยนี้เป็นตัวเชื่อมโยงสำคัญ ที่ยืนยันว่าจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างยั่งยืน (รัตนา เหลืองงาม, 2562) สอดคล้องกับการวิจัยของ นฤมล คูหาแก้ว เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่าด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์และ การชักจูงใจมีความสำคัญลำดับต้น ๆ เช่นเดียวกัน แต่มีความแตกต่างในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่งานวิจัยของเทศบาลนครนครศรีธรรมราชให้ความสำคัญสูงกว่า อีกทั้งด้านมนุษยสัมพันธ์และการ ทำงานเป็นทีม การที่ผลวิจัยเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ เพราะในยุคที่ความรู้เปลี่ยนไว ผู้นำไม่สามารถ รู้ทุกเรื่องได้ จึงต้องใช้การสื่อสารโน้มน้าวใจเพื่อให้เกิดภาวะผู้นำร่วมในองค์กร (นฤมล คูหาแก้ว, 2563) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Bahtiar & Qasabandiyah ภาวะผู้นำทางการศึกษาเป็น ปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ ความเป็นมืออาชีพของครู และประสิทธิผลขององค์กร โรงเรียนและมหาวิทยาลัย ระบุว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลและนวัตกรรมคือ แนวโน้มร่วมสมัยที่กำหนด รูปแบบผู้นำยุคใหม่ สอดรับกับผลวิจัยนี้ที่พบว่าด้านความคิดสร้างสรรค์และการใช้นวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Bahtiar & Qasabandiyah, 2025)

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ ครูอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกส่งเสริมให้ผู้เรียนอยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมาการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง (Active Learning) จากสถานการณ์ จริงเพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ควบคู่ไปกับการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ที่เน้นปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในชั้นเรียนที่เน้นความปลอดภัยและการยอมรับ (Positive Classroom Management) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงทักษะ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลัก

การจัดการศึกษาของไทยที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ศรีสวัสดิ์ เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ยืนยันว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีปัจจัยหนุนเสริมหลักมาจากภาวะผู้นำทางวิชาการและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ครูสามารถ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการรายบุคคลได้ (วารุณี ศรีสวัสดิ์, 2567) อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิด Visible Learning ของ Hattie ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของผู้เรียน ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและการประเมิน เพื่อพัฒนา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Hattie, J, 2008) เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ Quint et al. และ Fennimore ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพ การสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ที่เน้นย้ำว่าการที่ครูมีความเข้าใจ ในพัฒนาการและแรงจูงใจของผู้เรียน จะช่วยให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความสามารถ และความสนใจ นำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างผลงานของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม (Quint et al., 2007; Fennimore, 2009) การวิจัยในครั้งนี้อยู่ในระดับสูงกว่างานวิจัยบางแหล่ง เพราะบริบท ของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช มีการขับเคลื่อนนโยบายเชิงพื้นที่ที่มุ่งเน้นการ ยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างต่อเนื่อง ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารจัดการ ชั้นเรียนเชิงบวกและการเรียนรู้เชิงรุกที่พบในการศึกษานี้ แสดงให้เห็นถึงสัมพันธ์ภาพเชิงโครงสร้าง (Structural Relationship) ระหว่างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะการคิด เมื่อผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยภายใต้การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก จะส่งผลให้เกิดความกล้าในการ ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ตามแนวทางที่ Fennimore การจัดกระบวนการเรียนการ สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เสนอไว้ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่เปลี่ยนจากการเรียนรู้แบบรับข้อมูล (Passive) มาเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) (Fennimore, 2009) ผลการวิจัย ครั้งนี้จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ยืนยันว่า การบูรณาการระหว่างจิตวิทยาการเรียนรู้และการจัด กิจกรรมเชิงรุก คือกุญแจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ การคิดนวัตกรรมและการสร้างปฏิสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมี ความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถ้าทำทลายกระบวนการทำงานเดิม และแสวงหาแนวทาง ใหม่ในการพัฒนาองค์กร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพร บุญใบ เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะการกำหนดภารกิจและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ซึ่งต้องอาศัยการคิดเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนในมิติระดับนานาชาติ (ปิยพร บุญใบ, 2563) ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Syam & Nur ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้ครูเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาทักษะ 4Cs (Critical Thinking, Creativity, Communication, Collaboration) และการบูรณาการเทคโนโลยี สารสนเทศ (ICT) เข้ากับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเชื่อมโยงเชิงหน้าที่ (Functional Linkage) ระหว่างสมรรถนะของผู้นำและพฤติกรรมการสอนของครู (Syam & Nur, 2025) ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การที่ผู้บริหารมีระดับความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสูง (ดังที่พบในบริบทเทศบาลนครนครศรีธรรมราช) ทำหน้าที่เป็นต้นแบบและปัจจัยหนุนเชิงจิตวิทยาที่ลดความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง (Resistance to change) ในกลุ่มครู เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Syam & Nur เรื่องการสนับสนุนของผู้บริหารผ่านการเรียนรู้แบบโครงงานมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู จะเห็นได้ว่าแม้จะมีข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวกหรือภาระงานบริหาร แต่หากผู้บริหารเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์และการสนับสนุนเชิงรุก จะส่งผลให้ครูกล้าที่จะนำกลยุทธ์การจัดการห้องเรียนแบบโต้ตอบมาใช้ (Syam & Nur, 2025) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ว่าความคิดสร้างสรรค์และการสร้างปฏิสัมพันธ์เป็นตัวแปรพยากรณ์สำคัญ ดังนั้น ความสำคัญในเชิงวิชาการของงานวิจัยนี้จึงอยู่ที่การยืนยันว่า นวัตกรรมในการบริหาร คือรากฐานของการนวัตกรรมในการสอน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนในอนาคต

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า การขับเคลื่อนภาวะผู้นำทางวิชาการสู่สถานศึกษาแห่งอนาคต มุ่งปรับบทบาทผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ผ่านวิสัยทัศน์ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมสร้างระบบนิเวศแห่งนวัตกรรมด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและวิธีการสอนสมัยใหม่ เพื่อพลิกโฉมครูสู่การเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กลไกสำคัญอยู่ที่การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและการนิเทศเชิงสร้างสรรค์ภายใต้วัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจ อันจะส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ตอบสนองความแตกต่างรายบุคคล เพื่อมุ่งเพาะทักษะศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืนตามมาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ศรีสวัสดิ์ เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ระบุว่า การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนเชิงกลยุทธ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทาง

สังคมผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการสอนในระดับสถานศึกษา (วารุณี ศรีสวัสดิ์, 2567) อีกทั้งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Quint et al. ที่ยืนยันว่าประสิทธิภาพการสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development) โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้สนับสนุนหลักในการจัดสรรทรัพยากรและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการสอนสมัยใหม่ (Quint et al., 2007) ความเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างภาวะผู้นำและการปฏิบัติงานของครู วิสัยทัศน์ที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการนิเทศเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากในศตวรรษที่ 21 ครูเผชิญกับความท้าทายจากพลวัตของเทคโนโลยีและความหลากหลายของผู้เรียน ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะช่วยสร้างแรงจูงใจและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงนวัตกรรมการสอน ครูที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจะมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น ดังนั้น แนวทางที่ค้นพบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงแผนการปฏิบัติงานทั่วไป แต่เป็นกลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลง ที่เชื่อมโยงความต้องการของศตวรรษที่ 21 เข้ากับพลวัตกรรมการสอนของครู เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือคุณภาพผู้เรียนที่ยั่งยืนตามมาตรฐานสากล

สรุป

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนคร นครศรีธรรมราช พบประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ โดยภาพรวมพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการบริหารงานเชิงบริหารจัดการเท่านั้น แต่ได้ยกระดับสู่การเป็นผู้นำที่ใช้ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ความรู้และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จาก การศึกษาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู มีรากฐานมาจากบรรยากาศทาง วิชาการที่ผู้บริหารสร้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้บริหารแสดงออกถึงทักษะในการคิด เชิงนวัตกรรมและการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร ปัจจัยเหล่านี้เปรียบเสมือนฟันเฟืองสำคัญที่ ช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดความเชื่อมั่นและกล้าที่จะปรับเปลี่ยนห้องเรียนสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคใหม่ต้องบูรณาการทั้งศาสตร์การบริหารและทักษะดิจิทัล เข้าด้วยกัน ความสำคัญจึงไม่ได้ตกอยู่ที่การสั่งการ แต่รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากร เทคโนโลยี และการนิเทศติดตามอย่างกัลยาณมิตร ซึ่งผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการมีส่วนร่วม คือตัวแปรพยากรณ์สำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการสอนของครู ข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานต้นสังกัดในการนำไปวางแผนพัฒนา

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา และการกำหนดนโยบายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นที่ตั้ง สำหรับในอนาคต แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจะส่งผลให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อันยั่งยืน ภายในสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะไม่ใช้เพียงสถานที่ส่งผ่านความรู้ แต่จะกลายเป็นพื้นที่แห่งนวัตกรรมที่ครูและผู้บริหารร่วมกันบ่มเพาะผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมรับความท้าทายในระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดนวัตกรรม และการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน
2. สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อสนับสนุนให้ครูสามารถพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง
3. หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการสร้างบรรยากาศการทำงานและการเรียนรู้เชิงบวกในสถานศึกษา โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิเคราะห์ปัจจัยทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
2. การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช
3. รูปแบบการพัฒนาผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2567). รายงานสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2567. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

- เทศบาลนครนครศรีธรรมราช. (2568). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับเพิ่มเติม ครั้งที่ 2/2568. กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.nakhoncity.org>
- นฤมล คูหาแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยพร บุญใบ. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตนา เหลืองงาม. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วารุณี ศรีสวัสดิ์. (2567). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 761-775.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- Bahtiar, H., & Qasabandiyah, M. K. (2025). 21st-century educational leadership: A review of core theories, managerial perspectives, and emerging trends. *Journal of Teaching and Education for Scholars (JOTES)*, 2(2), 88-102.
- Fennimore, B. S. (2009). Instructional leadership and student-centered learning. *Childhood Education*, 85(5), 305-310.
- Fullan, M. (2023). *The Principal 2.0: Three Keys to Maximizing Impact in a Digital Age*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Hallinger, P. (2020). Science mapping the knowledge base on educational leadership and management from 1900 to 2019. *Educational Management Administration & Leadership*, 48(2), 223-240.
- Hattie, J. (2008). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.
- Quint, J.C., et al. (2007). Instructional leadership, teaching quality, and student achievement: Suggestive evidence from three urban school districts. MDRC.
- Syam, A., & Nur, R. (2025). The role of school principal leadership style on teachers' 21st-century teaching skills quality in Indonesian primary schools. ResearchGate.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาดำรง เขต 1*

CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
TEACHERS' INNOVATIVENESS UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

สุนิสา จันทรสุวรรณ, อนทัย ประสาน*, เบญจพร ชนกุล

Sunisa Jansuwan, Anotai Prasan*, Benchaporn Chanakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: anotai_pra@nstru.ac.th.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาความเป็นนวัตกรรมของครู 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดำรง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู จำนวน 297 คน และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
2. ความเป็นนวัตกรรมของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ได้แก่ ด้านการมีเครือข่ายสังคม รองลงมาคือ ด้านการสังเกต

* Received April 8, 2026; Revised August 26, 2026; Accepted September 12, 2026

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการมีวิสัยทัศน์

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู พบว่า ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ยืดหยุ่น และเป็นต้นแบบความคิดสร้างสรรค์ที่กล้าเปิดรับสิ่งใหม่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครูเป็นรายบุคคลควบคู่กับการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่นวัตกรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, ความเป็นนวัตกรรมของครู

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) study the creative leadership of school administrators 2) study teacher innovativeness 3) study the impact of school administrators' creative leadership on teacher innovativeness and 4) study the guidelines for developing creative leadership of school administrators affecting of teachers' innovator capacity under Trang Primary Educational Service Area Office 1. The sample group used in this research consisted of 297 teachers. The qualitative key informants were 3 participants. The research instruments used in this study were a questionnaire and Interview form. The descriptive statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson product - moment correlation coefficient, stepwise multiple regression analysis and content analysis.

The results of this study showed that:

1. The creative leadership of school administrators was found to be at the highest level overall. The results indicated that teamwork had the highest mean score, followed by individual consideration.

2. The teachers' innovator was found to be at the highest level overall. The results revealed that social networking had the highest mean score, followed by observation.

3. The results of the analysis indicated that the creative leadership of school administrators significantly influencing teachers' innovator consisted of individual consideration, flexibility and adaptability, and visionary leadership

4. The guidelines for developing the creative leadership of school administrators affecting of teachers' innovator indicate that administrators must have a clear, flexible vision and be a creative role model who is open to new ideas,

focusing on developing the individual potential of teachers while supporting teamwork to drive the organization towards sustainable innovation.

Keywords: The creative leadership, School administrators, Teachers' innovativeness

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม มีสมรรถนะสูง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ ระยะ 5 ปี ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ โดยมุ่งปลูกฝังให้คนไทยมีสมรรถนะที่รอบด้าน ทั้งในส่วนของทักษะวิชาการ คุณลักษณะทางพฤติกรรม และการปฏิบัติตนตามบรรทัดฐานที่ดีงามของสังคม เพื่อมุ่งเพาะบุคลากรคุณภาพที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของภาคแรงงานในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการยกระดับระบบสวัสดิการ และมาตรการคุ้มครองทางสังคมที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นรากฐานในการสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาไว้ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การเพิ่มช่องทางให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง 2) การมุ่งสร้างความยุติธรรมทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนในทุกบริบทเข้าถึงบริการด้านการเรียนรู้ได้อย่างเสมอภาค 3) การขับเคลื่อนระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการดึงศักยภาพเฉพาะตัวของผู้เรียนออกมาได้อย่างเต็มขีดความสามารถ 4) การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้งบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาถูกนำไปใช้จนเกิดประโยชน์สูงสุด และ 5) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้มีความคล่องตัวและพร้อมปรับเปลี่ยนตามพลวัตของโลก รวมถึงบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

กระบวนการทางการศึกษาทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการหล่อหลอมและดึงศักยภาพของปัจเจกบุคคลออกมา ทั้งด้านปัญญา ทักษะปฏิบัติ และประสบการณ์ชีวิต เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน โดยเป็นการผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนเติบโตในรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละวัย ส่งผลให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาไปสู่ภาคปฏิบัติเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่จับต้องได้ ประเด็นด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการยกระดับความสามารถการแข่งขันของชาติ เห็นได้จากข้อจำกัดด้านพัฒนาการทางสมองในเด็กปฐมวัย ไปจนถึงช่องว่างด้านทักษะวิชาชีพของประชากรวัยทำงานที่ส่งผลต่อผลิตภาพในภาพรวม ปัญหาเชิงโครงสร้างเหล่านี้สะท้อนถึงระบบการศึกษาที่ยังปรับตัวได้ไม่ทันต่อความผันผวนอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและสังคมโลก ซึ่งถือเป็นความท้าทาย

ที่เกี่ยวข้องกันในทุกมิติ ตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ไปจนถึงระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในทุกช่วงชั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดภารกิจของสถานศึกษาให้สามารถบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด และเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ภารกิจดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับ “ภาวะผู้นำ” ของผู้บริหารเป็นสำคัญ โดยในปัจจุบันการบริหารองค์การไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ต่างเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องทำการพัฒนาหรือปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลและประหยัดสูงสุด เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานองค์การ (จินตนา แสงภูวา, 2566) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นบุคคลสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ซึ่งผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาองค์การและการบริหารจัดการในทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศรวมทั้งระดับโลก ซึ่งผลสัมฤทธิ์ประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลล้วนขึ้นอยู่กับความคิดและแนวปฏิบัติของผู้นำเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์จะส่งผลให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์เช่นเดียวกัน การที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูมีความคิดสร้างสรรค์ย่อมจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์เหมือนกัน จึงเห็นได้ว่าพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลต่อการทำงานหรือมีผลต่อบุคลากรโดยตรง การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์จึงมีความจำเป็นมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ก่อนใคร เพราะผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะเป็นต้นแบบหรือเป็นมาตรฐานให้ผู้อื่นยึดเป็นตัวอย่างได้ (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2556) นอกจากนี้แนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับคุณภาพองค์กร โดยตั้งอยู่บนหลักการว่าบทบาทความเป็นผู้นำไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่สามารถเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือของบุคลากรหลายฝ่ายในรูปแบบที่หลากหลาย ดังนั้นภารกิจด้านภาวะผู้นำจึงมิได้ผูกขาดอยู่เฉพาะที่ตัวผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้น แต่หน้าที่หลักของผู้บริหารคือการออกแบบพื้นที่และโอกาสทางการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาศักยภาพตนเองสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ ตามทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ครูจึงถูกนิยามในฐานะ ผู้นำภายในชั้นเรียนและชุมชนการเรียนรู้ ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำหน้าที่เป็นผู้นำของเหล่าผู้นำ ซึ่งหมายความว่า บทบาทของผู้บริหารจะไม่หยุดอยู่เพียงการดูแลความก้าวหน้าของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสนับสนุนและผลักดันการเรียนรู้ของครูรวมถึงบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและก้าวหน้าไปพร้อมกัน (Robinson, 2007)

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้บ่งบอกคุณลักษณะว่า ครูต้องต้องมุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพผู้เรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อวิวัฒนาการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ครูจำเป็นต้องเป็นผู้สร้างแรงกระตุ้นให้ศิษย์เกิดความกระหายในการเรียนรู้และมีจิตวิญญาณของนักสร้างสรรค์ โดยอาศัยการหลอมรวมองค์ความรู้ทางวิชาการเข้ากับศาสตร์การสอนสมัยใหม่ เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูงและมีคุณลักษณะของการเป็นนวัตกรรม นอกจากนี้ ครูยังต้องมีทักษะในการทำวิจัย การผลิตนวัตกรรมการสอน รวมถึงการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาด เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน ดังนั้น การปลูกฝังความเป็นนวัตกรรมในตัวครูจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เป็นหน่วยงานการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง และมีคุณภาพ แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ครอบคลุม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตรัง อำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน อำเภอนายูง และอำเภอหาดสำราญ มีโรงเรียนในความรับผิดชอบจำนวน 132 โรงเรียน โดยมีสถานศึกษาขนาดต่างกันตั้งแต่ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก มีบุคลากรทั้งสิ้น 1,252 คน จากแผนปฏิบัติการของสำนักงานเขตพื้นที่ ประจำปี 2568 ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์สำคัญของการส่งเสริมนวัตกรรมในการบริหารไว้ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เป็นองค์กรนวัตกรรมการศึกษา มุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนสู่สังคมที่ยั่งยืน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อนำผลที่ได้ไปกำหนดแนวทางเสริมสร้างพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เพื่อยกระดับกลไกการบริหารจัดการภายในองค์กรให้มีสมรรถนะสูงขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารยังสามารถนำข้อเสนอแนะที่สะท้อนจากมุมมองของคณะครูไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1
2. เพื่อศึกษาความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งจะประกอบด้วย วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร คือ ครู จำนวน 1,267 คน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 297 คน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนตามเกณฑ์การเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของโรงเรียน และสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายในแต่ละกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 3 คน โดยคัดเลือกผู้บริหารการศึกษาจากคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก และคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. OBEC AWARDS ภาคใต้ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับระดับความเป็นนวัตกรรมของครู โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเป็นนวัตกรรมของครู มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967)

2. แบบสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ตอน ดังนี้ ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง สถานที่ทำการสัมภาษณ์ และวันเดือนปีที่ทำการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 รายการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 5) การทำงานเป็นทีม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครู เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ จากนั้นตรวจสอบคุณภาพ โดยผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 ก่อนจะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับการเก็บข้อมูลจริง

2. แบบสัมภาษณ์ ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและสร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่อประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เมื่อผ่านการตรวจรับรองความถูกต้องจากอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วเสนอ เป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารัตนบุรี เขต 1 โดยวิธีวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้านและภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไปพิจารณากับเกณฑ์ การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามระดับความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารัตนบุรี เขต 1 โดยวิธีวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย

($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ไปพิจารณากับเกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมของครู โดยใช้ค่าสถิติหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และเมื่อพบความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์พิจารณาระดับความสัมพันธ์ของพวงรัดน์ ทวีรัตน์ (2550)

5. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู และสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

แบบสัมภาษณ์

1. นำข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนมาวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

2. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู มีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์	4.49	0.57	มาก
2. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.48	0.59	มาก
3. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.49	0.66	มาก
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.50	0.62	มากที่สุด
5. การทำงานเป็นทีม	4.53	0.65	มากที่สุด
รวม	4.50	0.56	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของความเป็นนวัตรของครู โดยภาพรวม

ความเป็นนวัตรของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.52	0.52	มากที่สุด
2. การสังเกต	4.54	0.51	มากที่สุด
3. การตั้งคำถาม	4.44	0.60	มาก
4. การเชื่อมโยงความคิด	4.50	0.54	มากที่สุด
5. การค้นคว้าหาคำตอบ	4.43	0.56	มาก
6. การมีเครือข่ายสังคม	4.59	0.51	มากที่สุด
รวม	4.50	0.50	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ความเป็นนวัตรของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีเครือข่ายสังคม รองลงมาคือ ด้านการสังเกต และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการค้นคว้าหาคำตอบ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตรของครู โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (X)	ความเป็นนวัตรของครู (Y)						
	การมีความคิดสร้างสรรค์ (Y ₁)	การสังเกต (Y ₂)	การตั้งคำถาม (Y ₃)	การเชื่อมโยงความคิด (Y ₄)	การค้นคว้าหาคำตอบ (Y ₅)	การมีเครือข่ายสังคม (Y ₆)	รวม (Y)
การมีวิสัยทัศน์ (X ₁)	.565**	.576**	.553**	.544**	.538**	.648**	.611**
การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (X ₂)	.786**	.753**	.695**	.707**	.697**	.716**	.777**
การมีความคิดสร้างสรรค์ (X ₃)	.722**	.685**	.701**	.663**	.688**	.762**	.754**
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X ₄)	.762**	.695**	.759**	.701**	.784**	.649**	.779**
การทำงานเป็นทีม (X ₅)	.748**	.699**	.725**	.667**	.680**	.758**	.764**
เฉลี่ยรวม(x)	.795**	.756**	.762**	.728**	.752**	.784**	.817**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางพบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูงที่สุด ($r_{xy} = .817^{**}$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตรของครู เป็นรายด้านพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ ($r_{x1y} = .611^{**}$) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($r_{x2y} = .777^{**}$) การมีความคิดสร้างสรรค์ ($r_{x3y} = .754^{**}$) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($r_{x4y} = .779^{**}$) และการทำงานเป็นทีม ($r_{x5y} = .764^{**}$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู

ตัวแปร	B	Std.Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.033	.145		7.109	.000
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	.335	.047	.413	7.121	.000
การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (X_2)	.276	.053	.323	5.222	.000
การมีวิสัยทัศน์ (X_1)	.162	.037	.183	4.349	.000
R = .827 $R^2 = .684$ F = 211.676					
SE est = .28460 $R^2_{adj} = .681$ a = 1.033					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางแสดงว่าตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (X_2) และการมีวิสัยทัศน์ (X_1) สามารถรวมพยากรณ์ผลความเป็นนวัตกรรมของครูได้ร้อยละ 68.4 และเขียนเป็นสมการพยากรณ์ผลความเป็นนวัตกรรมของครู ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ผลความเป็นนวัตกรรมของครู ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.033 + .335(X_4) + .276(X_2) + .162(X_1)$$

สมการพยากรณ์ผลความเป็นนวัตกรรมของครู ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .413(X_4) + .323(X_2) + .183(X_1)$$

สามารถพยากรณ์ผลผลความเป็นนวัตกรรมของครู ได้ร้อยละ 68.4

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู พบว่า

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและเทคโนโลยีได้อย่างเท่าทันสถานการณ์โลก โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน ทำทนาย และมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองสู่การเป็นนวัตกรรม

2. ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ผู้บริหารต้องมีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงาน กลยุทธ์การบริหาร และกระบวนการตัดสินใจให้สอดคล้องกับบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความยืดหยุ่นดังกล่าวควรครอบคลุมถึงการปรับปรุง

ระเบียบปฏิบัติและขั้นตอนการทำงานภายใน เพื่อเอื้อต่อการคิดค้นนวัตกรรม เช่น การบริหารจัดการเวลาที่ยืดหยุ่น หรือการลดความซับซ้อนในกระบวนการสนับสนุนทรัพยากรและวัสดุอุปกรณ์วิจัย ขณะเดียวกันผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายทางความคิด โดยเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเองตามความถนัดและทดลองใช้วิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากแบบเดิม

3. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาตนเองและมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนสภาพเดิมไปสู่ทิศทางที่ดียิ่งขึ้น โดยผู้บริหารต้องมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อแนวคิดนอกกรอบ มองว่าปัญหาที่พบในการจัดการเรียนรู้คือโอกาสสำคัญในการพัฒนา และกระตุ้นให้ครูกล้าที่จะริเริ่มวิธีการสอนที่แตกต่างจากแนวปฏิบัติเดิมเพื่อแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์

4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรใช้วิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการเข้าถึงและรับรู้ถึงศักยภาพที่แท้จริงเพื่อส่งเสริมจุดแข็งและพัฒนาจุดอ่อนเป็นรายบุคคล แทนการออกคำสั่งในลักษณะเหมารวม กระบวนการนี้เริ่มจากการเปิดโอกาสให้ครูได้เลือกทำโครงการนวัตกรรมตามความสนใจและความสมัครใจ พร้อมทั้งมอบหมายหน้าที่ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถเพื่อให้ครูสามารถแสดงศักยภาพในการสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่

5. ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการสั่งการเป็นการอำนวยความสะดวก และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความราบรื่นในการทำงานร่วมกัน หัวใจสำคัญคือการส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นที่ให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา โดยผู้บริหารควรสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มของครูที่มีความเชี่ยวชาญแตกต่างกันมาร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ บนพื้นฐานของการสื่อสารเป้าหมายที่ชัดเจนและเข้าใจตรงกันทั้งองค์กร

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือภายในองค์กร โดยมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในทีมงาน ส่งผลให้เกิดการบูรณาการความเชี่ยวชาญที่หลากหลายของครูและบุคลากรทางการศึกษามาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่ต้องการการขับเคลื่อนงานด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อยกระดับ

คุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นคร ชูสอนสาย เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีมในยุคชีวิตวิถีใหม่ (นคร ชูสอนสาย, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นมนัส ไบนิล และทัศนะ ศรีปัตตา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม (ปิ่นมนัส ไบนิล และทัศนะ ศรีปัตตา, 2568)

2. ความเป็นนวัตกรรมของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีเครือข่ายสังคม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากครูในสังกัดมีความตระหนักถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างความร่วมมือทางวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือหลักในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ นวัตกรรมการสอน และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้และเครือข่ายครูในระดับเขตพื้นที่ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนี้ ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดทรัพยากรทางปัญญาและการสนับสนุนทางใจ ส่งผลให้ครูสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและร่วมกันสร้างสรรค์วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์บริบทท้องถิ่นของจังหวัดตรัง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง จนส่งผลให้ความเป็นนวัตกรรมในภาพรวมปรากฏผลอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญวรรณ บุญณณี เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 พบว่า ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ธัญญวรรณ บุญณณี, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล ภูศรี ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูมีทักษะความเป็นนวัตกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การสร้างเครือข่าย (โกศล ภูศรี, 2564)

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการมีวิสัยทัศน์ แสดงว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้านร่วมกันพยากรณ์ผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้นำที่เปิดรับความแตกต่างและให้ความสำคัญกับศักยภาพเฉพาะตัวของครูผ่านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและกระตุ้นให้ครูกล้าที่จะริเริ่มแนวคิดใหม่ ๆ โดยไม่ต้องกังวล

กับความล้มเหลว ประกอบกับการที่ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นและปรับตัวต่อสถานการณ์ทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้สามารถสนับสนุนทรัพยากรและจัดการข้อจำกัดทางระเบียบวิธีปฏิบัติที่เอื้อต่อการทำงานเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างคล่องตัว เมื่อผนวกเข้ากับการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ทันสมัย จึงเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ช่วยให้ครูมองเห็นภาพรวมและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองจากบทบาทผู้สอนไปสู่การเป็นนวัตกรรมที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้กลายเป็นปัจจัยร่วมสำคัญที่ผลักดันและพยากรณ์พฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูในพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทพร ขาวใจผ่อง เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ การมีความยืดหยุ่นและการปรับตัว การทำงานเป็นทีม และการมีความคิดสร้างสรรค์ (นันทพร ขาวใจผ่อง, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา ไชยวิก เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีความยืดหยุ่น และความไว้วางใจ โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน (มัลลิกา ไชยวิก, 2568)

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ยืดหยุ่น และเป็นต้นแบบความคิดสร้างสรรค์ที่กล้าเปิดรับสิ่งใหม่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพครูเป็นรายบุคคลควบคู่กับการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่นวัตกรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นคร ชูสอนสาย เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการทำงานเป็นทีม (นคร ชูสอนสาย, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงค์นุช จันทรสัย เรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่नावาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลแม่नावางไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความยืดหยุ่น ด้านการแก้ปัญหา ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการไว้วางใจ (นงค์นุช จันทรสัย, 2565)

สรุป

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารเน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและผลักดันนวัตกรรมผ่านการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งส่งเสริมศักยภาพเฉพาะบุคคลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาตนเองเป็นนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันความเป็นนวัตกรรมของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการมีเครือข่ายสังคม สะท้อนให้เห็นว่าครูเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่ายที่หลากหลาย ควบคู่กับการเป็นผู้รู้ช่างสังเกต ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในการจุดประกายความคิดและต่อยอดสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงที่สุด โดยการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมา คือ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การทำงานเป็นทีม การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอย พบว่า สามารถร่วมกันพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู ได้ 3 ด้าน คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการมีวิสัยทัศน์ โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน สามารถพยากรณ์ผลความเป็นนวัตกรรมของครู ครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างความร่วมมือทางวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ นวัตกรรมการสอน ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้และเครือข่ายครู

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการเสริมสร้างทัศนคติที่มุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2. ความเป็นนวัตกรรมของครู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการค้นคว้าหาคำตอบ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้กับครู

เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน พร้อมทั้งจัดสรรเวลาและทรัพยากรที่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครูในสังกัด โดยจัดทำหลักสูตรอบรมสัมมนา เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. การพัฒนาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมของครู
2. รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
3. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมของครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์: สิ่งที่ควรค่าสำหรับทุกคนในอนาคต. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- โกศล ภูศรี. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จินตนา แสนภูวา. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธัญญวรรณ บุญณณ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- นคร ชูสอนสาย. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- นงคณัฐ จันทรัสัย. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตำบลแม่नावาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- นันทพร ขาวใจผ่อง. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร ใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2. วารสารวิจัย ธรรมศึกษา, 7(2), 149-150.
- ปิ่นมนัส ไบนิล และทัศนะ ศรีปัดดา. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(1), 360-361.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทาง การศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มัลลิกา ไชยวิก. (2568). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. วารสาร ส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(2), 806-822.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 135 (ตอนที่ 82 ก), หน้า 1-84.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale: Reading in Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.
- Robinson, K. (2007). The Principles of Creative Leadership. New York: McGraw-Hill.

แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี
ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา *

GUIDELINES FOR PALI STUDIES ENHANCEMENT ACCORDING TO
THE FOUR SAṄGAHAVATTHU PRINCIPLES, PHRAPARIYATTIDHAMMA
SCHOOL, KHOK PIEW TEMPLE, MUEANG SONGKHLA DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

พระมหาโดนี อนงค์โณ (จันทร์ดี)*, ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี
Phramaha Donee Anangkano (Chandee)*, Punnapong Wongnasri
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

*Corresponding author E-mail: phramahadonee.cha@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 2) พัฒนาแนวทางการ ส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) นำเสนอแนวทางการ ส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน การพัฒนาแนวทาง และการนำเสนอแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ พระภิกษุสามเณรผู้เรียนบาลี และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการ สังเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพปัจจุบันของการเรียนบาลีมีจุดแข็งด้านการคงมาตรฐานการศึกษาตามระบบคณะสงฆ์ แต่ยังมีปัญหาใน 5 ด้าน คือ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการ เรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล โดยเฉพาะเนื้อหาที่ยาก วิธีสอนที่เน้นท่องจำ สื่อไม่ หลากหลาย กิจกรรมเสริมยังไม่เพียงพอ และการประเมินที่เน้นความจำ

2. หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา สามารถบูรณาการเข้ากับการพัฒนาทั้ง 5 ด้านได้อย่างเหมาะสม ช่วยส่งเสริมทรัพยากร การสื่อสารเชิงบวก การช่วยเหลือผู้เรียน และความเสมอภาคทางการศึกษา

3. แนวทางที่เหมาะสมควรมุ่งพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกลไกในการสร้างแรงจูงใจ พัฒนابรรยากาศการเรียนรู้ และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริมการเรียนรู้, พระปริยัติธรรมแผนกบาลี, สังคหวัตถุ 4

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the current conditions of Pali studies at Phrapariyattidhamma School, Wat Khok Piew; 2) develop guidelines for promoting Pali learning based on the Four Sangahavatthu principles; and 3) propose appropriate guidelines suitable for the school context. This research employed a qualitative research methodology and was conducted in three stages: studying the current state, developing guidelines, and presenting the guidelines. The key informants consisted of 22 individuals, including administrators of the Phrapariyattidhamma school, teachers of Phrapariyattidhamma education in the Pali Division, and monks and novices studying Pali. In addition, 7 qualified experts participated in the focus group discussion. The research instruments included in-depth interviews and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis and descriptive synthesis.

The findings revealed that:

1. The current condition of Pali studies maintained strong educational standards under the Sangha education system; however, several problems were identified in five aspects, namely curriculum, teaching and learning management, instructional media, learning activities, and measurement and evaluation, particularly the complexity of content, memorization-based teaching methods, limited learning materials, insufficient learning activities, and evaluation focusing mainly on memorization.

2. The Four Sangahavatthu principles-dāna (giving), piyavācā (kind speech), atthacariyā (beneficial conduct), and samānattatā (equity) can be effectively integrated into all five aspects, enhancing educational resources, positive communication, learner support, and equality in education.

3. The appropriate guidelines should emphasize a holistic learning system by applying the Four Sangahavatthu principles as a mechanism to enhance motivation, improve the learning atmosphere, and promote sustainable learning achievement.

Keywords: Learning Promotion, Pali Studies, Sangahavatthu

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นระบบการศึกษาสำคัญของคณะสงฆ์ไทยที่ดำเนินการภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และมีบทบาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านองค์ความรู้ หลักธรรม คำสอน และการพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ โดยการศึกษาพระปริยัติธรรมแบ่งออกเป็น 3 แผนก ได้แก่ แผนกธรรมสนามหลวง แผนกบาลีสสนามหลวง และแผนกสามัญศึกษา ซึ่งแต่ละแผนกมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสสนามหลวง ถือเป็นหัวใจของการศึกษาคณะสงฆ์ ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในมิติของวิชาการ คุณธรรม และสถานภาพทางสังคม กล่าวคือ ผู้ที่ศึกษาบาลีย่อมได้รับการฝึกฝนด้านความเพียร ความอดทน การคิดวิเคราะห์ และการใช้ปัญญาในการทำความเข้าใจหลักธรรมอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังเป็นการเพิ่มวิทยฐานะให้กับพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะที่สูงขึ้น เป็นผู้มีคุณค่าในสังคม ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูง โดยผู้สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตถวายให้สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เสด็จประกอบพิธีทรงตั้งเปรียญธรรม 3 ประโยค ประทานพัดเปรียญ และประกาศนียบัตร ตามเวลาและสถานที่อันสมควร พระภิกษุที่สอบเปรียญธรรม 3 ประโยค เมื่อได้รับพระราชทานทรงตั้งเปรียญธรรมแล้ว จะได้รับพระบรมราชานุญาตให้ใช้คำว่า “พระมหา” นำหน้าชื่อเดิมได้ ส่วนสามเณรจะใช้คำว่า ป. (เปรียญ) ตามหลังชื่อตัวและนามสกุลได้ นับว่าเป็นเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลไม่น้อย (พระมหาพิระวัฒน์ ภูริทตฺตโน, 2564)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทปัจจุบัน การเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะด้านหลักสูตรที่มีเนื้อหาจำนวนมากและยากต่อการเข้าถึงของผู้เรียน วิธีการสอนที่ยังเน้นการท่องจำมากกว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการขาดสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและไม่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ (พระมหาธีรสุข ธมฺมสาโร, 2554) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในด้านสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลที่ยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

โดยเฉพาะการวัดผลที่เน้นความจำเป็นสำคัญ และขาดการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม (พระครูสังฆรักษ์ภณัฐภูมิ คุณยุตโต, 2561) สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งนอกจากจะเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีการเรียนการสอนแผนกสามัญและแผนกธรรมแล้ว ยังเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประจำจังหวัดสงขลาแห่งที่ 3 ด้วย เป็นสำนักศาสนศึกษาหนึ่งที่ส่งเสริมและจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างจริงจัง ก็เผชิญกับปัญหาอุปสรรคในการทำงานเหมือนกัน ทั้งจากข้อจำกัดด้านการส่งเสริมอย่างเป็นระบบและจากอิทธิพลของสภาพสังคมร่วมสมัยที่มีสิ่งดึงดูดความสนใจจำนวนมาก ส่งผลให้ผู้เรียนใช้เวลาในการทบทวนบทเรียนน้อยลง และมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบาลีในภาพรวม ดังจะเห็นได้จากสถิติผลการสอบบาลีสณามหลวงของสำนักศาสนศึกษาวัดโคกเปี้ยวในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีแนวโน้มสวนทางกับจำนวนผู้เข้าสอบ กล่าวคือ แม้ว่าจำนวนผู้ส่งสอบจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่จำนวนผู้สอบผ่านกลับมีแนวโน้มลดลงและทรงตัวในระดับต่ำ โดยผลการสอบบาลีสณามหลวงตามข้อมูลของสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง (สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง, 2568) พบว่า ในปี พ.ศ. 2564 มีผู้ส่งสอบจำนวน 66 รูป สอบผ่านจำนวน 10 รูป, ปี พ.ศ. 2565 มีผู้ส่งสอบจำนวน 69 รูป/คน สอบผ่านจำนวน 7 รูป/คน, ปี พ.ศ. 2566 มีผู้ส่งสอบจำนวน 71 รูป/คน สอบผ่านจำนวน 5 รูป/คน, ปี พ.ศ. 2567 มีผู้ส่งสอบจำนวน 82 รูป/คน สอบผ่านจำนวน 6 รูป/คน, และปี พ.ศ. 2568 มีผู้ส่งสอบจำนวน 77 รูป/คน สอบผ่านจำนวน 6 รูป ทั้งนี้ สถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การสร้างแรงจูงใจในการเรียน และการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในปัจจุบันต่อไป

ในบริบทของพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่มีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ คือ “สังคหัตถ์ 4” ซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน (การให้) 2) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) 3) อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) 4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) อันเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการเกื้อกูลและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559, พระสุตตันตปิฎก เล่ม 35 หน้า 116) และเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระธรรมปิฎก, 2544) หลักทาน สามารถส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรและโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง (พระมหาสมคิด ปุณณวิโร, 2561) ขณะที่ หลักปิยวาจา ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีผ่านการสื่อสารเชิงบวกและการให้กำลังใจแก่ผู้เรียน (จิรเดช สุขมาก, 2560) ในขณะเดียวกัน หลักอตถจริยา มุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมและการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้สอน ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วศิน อินทสระ, 2557) ส่วนหลักสมานัตตตา เน้นการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกรักคุณค่าในตนเองและเสริมแรงจูงใจในการเรียน (พระมหาเอกชัย กิตติญาโณ, 2562) ดังนั้น

หลักสังคหวัตถุ 4 จึงมิได้เป็นเพียงหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนในบริบทของการศึกษาพระปริยัติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา” โดยมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ และพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียน และส่งเสริมความมั่นคงของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน พัฒนา และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และพระภิกษุสามเณรผู้เรียนบาลี เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทาง

สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จำนวน 7 รูป/คน เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ระยะที่ 3 การนำเสนอและตรวจสอบแนวทาง

จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน เพื่อพิจารณา ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของแนวทาง ก่อนนำมา ปรับปรุงให้สามารถนำไปใช้ได้จริง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 29 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้บริหาร ครู และพระภิกษุสามเณรผู้เรียนบาลี จำนวน 15 รูป/คน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จำนวน 7 รูป/คน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จำนวน 7 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับศึกษาสภาพปัจจุบันและพัฒนาแนวทาง
2. แบบสนทนากลุ่มและแบบประเมินแนวทาง สำหรับตรวจสอบและพัฒนาแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือทั้ง 3 ขั้นตอน ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้ง 3 ระยะ ได้แก่

1. ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน
2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 7 รูป/คน เพื่อพัฒนาแนวทาง
3. จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย สังเคราะห์เชื่อมโยงกับหลักสังคหวัตถุ 4 และนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแนวทางให้มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ได้จริง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา” สามารถนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว มีลักษณะเป็นระบบที่ยึดมาตรฐานตามแนวทางของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ตามระบบบาลีสันามหลวง

ซึ่งมีความเข้มงวดในด้านเนื้อหาและหลักเกณฑ์การวัดผล ส่งผลให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่มั่นคง และสามารถรักษามาตรฐานทางวิชาการได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงลึก พบว่าการจัดการเรียนรู้อยู่ประสบปัญหาใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านหลักสูตรที่มีเนื้อหายากและไม่สอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เรียนบางกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกลำบากและไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ยังเน้นการถ่ายทอดความรู้แบบบรรยายและการท่องจำ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการคิดวิเคราะห์และมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ในด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่ายังมีข้อจำกัดในการใช้สื่อที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่ยังคงใช้ตำราแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ขณะที่สื่อดิจิทัลหรือสื่อสมัยใหม่ยังไม่ได้มีการนำมาใช้เท่าที่ควร ส่งผลให้การเรียนรู้ขาดความน่าสนใจและไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ยังมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการเตรียมสอบเป็นหลัก และยังขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น การอภิปราย การทำงานกลุ่ม หรือการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ค่อนข้างจำกัด ในด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่ายังเน้นการสอบวัดความรู้ด้านความจำและการแปลเป็นสำคัญ โดยยังขาดการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินตามสภาพจริง หรือการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

2. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัย พบว่าหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาบูรณาการเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาใน 5 ด้านของการจัดการศึกษา กล่าวคือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลได้อย่างเหมาะสม ในมิติของหลักทาน พบว่าสามารถนำมาใช้ในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น การจัดหาสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์สนับสนุนทุนการศึกษา และการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียม ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา หลักปิยวาจาสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการสื่อสารระหว่างครูและผู้เรียน โดยเน้นการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ชัดเจน และสร้างกำลังใจ ซึ่งช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน หลักอิตถจริยามุ่งเน้นการช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การสอนเสริม การให้คำปรึกษา และการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ หลักสมานัตตตนาเน้นการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกคน ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

3. แนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสมควรมีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม โดยบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการจัดการศึกษาในทั้ง 5 ด้านอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว ในด้านหลักสูตร ควรมีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับพื้นฐานของ

ผู้เรียน โดยยังคงมาตรฐานของระบบบาลีสนามหลวง พร้อมทั้งเสริมเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ในด้านการจัดการเรียนการสอน ควรพัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้แบบกลุ่ม การอภิปราย และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ในด้านสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมการใช้สื่อที่ทันสมัย เช่น สื่อดิจิทัล วิดีโอ และสื่อออนไลน์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น ค่ายวิชาการบาลี การแข่งขัน และเวทีนำเสนอ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการเรียน ในด้านการวัดผลและประเมินผล ควรพัฒนารูปแบบการประเมินให้หลากหลาย โดยนอกจากการสอบแล้ว ควรมีการประเมินจากการมีส่วนร่วม การปฏิบัติ และพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อให้สะท้อนศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน

โดยสรุป แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา และมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว ยังคงจัดการเรียนการสอนตามระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่มีแบบแผนและมาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการสอบบาลีสนามหลวงเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งด้านการรักษามาตรฐานทางวิชาการและการสืบทอดองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและภาษาบาลี ผลการศึกษายังพบข้อจำกัด ได้แก่ หลักสูตรมีความยากและซับซ้อน การจัดการเรียนการสอนยังเน้นการบรรยาย การอ่าน การแปล และการท่องจำ สื่อการเรียนรู้ยังมีความหลากหลายไม่เพียงพอ กิจกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเตรียมสอบ และการวัดผลประเมินผลยังให้น้ำหนักกับความรู้และผลสัมฤทธิ์จากการสอบเป็นสำคัญ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า แม้โรงเรียนจะมีระบบการศึกษาที่มั่นคงและมีมาตรฐาน แต่ยังมีจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนมากขึ้น โดยเฉพาะการเสริมพื้นฐานทางภาษา การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน และการเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพื่อให้การรักษามาตรฐานการศึกษาบาลีสามารถดำเนินควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพและแรงจูงใจของผู้เรียน ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรสุข ธรรมสาโร เรื่องศึกษาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม และพบปัญหาด้านหลักสูตร

และการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนบาลี (พระมหาธีรสุข ธมฺมสาโร, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ณัฐวุฒิ คุณยุตโต เรื่องศึกษาการเรียนบาลีของพระภิกษุสามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดนครสวรรค์ และพบข้อจำกัดด้านสื่อ กิจกรรม และการวัดผล ประเมินผลเช่นเดียวกัน (พระครูสังฆรักษ์ณัฐวุฒิ คุณยุตโต, 2561) จึงกล่าวได้ว่า ข้อจำกัดที่พบ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว มีลักษณะสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ปรากฏในบริบท การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในพื้นที่อื่น

2. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสังคห วัตถุ 4 ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้อย่างเหมาะสม โดยครอบคลุมทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อ กิจกรรม และการ วัดผลประเมินผล ทั้งนี้ แนวทางที่พัฒนาขึ้นนี้ได้มุ่งเน้นเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพด้านวิชาการ แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วย กล่าวได้ว่า ทาน สามารถประยุกต์เป็นการสนับสนุนโอกาส ความรู้ เวลา สื่อ และทรัพยากรที่จำเป็นแก่ผู้เรียน ปิยวาจา เป็นการใช้อภัยคำและการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อสร้างกำลังใจและบรรยากาศที่ดีในการ เรียน อุตถจริยา เป็นการลงมือช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเสริมพื้นฐาน และการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม และ สมานัตตตา เป็นการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเสมอภาคและดูแล ผู้เรียนอย่างทั่วถึง แนวทางดังกล่าวจึงทำให้หลักธรรมสามารถเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาและ นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่อธิบายว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการสงเคราะห์และยึดเหนี่ยวบุคคลให้ อยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลและมีความสามัคคี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2550) และ สอดคล้องกับ พระมหาสมคิด ปุณฺณวิโร ซึ่งเสนอว่าการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนก บาลี จำเป็นต้องมีการสนับสนุนผู้เรียนอย่างเหมาะสม เนื่องจากการเรียนบาลีเป็นการเรียนที่มีความ ยากและต้องอาศัยความเพียรอย่างต่อเนื่อง (พระมหาสมคิด ปุณฺณวิโร, 2561) ดังนั้น การ ส่งเสริมผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจึงเป็นองค์ประกอบ สำคัญของการพัฒนาการเรียนบาลี

3. การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่เหมาะสมกับโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม วัดโคกเปี้ยว ควรดำเนินการในลักษณะองค์รวม ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ หลักสูตร การ จัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและ ประเมินผล โดยมีหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักในการขับเคลื่อน ทั้งนี้ แนวทางนี้ได้มุ่งเปลี่ยนแปลง ระบบการศึกษาบาลีเดิมทั้งหมด แต่เน้นการพัฒนาและเสริมระบบที่มีอยู่ให้สามารถตอบสนองต่อ ความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียนได้มากขึ้น แนวทางที่นำเสนอจึงให้ความสำคัญกับการ เสริมพื้นฐานและการปรับวิธีใช้หลักสูตร การเพิ่มความหลากหลายของวิธีการจัดการเรียนรู้ การใช้

สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และการใช้การประเมินระหว่างเรียนควบคู่กับการสอบเพื่อสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียน โดยยังคงรักษามาตรฐานการสอบบาลีสนามหลวงไว้เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับพัชรนันท์ ยอดสิน ซึ่งเสนอว่าการส่งเสริมการจัดการศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการหลายองค์ประกอบ ไม่ควรพัฒนาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง (พัชรนันท์ ยอดสิน, 2560) และสอดคล้องกับ อัจฉรา พรหมสุชล ที่พบว่าการจัดกิจกรรมและสื่อที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (อัจฉรา พรหมสุชล, 2560)

โดยสรุป แนวทางที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว เนื่องจากการผสมผสานระหว่าง การรักษามาตรฐานทางวิชาการของการศึกษาบาลี กับ การส่งเสริมผู้เรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ทำให้หลักธรรมสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ได้ทั้งในด้านทรัพยากร การสื่อสาร การช่วยเหลือเกื้อกูลและความเสมอภาค อันนำไปสู่การพัฒนาการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษาในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะของ “โมเดลเชิงบูรณาการ” ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับระบบการจัดการศึกษาในการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี อย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงขององค์ประกอบดังกล่าวอย่างชัดเจน จึงนำเสนอในรูปแบบของโมเดล ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลเชิงบูรณาการ

โมเดลองค์ความรู้เชิงบูรณาการในการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี โดยมีการส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี เป็นศูนย์กลางของระบบ ซึ่งเชื่อมโยงกับองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

1. ระบบการจัดการศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกหลักของกระบวนการเรียนรู้
2. หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้ การสนับสนุน) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ, การสื่อสารที่ดี) อุตถจริยา (การประพฤติประโยชน์, ช่วยเหลือเชิงปฏิบัติ) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) ซึ่งทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนในการสนับสนุนทรัพยากร สร้างแรงจูงใจ ช่วยเหลือผู้เรียน และสร้างความเสมอภาค

ทั้งสองส่วนมีความสัมพันธ์แบบบูรณาการและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป

สรุปผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโคกเปี้ยว จำเป็นต้องพัฒนาบนฐานของการมองทั้ง “ระบบ” และ “ผู้เรียน” ไปพร้อมกัน กล่าวคือ ต้องรักษามาตรฐานทางวิชาการของการเรียนบาลีไว้ ขณะเดียวกันก็ต้องเสริมระบบสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และธรรมชาติของผู้เรียน โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแกนกลางของการบูรณาการ ทั้งนี้ เพราะหลักธรรมดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงมิติทางวิชาการ มิติความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน และมีมิติคุณธรรมในการจัดการศึกษาเข้าด้วยกันได้อย่างกลมกลืน อันเป็นฐานสำคัญของการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เกิดผลอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนบาลีให้สอดคล้องกับบริบทผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยเน้นรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ควบคู่กับการรักษามาตรฐานทางวิชาการ พร้อมทั้งส่งเสริมการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกรอบในการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ
2. ควรสนับสนุนงบประมาณด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา รวมถึงพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน และปรับระบบการวัดผลให้มีความหลากหลายและเน้นการพัฒนาผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

3. สถานศึกษาควรจัดหลักสูตรเสริมพื้นฐานสำหรับผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานบาลี และปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้แบบกลุ่ม การอภิปราย และการใช้สื่อดิจิทัล

4. ควรประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ การสนับสนุนทรัพยากร (ทาน) การใช้วาจาเชิงบวก (ปิยวาจา) การช่วยเหลือผู้เรียน (อิตถจริยา) และการปฏิบัติอย่างเสมอภาค (สมานัตตตา) รวมทั้งพัฒนาสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันสมัย และปรับระบบการประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความมั่นใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับผลการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่ภาคใต้หลายแห่ง เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงาน ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนความแตกต่างของบริบททางการศึกษา

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนบาลีของผู้เรียนในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่เมืองและชนบท เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสม

3. ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมกับรูปแบบที่บูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อประเมินความแตกต่างด้านผลลัพธ์การเรียนรู้

4. ควรขยายการศึกษาวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมในระดับภูมิภาคอื่น หรือสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- จิรเดช สุขมาก. (2560). การพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2559). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 35 พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต เล่ม 2. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ณัฐภูมิ คุณยุตโต (วิเชียรวรรณ). (2561). แรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีต่อการเรียนบาลี ของพระภิกษุสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดนครสวรรค์. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2544). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). ธรรมบุญชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาธีรสุข ธรรมสารโอุปไชย. (2554). การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาสำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิระวัฒน์ ภูริวฑฒโน (มะณีภักดี). (2564). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของสำนักศาสนศึกษาวัดหนองกุ้ง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมคิด ปุณฺณวิโร. (2561). การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: ปัญหาและแนวทางการพัฒนา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเอกชัย กิตติญาณ. (2562). แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการเรียนบาลีของพระภิกษุสามเณร. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. 12(2), 45-60.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562, 14 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 12-13.
- พัชรนันท์ ยอดสิน. (2560). แนวทางการส่งเสริมจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเจ็ด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2557). หลักธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง.(2568). ทำเนียบแม่กองบาลีสนามหลวง. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.infopali.net/meagongpali/meagongpali.html>
- อัจฉรา พรรณสุขล. (2560). แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาของครูผู้สอนตามหลักอิทธิบาท 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผลการใช้ RIDPA Model ในการออกแบบการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสงขลา*

EFFECTS OF UTILIZING THE RIDPA MODEL IN INSTRUCTIONAL DESIGN
TO DEVELOP INNOVATIVE THINKING COMPETENCY IN SOCIAL STUDIES,
RELIGION, AND CULTURE AMONG GRADE 6 STUDENTS IN SCHOOLS
UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SONGKHLA
PROVINCE

เฉลิมพล บุญฉายา*, อภิรักษ์ วรภักตกุล

Chalermpon Boonchaya*, Apirak Woraphakkasakun

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, ประเทศไทย

Fatoni University, Thailand

*Corresponding author E-mail: boot2554@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนา
รูปแบบการออกแบบ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม 2) พัฒนา RIDPA
Model และ 3) ศึกษาผลการใช้ RIDPA Model กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดำเนินการวิจัย
และพัฒนาร่วมกับการวิจัยแบบผสานวิธีชนิดแบบแผนลำดับขั้นเชิงสำรวจ แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่
ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากครูผู้สอน 15 คน พัฒนาและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลอง
ใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน
เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง รูปแบบ RIDPA Model แผนการจัดการ
เรียนรู้ แบบทดสอบสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์
ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน
แบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า:

1. การจัดการเรียนรู้ควรเน้นการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับบริบทชุมชน
2. RIDPA Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ Realize (R), Instructional Objective (I), Design (D), Prototyping (P) และ Assessment (A) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และการเปรียบเทียบรายคู่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทุกคู่ นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย RIDPA Model โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: RIDPA Model, การออกแบบการเรียนรู้, สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม, สังคมศึกษา, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

This study aimed to: 1) investigate the background information and needs for developing an instructional design model to enhance innovative thinking competency; 2) develop the RIDPA Model; and 3) examine the effects of using the RIDPA Model with Grade 6 students. The study employed a research and development approach integrated with an exploratory sequential mixed-methods design and was conducted in three phases: investigating background information and needs from 15 teachers; developing and validating the model by experts; and implementing the model with 29 Grade 6 students selected through multi-stage random sampling. The research instruments consisted of a semi-structured interview, the RIDPA Model, lesson plans, an innovative thinking competency test, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using content analysis, mean, standard deviation, and one-way repeated measures ANOVA.

The findings revealed that:

1. Learning activities should emphasize active participation and connections with community contexts.
2. The RIDPA Model consisted of five stages: Realize (R), Instructional Objective (I), Design (D), Prototyping (P), and Assessment (A), and was rated at the highest level of appropriateness.
3. Students' innovative thinking competency increased continuously from the pre-learning to during-learning and post-learning phases, with statistically significant differences ($p < .001$). Pairwise comparisons also revealed statistically

significant differences between all measurement phases. In addition, students' overall satisfaction with learning through the RIDPA Model was at the highest level.

Keywords: RIDPA Model, Instructional Design, Innovative Thinking Competency, Social Studies, Local Administrative Organizations

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมโลกกำลังเผชิญกับคลื่นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงจากการอุบัติใหม่ของเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์และการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ที่พลิกโฉมโครงสร้างเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรสู่ฐานนวัตกรรม ความท้าทายนี้ส่งผลให้นวัตกรรมไม่ได้เป็นเพียงทางเลือก แต่เป็นทางรอดของมนุษยชาติ สอดคล้องกับรายงานของ World Economic Forum (2023) ที่ระบุว่า การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นทักษะสำคัญของแรงงานในอนาคต หากระบบการศึกษาไม่สามารถปรับตัวได้ทันทั่วทั้งพลเมืองรุ่นต่อไปจะกลายเป็นเพียงผู้บริโภคเทคโนโลยีที่ขาดความสามารถในการสร้างสรรค์คุณค่า

สำหรับประเทศไทย ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคน การปรับโครงสร้างสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม และการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูงและสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อย่างไรก็ตาม ผลการประเมิน PISA 2022 พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน 379 คะแนน สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านและความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้จากการเน้นการถ่ายทอดและจดจำเนื้อหา ไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม

ความท้าทายดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพิจารณาการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาที่ยังคงติดกับดักการเรียนรู้เชิงรับ โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของการพัฒนาทางสติปัญญา จากขั้นการคิดแบบรูปธรรมไปสู่ขั้นการคิดแบบนามธรรม (Cherry, 2026) ระยะนี้เป็นช่วงสำคัญที่นักเรียนเริ่มพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงสมมติฐานและการตระหนักรู้ในกระบวนการคิดของตนเอง ดังนั้น กระบวนการออกแบบการเรียนรู้จึงควรส่งเสริมทักษะการคิดระดับสูงเหล่านี้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ทางสังคม วิเคราะห์ปัญหา พิจารณาทางเลือก และสร้างแนวทางในการแก้ปัญหาอย่าง

หลากหลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในพื้นที่ชุมชนบ่อทราย จังหวัดสงขลา จึงได้สังเคราะห์และพัฒนาโมเดล โมเดล (RIDPA Model) ในฐานารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการบูรณาการจุดแข็งของการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่เน้นความเข้าใจมนุษย์อย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นกระบวนการที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วย การทำความเข้าใจผู้ใช้ (Empathize) การกำหนดปัญหา (Define) การสร้างแนวคิด (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบ (Test) ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการสร้างแนวคิดที่หลากหลาย การทดลอง และการปรับปรุงแนวทางแก้ปัญหา เข้ากับโครงสร้างที่เป็นระบบของ ADDIE Model ซึ่งเป็นกระบวนการออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การออกแบบ (Design) การพัฒนา (Development) การนำไปใช้ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์สำหรับครูในการออกแบบระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่เปลี่ยนนักเรียนจากผู้รับข้อมูลสู่การเป็นนวัตกรรมเมือง (Civic Innovator) ที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมจากรากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ RIDPA Model เป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ RIDPA Model ในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) บูรณาการกับวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ชนิดแผนการสำรวจเชิงลำดับ (Exploratory Sequential Design) แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูสังคมศึกษา 15 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสงขลา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีประสบการณ์สอนในรายวิชาดังกล่าวไม่น้อยกว่า 5 ปี และยินดีให้ข้อมูลเชิงลึก เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของประเด็นคำถาม และความเหมาะสมของภาษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลที่ได้จากระยะนี้นำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ในระยะต่อไป

2. ระยะพัฒนารูปแบบ RIDPA Model แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ โดยนำผลจากระยะที่ 1 มาสังเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบ RIDPA Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ Realize, Instructional Objective, Design, Prototyping และ Assessment จากนั้นนำรูปแบบและเครื่องมือวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม และความสมเหตุสมผลเชิงโครงสร้าง โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับคุณภาพของเครื่องมือที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายหลังการปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า แบบวัดสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.89 และแบบประเมินความพึงพอใจมีค่าเท่ากับ 0.92

3. ระยะการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสงขลา จำนวน 1 ห้องเรียน โดยประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,670 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล ๓ (วัดศาลาหัวยาง) สังกัดเทศบาลนครสงขลา จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 29 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ประกอบด้วย การสุ่มเลือกอำเภอ การสุ่มเลือกโรงเรียน และการสุ่มเลือกห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ

การทดลองใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง ชนิดกลุ่มทดลองกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลองแบบมีการวัดซ้ำ (One-Group Pretest-Posttest Design with Repeated Measures) โดยวัดสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนเรียน (O1) ระหว่างเรียน หลังสิ้นสุดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 (O2) และหลังเรียนเมื่อสิ้นสุดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 (O3) ใช้ระยะเวลาทดลอง 10 สัปดาห์ รวม 20 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One-Way Repeated Measures ANOVA

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ RIDPA Model เป็นฐานสู่การพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้วิจัยแบ่งผลการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้จากการศึกษาบริบทพบว่า การเรียนรู้สังคมศึกษาแบบเดิมที่เน้นการท่องจำทำให้นักเรียนรู้สึกห่างไกลจากชุมชน ครูจึงมีความต้องการจำเป็นในระดับสูงที่จะพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ ที่เปลี่ยน ห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ทดลองทางสังคมโดยใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมอย่างมาเป็นโจทย์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาจริงและเห็นคุณค่าของท้องถิ่นไปพร้อมกับการสร้างนวัตกรรม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ RIDPA Model

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบ RIDPA Model (Realize, Instructional Objective, Design, Prototyping, Assessment) และผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ RIDPA Model (n=5)

รายการประเมินความเหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ขั้นตอนการตระหนักรู้ (Realize)	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ (Instructional Objective)	4.80	0.45	มากที่สุด
3. ขั้นตอนการออกแบบ (Design)	4.85	0.37	มากที่สุด
4. ขั้นตอนการสร้างต้นแบบ (Prototyping)	4.90	0.31	มากที่สุด
5. ขั้นตอนการประเมินผล (Assessment)	4.85	0.37	มากที่สุด
ภาพรวมความเหมาะสมของรูปแบบ	4.84	0.36	มากที่สุด

จากตารางพบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบในระดับมากที่สุด โดยเน้นย้ำว่าขั้นตอน Prototyping เป็นหัวใจสำคัญที่เปลี่ยนความคิดให้เป็นชิ้นงานซึ่งเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ผลการใช้รูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ RIDPA Model

3.1 พัฒนาการของสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมใน 3 ระยะการวัดผล ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมภาพรวม 3 ระยะ (n=29)

ระยะการวัดผล	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	พัฒนาการเทียบกับฐานเดิม
ระยะก่อนเรียน (O1)	52.03	5.67	52.03	-
ระยะระหว่างเรียน (O2)	64.52	3.85	64.52	เพิ่มขึ้น +12.49
ระยะหลังเรียน (O3)	84.17	2.24	84.17	เพิ่มขึ้น +32.14

จากตารางพบว่า คะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 52.03 (S.D.=5.67) เพิ่มขึ้นเป็น 64.52 (S.D.=3.85) ในระหว่างเรียน และเพิ่มขึ้นเป็น 84.17 (S.D.=2.24) ในระยะหลังเรียน

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมในระยะก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (Dependent Samples t-test) พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(28)=37.53, p < .001$

เพื่อพิจารณาความแตกต่างของคะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมทั้ง 3 ระยะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำของคะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ระยะการวัดผล	15,224.92	2	7,612.46	1,002.86	< .001
ความคลาดเคลื่อน	425.08	56	7.59	–	–

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพบว่า คะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนทั้ง 3 ระยะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $F(2, 56) = 1,002.86, p < .001$

เมื่อพบความแตกต่างของคะแนนระหว่างระยะการวัดผล ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบคะแนนเป็นรายคู่ ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมเป็นรายคู่

คู่เปรียบเทียบ	ผลต่างค่าเฉลี่ย	S.E.	p
ก่อนเรียน (O1) – ระหว่างเรียน (O2)	-12.48	0.74	< .001
ก่อนเรียน (O1) – หลังเรียน (O3)	-32.14	0.86	< .001
ระหว่างเรียน (O2) – หลังเรียน (O3)	-19.66	0.54	< .001

ผลการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า คะแนนระหว่างเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าระหว่างเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะการจัดการเรียนรู้

3.2 ผลสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมรายมิติ 4 ด้าน

ผู้วิจัยได้จำแนกการวิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนตามองค์ประกอบสมรรถนะทั้ง 4 มิติ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงรายด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะรายมิติ 4 ด้าน

มิติสมรรถนะ	ก่อนเรียน (O1) $\bar{X}$	S.D.	ระหว่างเรียน (O2) $\bar{X}$	S.D.	หลังเรียน (O3) $\bar{X}$	S.D.	F	p
1. มิติด้านกระบวนการทางปัญญา	50.45	4.41	69.20	3.99	83.15	3.66	136.73	< .001
2. มิติด้านลักษณะพฤติกรรม	52.10	4.41	71.45	3.99	85.30	3.66	809.11	< .001
3. มิติด้านคุณลักษณะทางอารมณ์	51.85	4.41	70.15	3.99	83.90	3.66	154.84	< .001
4. มิติด้านทักษะการทำงานร่วมกัน	52.76	4.41	70.64	3.99	83.77	3.66	677.14	< .001

จากตารางพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ โดยมิติด้านลักษณะพฤติกรรมมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงที่สุด ($\bar{X}=85.30$) รองลงมาคือมิติด้านคุณลักษณะทางอารมณ์ ($\bar{X}=83.90$) มิติด้านทักษะการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}=83.77$) และมิติด้านกระบวนการทางปัญญา ($\bar{X}=83.15$) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทั้ง 3 ระยะด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ พบว่า คะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติ ($p < .001$)

3.3 ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการออกแบบการเรียนรู้

ในการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบ RIDPA Model ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน ($n=29$) ปรากฏผลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ RIDPA Model ($n=29$)

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม (R-I-D-P-A)	4.70	0.58	มากที่สุด
2. ด้านการใช้เทคโนโลยีและ AI สนับสนุนการเรียนรู้	4.65	0.60	มากที่สุด
3. ด้านการส่งเสริมจิตวิญญาณพลเมืองอย่าง	4.57	0.68	มากที่สุด
ภาพรวม	4.64	0.62	มากที่สุด

จากตารางพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ RIDPA Model ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.64$, S.D. = 0.62) โดยประเด็นที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม (R-I-D-P-A) ($\bar{X}= 4.70$, S.D. = 0.58)

3.4 บทสรุปการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

เพื่อให้เห็นภาพรวมความสำเร็จของการนำรูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ RIDPA Model ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้วิจัยจึงได้ทำการสังเคราะห์และสรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น ปรากฏผลดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย (n = 29)

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้ทดสอบ	ผลการวิจัย	สรุปผล
ข้อที่ 1 นักเรียนมีสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมในระยะหลังเรียน (O3) สูงกว่าระยะก่อนเรียน (O1)	t-test (Dependent)	$t(28) = 37.53, p < .001$; $O3 > O1$	ยอมรับ สมมติฐาน
ข้อที่ 2 สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมมีพัฒนาการสูงขึ้นต่อเนื่องในทุกระยะ ($O1 < O2 < O3$)	Repeated Measures ANOVA	$F(2, 56) = 1,002.86, p < .001$; $O1 < O2 < O3$ และ ผลการเปรียบเทียบรายคู่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทุกคู่	ยอมรับ สมมติฐาน
ข้อที่ 3 สมรรถนะรายองค์ประกอบทั้ง 4 มิติ มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในทุกระยะ	Repeated Measures ANOVA	เพิ่มขึ้นในทุกมิติ และ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติทุกมิติ ($p < .001$)	ยอมรับ สมมติฐาน

จากตารางพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานทั้ง 3 ข้อ กล่าวคือ คะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) คะแนนสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทั้ง 3 ระยะ โดยผลการเปรียบเทียบรายคู่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ ($p < .001$) และสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมทั้ง 4 มิติมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกมิติ ($p < .001$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยและพัฒนาารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ RIDPA Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบ พบว่า การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเดิมยังมีลักษณะเชิงรับ เน้นการถ่ายทอดและจดจำเนื้อหา ทำให้นักเรียนมีโอกาสเชื่อมโยงความรู้อย่างกับบริบทชุมชนค่อนข้างจำกัด ขณะที่ครูมีความต้องการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและใช้บริบทชุมชนอย่างเป็นฐานในการเรียนรู้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Whitlock ที่นำเสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Place-Based Social Studies Education) ผ่านบริบทของเมืองฟลินต์ รัฐมิชิแกน โดยใช้วิกฤตน้ำในเมืองเป็นกรณีสำคัญในการเชื่อมโยงการเรียนรู้สังคมศึกษากับปัญหาของชุมชน และชี้ให้เห็นความสำคัญของการนำบริบทของพื้นที่มาใช้ในการสืบสอบเชิงวิพากษ์และการจัดการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา (Whitlock, 2024) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุมาศ พันธะระ เรื่องการจัดการศึกษาออกสถานที่ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความรู้สึกรักผูกพันในท้องถิ่น

ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยส่งเสริมความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่น (ภานูมาศ พันธูระ, 2567) ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้จากปัญหาและทรัพยากรที่มีอยู่จริงในชุมชน ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางสังคมศึกษากับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น การเรียนรู้จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการรับและจดจำเนื้อหา แต่เป็นกระบวนการที่นักเรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และสร้างความหมายจากประสบการณ์จริง ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางสังคมศึกษา กับชีวิตประจำวันได้มากขึ้น

2. ผลการพัฒนา RIDPA Model พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ Realize (R), Instructional Objective (I), Design (D), Prototyping (P) และ Assessment (A) และมีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า RIDPA Model มีโครงสร้างของกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นลำดับและเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่การตระหนักและทำความเข้าใจปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การออกแบบแนวทาง การสร้างต้นแบบ จนถึงการประเมินผลเพื่อปรับปรุง ทำให้แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ขณะเดียวกันยังเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความคิดไปสู่การลงมือปฏิบัติ ทดลอง และปรับปรุงผลงาน จึงทำให้รูปแบบมีทั้งความเป็นระบบและความยืดหยุ่นในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เฉลิมพล บุญฉายา และคณะ เรื่อง “RIDPA Model: การออกแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่าง Design Thinking กับ ADDIE Model” ที่สังเคราะห์แนวคิดการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแอตดี้โมเดล และนำเสนอเป็น RIDPA Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ Realize, Instructional Objective, Design, Prototyping และ Assessment โดยมุ่งผสมผสานกระบวนการออกแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเข้ากับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (เฉลิมพล บุญฉายา และคณะ, 2568) นอกจากนี้ Branch and Kopcha ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design Models) ซึ่งให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงการวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผลเข้าด้วยกัน (Branch and Kopcha, 2014) และ Zhao and Zhu ซึ่งศึกษาการใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีโครงสร้างช่วยส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรมและความสามารถในการทำงานร่วมกันของนักเรียน (Zhao and Zhu, 2025) ดังนั้น การผสมผสานความเป็นระบบของ ADDIE กับกระบวนการคิดเชิงออกแบบใน RIDPA Model จึงทำให้กระบวนการออกแบบการเรียนรู้มีลำดับขั้นที่ชัดเจน พร้อมทั้งเชื่อมโยงการทำความเข้าใจปัญหา การคิดหาแนวทาง การสร้างต้นแบบ และการประเมินเพื่อปรับปรุงเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเหตุผลสนับสนุนผลการวิจัยที่พบว่า RIDPA Model มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้ RIDPA Model พบว่า สมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยสมรรถนะทั้ง 4 มิติมีพัฒนาการ

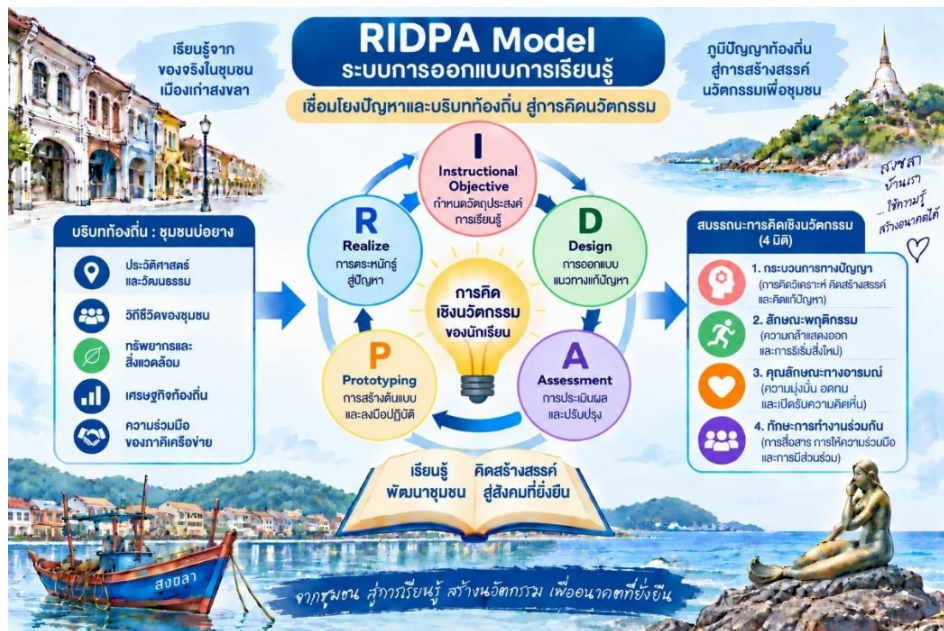

เพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากกระบวนการของ RIDPA Model ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้จากปัญหา คิดหาแนวทาง ลงมือสร้าง ทดลอง และปรับปรุงแนวคิดอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะขั้น Design และ Prototyping ที่ช่วยเชื่อมโยงกระบวนการคิดกับการลงมือปฏิบัติ ทำให้นักเรียนไม่ได้หยุดอยู่เพียงการเสนอแนวคิด แต่สามารถนำแนวคิดไปทดลองและปรับปรุงจากผลที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับ ชไมพร อินทร์แก้ว และวิชัย นภาพงศ์ ซึ่งศึกษาการพัฒนาสิ่งแวดลอมการเรียนรู้เสมือนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมทักษะการผลิตและพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนรู้นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสารการศึกษา พบว่า ทักษะการผลิตและพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนรู้นักศึกษาเพิ่มขึ้นตามลำดับของการวัด (ชไมพร อินทร์แก้ว และวิชัย นภาพงศ์, 2568) และสอดคล้องกับการศึกษาของ อรศิริ ศิริมณีรัตน์ และคณะ เรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พบว่า การเรียนรู้ผ่านปัญหาและการลงมือแก้ปัญหาช่วยพัฒนากระบวนการคิดและความสามารถในการแก้ปัญหา (อรศิริ ศิริมณีรัตน์ และคณะ, 2568) ข้อค้นพบจากงานดังกล่าวจึงสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเผชิญปัญหา คิดหาแนวทาง ลงมือปฏิบัติ และปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่อง เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรม การที่สมรรถนะทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กระบวนการทางปัญญา ลักษณะพฤติกรรม คุณลักษณะทางอารมณ์ และทักษะการทำงานร่วมกัน มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมมิได้เกิดจากความสามารถด้านการคิดเพียงด้านเดียว แต่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายด้านที่ทำงานสัมพันธ์กัน ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดสมรรถนะของ Spencer and Spencer ที่อธิบายว่าสมรรถนะของบุคคลประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะภายในของบุคคลที่สัมพันธ์กับการแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติ ดังนั้น การจัดกิจกรรมตาม RIDPA Model ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และปรับปรุงผลงาน จึงเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะหลายมิติไปพร้อมกัน (Spencer and Spencer, 1993) ที่นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย RIDPA Model โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากลักษณะกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ ทำงานร่วมกัน และเรียนรู้จากสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับบริบทของตนเอง ทำให้นักเรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับประสบการณ์จริงได้ จึงส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับสูง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ RIDPA Model ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อค้นพบสู่องค์ความรู้ใหม่ที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ตามขั้นตอนของ RIDPA Model กับการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียน ดังปรากฏในภาพมโนทัศน์องค์ความรู้ใหม่ ซึ่งมีสาระสำคัญทางวิชาการ ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพมโนทัศน์องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนเกิดจากระบบการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบผ่าน RIDPA Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักรู้ (Realize) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Instructional Objective) การออกแบบ (Design) การสร้างต้นแบบ (Prototyping) และการประเมินผล (Assessment) โดยแต่ละขั้นตอนเปิดโอกาสให้นักเรียนเชื่อมโยงปัญหาและบริบทท้องถิ่นกับการคิด การออกแบบแนวทาง การลงมือปฏิบัติ และการประเมินเพื่อปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวเชื่อมโยงกับการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กระบวนการทางปัญญา ลักษณะพฤติกรรม คุณลักษณะทางอารมณ์ และทักษะการทำงานร่วมกัน ซึ่งผลการทดลองพบว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกมิติ จึงสะท้อนให้เห็นว่า RIDPA Model เป็นระบบการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการคิด การลงมือปฏิบัติ และบริบทท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

สรุป

การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ RIDPA Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การจัดการเรียนรู้ควรเน้นการลงมือปฏิบัติและเชื่อมโยงกับบริบทชุมชน โดย RIDPA Model ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ Realize (R), Instructional Objective (I), Design (D), Prototyping (P) และ Assessment (A) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้พบว่า สมรรถนะ

การคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และสมรรถนะทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กระบวนการทางปัญญา ลักษณะพฤติกรรม คุณลักษณะทางอารมณ์ และทักษะการทำงานร่วมกัน มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกมิติ นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย RIDPA Model โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยจึงสะท้อนว่า RIDPA Model สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการคิด การลงมือปฏิบัติ และบริบทท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การตั้งศักยภาพของต้นทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างนวัตกรรมสังคม ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับขั้นตอน Realize (R) ในการพานักเรียนลงลึกไปถึงจิตวิญญาณของพื้นที่ (Sense of Place) อย่างเช่นบริบทพหุวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าบ่อียง เพื่อเปลี่ยนบทบาทให้นักเรียนเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถนำทุนวัฒนธรรมมาเป็นโจทย์หลักในการสร้างนวัตกรรมที่ยั่งยืนและมีคุณค่าต่อชุมชน
2. การผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อขยายขอบเขตการสร้างสรรค์ ในขั้นตอน Design (D) และ Prototyping (P) ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนใช้เครื่องมือดิจิทัลและ AI เข้ามาเป็นเสมือนผู้ช่วยนักออกแบบ เพื่อลดข้อจำกัดในทักษะทางเทคนิคที่อาจขัดขวางจินตนาการ ช่วยให้นักเรียนสามารถมุ่งเน้นไปที่การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในเชิงพื้นที่ได้อย่างเต็มที่
3. การปรับเปลี่ยนวิธีประเมินผลสู่สมรรถนะนวัตกรรม โรงเรียนควรเปลี่ยนจากการวัดผลที่เน้นความจำ ไปเป็นการประเมินสมรรถนะผ่านการปฏิบัติจริงตามขั้นตอน Assessment (A) โดยให้ความสำคัญกับการ สะท้อนคิด (Reflection) จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างทำโครงการ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงแนวคิดและพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของ RIDPA Model ในบริบทสถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมต่างออกไปจากชุมชนสงขลาบ่อียง เพื่อยืนยันความยืดหยุ่นและศักยภาพของรูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะการคิดเชิงนวัตกรรมในวงกว้างระดับประเทศต่อไป
2. การติดตามผลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคมของนักเรียนอย่างต่อเนื่องหลังจบการวิจัย เพื่อประเมินว่าสมรรถนะที่ถูกบ่มเพาะผ่านรูปแบบ RIDPA สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและเป็นนวัตกรรมสังคมที่มีพลังในการขับเคลื่อนชุมชนอย่างแท้จริงได้เพียงใด

3. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการรูปแบบ RIDPA เข้ากับเทคโนโลยีโลกเสมือน (Metaverse) หรือสถานการณ์จำลอง (Simulation) เพื่อสร้างพื้นที่ทดลองสร้างสรรค์ที่ไร้ข้อจำกัดด้านพื้นที่และเวลา ซึ่งจะช่วยยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้ก้าวทันต่อโลกในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล บุญฉายา และคณะ. (2568). RIDPA MODEL: การออกแบบการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่าง DESIGN THINKING กับ ADDIE MODEL. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 10(1), 260-271.
- ชไมพร อินทร์แก้ว และวิชัย นภาพงศ์. (2568). การพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เสมือนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งเสริมทักษะการผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสารการศึกษา. e-Journal of Education Studies, Burapha University, 7(4), 51-70.
- ภานุมาศ พันธะ. (2567). การจัดการศึกษานอกสถานที่ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความรู้สึกรักผูกพันในท้องถิ่นของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้และการศึกษาทั่วไป, 1(2), 8-20.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). ผลการประเมิน PISA 2022: บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรศิริ ศิริมณีนรัตน์ และคณะ. (2568). การพัฒนาเทคนิคการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในรายวิชาศึกษาทั่วไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 19(1), 1-24.
- Branch, R. M., & Kopcha, T. J. (2014). Instructional design models. In J. M. Spector, M. D. Merrill, J. Elen, & M. J. Bishop (Eds.), Handbook of research on educational communications and technology (4th ed., pp. 77–87). Springer.
- Cherry, K. (2026). Piaget's 4 stages of cognitive development explained. Verywell Mind. Retrieved September 21, 2026, from <https://www.verywellmind.com/piagets-stages-of-cognitive-development-2795457>
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). Competence at work: Models for superior performance. John Wiley & Sons.

- Whitlock, A. M. (2024). Place-based social studies education: Learning from Flint, Michigan. Teachers College Press.
- World Economic Forum. (2023). The future of jobs report 2023. Retrieved September 21, 2026, from <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>
- Zhao, D., & Zhu, Q. (2025). Design thinking interventions in student creative performance: A thematic review. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 14(4), 748–771.

การบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4
ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

MASS MEDIA STUDIES CURRICULUM MANAGEMENT BASED ON
SANGAHAVATTHU IV, IN THAIRATH WITTAYA SCHOOL, SRIVICHAI
CLUSTER, UNDER OF THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION
COMMISSION

ศุภณัฐ คำมาศ*, บุญเลิศ วีระพรกานต์, พระครูเขมธรรมโมสิต, อภิจิตร์ ณ นคร
Suphanat Kummad*, Boonlert Weeraponkan, Phrakhruekthammakosit, Apijit Na Nakhon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: suparakelnino@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา 2) ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการศึกษาสภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน และขั้นตอนการนำเสนอแนวทางใช้การประชุมสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีนโยบายและโครงสร้างหลักสูตรที่ชัดเจน สามารถบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การผลิตสื่อ และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทรัพยากร เทคโนโลยี และความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานหลักสูตร

* Received March 22, 2026; Revised September 19, 2026; Accepted September 22, 2026

2. แนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร โดยบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 ขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ การติดตามและประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ทุกองค์ประกอบ สามารถนำไปใช้ในการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาได้จริง

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร, สื่อมวลชนศึกษา, สังคหวัตถุ 4, การบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to examine the current conditions of mass media studies curriculum management. 2) to study guidelines for mass media studies curriculum management based on Sangahavatthu IV. and 3) propose and evaluate guidelines for mass media studies curriculum management based on Sangahavatthu IV. A qualitative research approach was employed. Data were collected through in-depth interviews with 15 key informants to examine current conditions, in-depth interviews with five key informants, including monks and relevant experts, to develop the guidelines, and a focus group discussion with seven experts to propose and evaluate the guidelines. Data were analyzed using inductive analysis.

The findings were as follows:

1. Regarding the current conditions of mass media studies curriculum management, educational institutions operated systematically, with clear policies and curriculum structures. The curriculum could be appropriately integrated with other learning areas, resulting in the development of students' analytical thinking skills, media production skills, and creative communication. However, limitations were found in terms of budget, resources, technology, and learner diversity, which affected the effectiveness of curriculum implementation.

2. The guidelines for mass media studies curriculum management based on sangahavatthu IV comprised seven components: preparation of educational institutions, curriculum development, planning for curriculum implementation, curriculum implementation, supervision, monitoring and evaluation, summarization

of operational results, and curriculum improvement and development. These components were integrated with sangahavatthu IV and implemented through four operational stages: planning, implementation, monitoring and evaluation, and improvement.

3. The results of presenting the guidelines for mass media studies curriculum management based on sangahavatthu IV indicated that the experts unanimously agreed that the guidelines were appropriate, feasible, and beneficial. All components can be practically applied to the administration of the mass media education curriculum.

Keywords: Curriculum Management, Mass Media Studies, Sangahavatthu IV, Mass Media Studies Curriculum Management

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต หลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีการยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและผู้เรียน ซึ่งในการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน สถานศึกษาที่จัดการศึกษาทุกระดับต้องปฏิบัติตามโดยเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาย่อมจะช่วยขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการ ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน

การบริหารหลักสูตรถือเป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากหลักสูตรทำหน้าที่เสมือนกรอบแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น หากมีการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีทิศทางชัดเจน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรวมถึงการเปลี่ยนแปลง

ของสังคมได้อย่างเหมาะสม ความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายควรมีความเข้าใจที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับหลักสูตร ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียน ในบริบทปัจจุบันที่มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรของตนเองมากขึ้น การบริหารหลักสูตรจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิด วิธีการ และรูปแบบการดำเนินงาน จากแนวทางเดิมไปสู่แนวคิดใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต้องเชื่อมโยงกันในทุกระดับ ทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา ทั้งนี้ การบริหารหลักสูตรเป็นงานที่มีลักษณะครอบคลุมหลายด้าน เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลากหลายฝ่าย และต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายประการ เปรียบได้กับการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาและยกระดับการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานศึกษา, 2551)

มูลนิธิไทยรัฐร่วมกับโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและหน่วยงานภาครัฐ ได้พัฒนาหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการใช้และผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน หลักสูตรมุ่งพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียน ได้แก่ การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การรู้เท่าทันสื่อและภัยออนไลน์ รวมถึงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ท่ามกลางปัญหาเยาวชนไทยอ่านหนังสือน้อยและใช้สื่อเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก (มูลนิธิไทยรัฐ, 2564) โรงเรียนไทยรัฐวิทยาในกลุ่มศรีวิชัย (6 จังหวัดภาคใต้) ได้นำหลักสูตรนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถปรับตัวในโลกดิจิทัล และใช้สื่ออย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ (มูลนิธิไทยรัฐ, 2567) นอกจากนี้ ยังนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้ การพูดจาดี การทำความดี และการวางตนเหมาะสม มาเป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา การจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่วางไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิจัยใน 3 ลักษณะ คือ การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้โดยการสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ผู้วิจัยใช้วิธี การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ ความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา ในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 2 คน ครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 4 คน ครูหัวหน้าหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 2 คน ครูผู้สอนวิชาสื่อมวลชนศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 7 คน

ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในขั้นตอนนี้ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ประธานกรรมการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษานอกกลุ่มศรีวิชัย จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน ครูหัวหน้าหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 1 คน พระภิกษุที่มีวุฒิการศึกษา จำนวน 1 รูป

ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนไทยรัฐวิทยานอกกลุ่มศรีวิชัย จำนวน 2 คน ครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาสภาพคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา
2. กำหนดประเด็นการร่างแบบสัมภาษณ์สภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา จัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบ

3. นำร่างแบบสัมภาษณ์สภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4. ตรวจสอบความสอดคล้องของร่างแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

5. หาค่าความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ โดยแต่ละข้อต้องมีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงสามารถใช้ได้

6. ปรับร่างแบบสัมภาษณ์สภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาแนวทาง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรตามหลักสังคหวัตถุ 4

2. กำหนดประเด็นการร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักสังคหวัตถุ 4 จากการสังเคราะห์เอกสารและผลการสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นการศึกษาสภาพจัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบโดยบูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4

3. นำร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4. ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ใช้ในการวิจัย

5. ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญแนวการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อไป

เครื่องมือในขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง คือ แบบประเมินและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มและการประเมินการสนทนากลุ่ม

2. จัดทำร่างแบบสนทนากลุ่มโดยกำหนดประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. จัดทำร่างแบบประเมินความเหมาะสม

4. นำร่างแบบแบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินการสนทนากลุ่มที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาสภาพเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์สภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้แนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาสภาพ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป
2. การศึกษาแนวทาง วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียง และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำเป็นแนวทาง 5.3 การนำเสนอและประเมินแนวทาง วิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียงเป็นแนวทางฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลวิจัยดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา พบว่า การบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตร การวางแผนและนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศติดตามและประเมินผล ตลอดจนการสรุปผลและปรับปรุงพัฒนา โดยมีนโยบายชัดเจน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและเครือข่ายความร่วมมือ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพครู ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การผลิตสื่อ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทรัพยากร เทคโนโลยี บุคลากร ระบบข้อมูล และความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานหลักสูตร ดังนั้น ควรส่งเสริมการสนับสนุนทรัพยากร พัฒนาระบบบริหารจัดการ ยกระดับสมรรถนะครู และปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและพัฒนาหลักสูตรอย่างยั่งยืน

2. การศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตร การ

วางแผนและนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ตลอดจนการสรุปผลและปรับปรุงพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้เชี่ยวชาญ และเครือข่ายภายนอก ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน เปยยวัชชะ อตถจริยา และสมานัตตตา ช่วยส่งเสริมการแบ่งปันทรัพยากร การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และความเสมอภาค ส่งผลให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัล และเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน อีกทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในสถานศึกษา

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย พบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบครบถ้วน ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ครอบคลุมการบริหารหลักสูตร 7 ด้าน คือ การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตร การวางแผนและใช้หลักสูตร การนำไปปฏิบัติ การนิเทศติดตามและประเมินผล การสรุปผล และการปรับปรุงพัฒนา การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน เปยยวัชชะ อตถจริยา และสมานัตตตา ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และความเสมอภาค ส่งผลให้การบริหารหลักสูตรมีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาและสังคมดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการศึกษา พบว่าสถานศึกษามีการดำเนินการเตรียมความพร้อมและบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่นโยบายเชิงบริหาร การจัดตั้งคณะกรรมการ และการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้การจัดทำและใช้หลักสูตรมีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทผู้เรียน การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์และการผลิตสื่อสร้างสรรค์ การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติและการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบทำให้สามารถปรับปรุงการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังพบข้อจำกัดด้านบุคลากรบางส่วนที่มีการวางแผน จัดทำหลักสูตร ความเข้าใจในหลักสูตรไม่ชัดเจน ด้านงบประมาณทรัพยากรและเทคโนโลยีสนับสนุนไม่เพียงพอกับผู้เรียน ซึ่งควรได้รับการพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้การบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษามีประสิทธิภาพและ

ยังยืนยงขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชยต์พงศ์ สมจริง เรื่องแนวทางทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เป็นประจำทุกปีการศึกษาโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่าง (ชยต์พงศ์ สมจริง, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา จันทรทอง เรื่องการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นมีการแต่งตั้งบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่มีความเหมาะสมมาดำเนินงาน ซึ่งครูในตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยมีคณะครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเนื้อหาของหลักสูตรขาดการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน เนื่องจากครูบางคนยังขาดความรู้และทักษะในการออกแบบหลักสูตร อีกทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรอยู่ในระดับที่จำกัด การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบ (ขนิษฐา จันทรทอง, 2567)

2. แนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีกระบวนการบริหารดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตร 3) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 4) การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 6) การสรุปผลการดำเนินงาน 7) การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน (การช่วยเหลือในการบริหารหลักสูตร) 2) เปยยวัชชะ (การหลุดจากด้วยเหตุผล) 3) อตถจริยา (การช่วยเหลือสนับสนุน) 4) สมานัตตตา: (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) ช่วยเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารหลักสูตรเชิงมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลให้หลักสูตรตอบสนองบริบทและความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักทาน เปยยวัชชะ อตถจริยา และสมานัตตตา ยังช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้ออาทร เกิดการสื่อสารเชิงบวก ความร่วมมือ และความเสมอภาค ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ด้านสื่อมวลชนมีคุณภาพ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพนธ์ ตะปะโจทย์ เรื่องแนวทางการบริหารหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่า การศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมความพร้อม ประชุมครูสร้างความเข้าใจ และร่วมกันวางแผนในการจัดทำข้อมูลที่

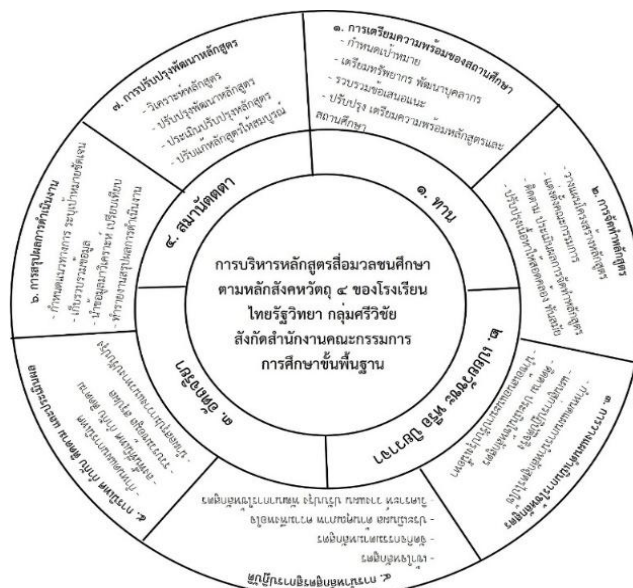
เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2) ด้านการจัดทำหลักสูตร จัดทำคำอธิบายรายวิชาการจัดกิจกรรม โดยยึดหลักสูตรแกนกลาง 3) ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร จัดประชุมวางแผน กำหนดบทบาท สร้างความเข้าใจให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน 4) ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร การจัดกิจกรรม ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีการออกแบบ เครื่องมือการประเมินผลผู้เรียนให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน 5) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ นิเทศ และร่วมกันประเมินผลการใช้หลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6) ด้านการสรุปผลการดำเนินการใช้หลักสูตร จัดทำรายงานผลการใช้ หลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 7) ด้านการปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการใช้หลักสูตร การ วิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบ ทบทวนว่า หลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และ ร่วมกันพิจารณาถึงผลการประเมินการใช้ หลักสูตร เพื่อกำหนดแนวทางการปรับปรุง และพัฒนา หลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความ เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป (นิพนธ์ ตะปะโจทย์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวัฒน์ชัย ปุณฺณชโย เรื่องการบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วย หลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนนาหนังพัฒนศึกษา อำเภโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า หลัก สังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ หมายถึง หลักการครองใจคน ตามหลักสังคหวัตถุด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกันสังคหวัตถุ มี 4 ประการคือทานการให้การเสียสละการแบ่งปันเพื่อคนอื่น ปิยวาจาการพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนหวาน อุดมจริยาการช่วยเหลือกัน และสมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอโดยประพฤติดนมีความเสมอต้นเสมอปลายสภาพ ปัญหาการบริหารงานฝ่ายงานธุรการ สภาพโดยทั่วไป บางคน ไม่มีหลักธรรมหลักสังคหวัตถุ 4 แต่ยึดหลักการทำความดี ละเว้นชั่ว ให้ทาน เปยยวัชชะ อุดมจริยา บางคนไม่ช่วยเหลือชุมชน เพราะต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ สมานัตตา บางคนไปเยี่ยมพ่อแม่อย่างสม่ำเสมอ การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนและในชุมชนตำบลนาหนัง อำเภโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ทั้ง 4 อย่าง คือ ทาน ประยุกต์ใช้ในสังคม เปยยวัชชะ ประยุกต์ใช้จริยธรรม อุดมจริยา ประยุกต์ใช้มนุษยธรรม สมานัตตตา ประยุกต์ใช้คุณธรรม (พระวัฒน์ชัย ปุณฺณชโย, 2564)

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน (การช่วยเหลือในการบริหารหลักสูตร) 2) เปยยวัชชะ (การพูดจาด้วยเหตุผล) 3) อุดมจริยา (การช่วยเหลือ สนับสนุน) 4) สมานัตตตา: (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาได้ออกแบบอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมกระบวนการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชน ทั้ง 7 ด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน อย่างเป็นลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของ ชยุด์พงศ์ สมจริง เรื่องแนวทางทางการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า การนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้เหมาะสมและ เป็นประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและตรงกับหลักการเขียนแนวทาง ทั้งนี้เนื่องจากการ

จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องดำเนินการตาม 7 ขั้นตอน เพื่อให้หลักสูตรท้องถิ่นสอดคล้องตามบริบทของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมถึงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพต่อไป (ชยุตพงศ์ สมจริง, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวนันท์ สารคำ เรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนในการวางแผนงานวิชาการของสถานศึกษามีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม หรือคำหยาบคาย ควรพูดชี้แจงอธิบายเหตุผลพูดขอบคุณเมื่อภารกิจที่ปฏิบัติร่วมกันสำเร็จลุล่วง ยินดีและพร้อมรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาพัฒนาตนเองในด้านการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลา เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แนะนำส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีความเป็นกลางยุติธรรม รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะได้บังคับบัญชา (สุวนันท์ สารคำ, 2565)

องค์ความรู้

จากการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มศรีวิชัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรกำหนดนโยบายให้สถานศึกษานำแนวทางการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นกรอบในการบริหารหลักสูตร โดยแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร กำหนดแผนงาน บทบาทหน้าที่ และปฏิทินการดำเนินงานอย่างชัดเจน และใช้กระบวนการ PDCA ในการกำกับ ติดตาม และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. ควรกำหนดระบบติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้ โดยสถานศึกษาจัดทำเครื่องมือติดตามและประเมินผลอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ครอบคลุมการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน พร้อมนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในปีการศึกษาถัดไป

3. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนไทยรัฐวิทยา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มูลนิธิไทยรัฐ สถาบันการศึกษา และชุมชน โดยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ บุคลากร สื่อ นวัตกรรม และทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อสนับสนุนการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

4. ควรกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาอื่นสามารถประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับหลักสูตรหรือรายวิชาอื่น โดยให้วิเคราะห์บริบท ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษาก่อนนำไปใช้ และกำหนดแผนดำเนินงาน ตัวชี้วัด และระบบประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสถานศึกษา

2. ควรศึกษาเรื่องการบริหารหลักสูตรภายในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

3. ควรศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการบริหารหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ตซินดิเคท.

ชนิษฐา จันทรทอง. (2567). การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ชยุตพงศ์ สมจริง. (2566). แนวทางทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 8(3), 77-90.
- นิพนธ์ ตะปะโจทย์. (2564). แนวทางการบริหารหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระวิวัฒน์ชัย ปุณฺณชโย. (2564). การบริหารงานฝ่ายงานธุรการด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียน นานนังพัฒนศึกษา อำเภโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. Journal of Modern Learning Development, (6)4, 343-358.
- มูลนิธิไทยรัฐ. (2564). หลักสูตรสื่อมวลชนศึกษา ระดับปฐมวัย-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน ไทยรัฐวิทยา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิไทยรัฐ.
- มูลนิธิไทยรัฐ. (2567). แผนยุทธศาสตร์โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2567-2570). กรุงเทพฯ: มูลนิธิไทยรัฐ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานศึกษา. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุนันท์ สารคำ. (2565). การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษานครศรีธรรมราช*

INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
INNOVATION IN TEACHERS' LEARNING MANAGEMENT UNDER
THE NAKHON SI THAMMARAT SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

ธิดารัตน์ อ่อนนวล*, ธนัฐชา รัตนพันธ์, นพรัตน์ ชัยเรือง

Thidarat Onnuan*, Thanatcha Rattanaphant, and Nopparat Chairueng

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author Email: popthidarat2403@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู และ 4) ศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มตัวอย่างคือครูจำนวน 338 คนจำนวนตามเกณฑ์การเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดของโรงเรียน และสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่คืนกลับ และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 3 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยคัดเลือกจากคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5 ปีขึ้นไป โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า:

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม

2. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือความคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูพบว่าตัวแปรทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์สัมประสิทธิ์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 69.20 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ ± 135

4. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาใน 4 ด้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูสามารถคิดค้นนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, นวัตกรรมจัดการเรียนรู้, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the innovative leadership of school administrators, 2) investigate innovation in teachers' learning management, 3) analyze how innovative leadership of school administrators influences innovation in teachers' learning management, and 4) explore strategies for enhancing innovative leadership of school administrators that impacts innovation in teachers' learning management. The sample for the study included 338 educators. The qualitative informants included three school administrators. The research tools comprised a questionnaire with a five-point rating scale and an interview template. Data analysis utilized percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and content analysis.

The research results indicated the following:

1. The innovative leadership of school administrators was generally at a high level. Taking all factors into account, the greatest average was for innovative creative thinking abilities. The element with the lowest average was collaboration and involvement.

2. The level of innovation in the management of teachers' learning was generally high. Taking all factors into account, the greatest average was found in information and communication technology (ICT) within learning management. The area with the lowest average was critical thinking and problem-solving within learning management.

3. The examination of pioneering leadership among school leaders that influences innovation in teachers' instructional management. These four factors collectively forecasted the innovation in teachers' learning management at 69.20% with a standard error of ± 0.135 .

4. Recommendations for cultivating innovative leadership among school administrators that influences teachers' learning management. The results suggest that emphasis must be on enhancing all four domains to enable teachers to craft innovative learning opportunities.

Keywords: Innovative Leadership, Learning Management Innovation, school administrators

บทนำ

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 สังคมปัจจุบันกลายเป็นสังคมแห่งองค์ความรู้ที่เต็มไปด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ หลากหลายแขนงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและการเพิ่มความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกด้าน ตามที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้วางเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) การสืบสานคุณค่าจากอดีต 2) การปรับตัวให้ทันกับปัจจุบัน และ 3) การสร้างมูลค่าใหม่สำหรับอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่เน้นยกระดับการศึกษาและการสร้างนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี, 2565) นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568-2569 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสุขและประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้หลักการการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศและความมั่นคงในชีวิต แนวทางการดำเนินงานเน้นการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม พัฒนาเครือข่ายการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและได้มาตรฐานสากลในทุกระดับ อย่างไรก็ตาม การจะขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านความพร้อม ศักยภาพ และทักษะการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและครูผู้สอน ส่งผลให้การยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวมยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้

การจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน (Active Learning) เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง กระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากที่สุด แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ในยุคศตวรรษที่ 21 ครูต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา การจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียน การประเมินผลแบบวิจัยในชั้นเรียน และการสร้างบรรยากาศเชิงบวก ในห้องเรียน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2558) ครูมืออาชีพควรมีคุณลักษณะสำคัญ เช่น มีใจรัก การเรียนรู้ เชี่ยวชาญเทคโนโลยี มีภาวะผู้นำ สามารถสร้างนวัตกรรม และใช้การวิจัยพัฒนาตนเอง และผู้เรียน (คุณาธิป จำปานวล และถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข, 2560) ในขณะที่ Drucker ระบุว่า ทุกองค์กรขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม และต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นองค์กรนวัตกรรม ซึ่งนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการผลักดันบุคลากรให้มุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน (Drucker, 2002) แม้ว่าจะมีงานวิจัยในอดีตจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำนวัตกรรมของผู้บริหารหรือทักษะการสร้างนวัตกรรมของครู แต่องค์ความรู้เดิมเหล่านั้นมักเป็นการศึกษาแยกส่วน ขาดการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบว่าพฤติกรรมการบริหารเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร จะส่งอิทธิพลหนุนเสริมหรือขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูในมิติเชิงปฏิบัติได้อย่างไร โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีความซับซ้อนและมีความแตกต่างกันสูง

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญต่อพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครู กล่าวคือ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทความเป็นผู้นำในการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เปิดกว้าง เอื้อต่อการคิดค้นสิ่งใหม่ และสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ ย่อมส่งผลต่อการขับเคลื่อนให้ครูผู้สอนเกิดแรงจูงใจ ความมั่นใจ ตลอดจนเกิดการพัฒนาสมรรถนะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ตอบสนองต่อตัวผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดดังที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณธรรมและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ดังนี้ 1) พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสร้างนวัตกรรม 2) ส่งเสริมศึกษานิเทศก์ให้มีทักษะในการนิเทศและแนะนำ 3) พัฒนาครูและบุคลากรด้านทักษะภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 รวมถึงเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู 4) ยกระดับผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีเชิงกลยุทธ์สร้างสรรค์นวัตกรรมในการบริหารและสามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ที่มีสถานศึกษาหลากหลายขนาด ตั้งแต่ขนาดเล็กในชุมชนห่างไกลไปจนถึงขนาดใหญ่พิเศษในเมือง ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างด้านความพร้อมของทรัพยากรและศักยภาพของบุคลากรที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน อีกทั้งผลการประเมินหรือการขับเคลื่อนด้านนวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่ยังไม่สะท้อนภาพ

ความสำเร็จที่ทั่วถึง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลมาใช้ออกแบบแนวทาง หรือรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based) ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาจริง และช่วยขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นทั้ง 4 ประการข้างต้น ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู จำนวน 2,774 คน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2568
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู จำนวน 338 คน ปีการศึกษา 2568 จำนวนตามเกณฑ์การเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่คืนกลับ

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนววิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1967) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 โดยวิธี Cronbach's alpha สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

2. แบบสัมภาษณ์ เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งหนังสือไปยังบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ส่งหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา ขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา

2. รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ติดต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชเพื่อขอให้ช่วยส่งหนังสือไปยังระบบ E-office ของโรงเรียน

3. รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน โดยคัดเลือกจากคุณวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5 ปีขึ้นไป โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยเพื่อศึกษาค้นคว้าต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป โดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้านและภาพรวม เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2554)

การศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ของครู ได้มีการใช้ค่าสถิติเพื่อตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และเมื่อค้นพบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงได้นำนิยามระดับความสัมพันธ์ตามที่พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2550) กำหนดไว้มาใช้ในการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านที่มีผลต่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู และสร้างสมการถดถอยเพื่อใช้ในการพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อนวัตกรรม

การจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ สรุปประเด็นสำคัญ พร้อมนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีผลวิจัยดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้
ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน (n=338)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X}$)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.37	.67	มาก	2
2. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.41	.68	มาก	1
3. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	4.30	.69	มาก	4
4. ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม	4.32	.69	มาก	3
เฉลี่ย	4.35	.68	มาก	

จากตารางพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม รองลงมา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ดังนี้
ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยรวมและรายด้าน (n=338)

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู (Y)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้	4.35	.68	มาก	3
2. ด้านการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้	4.35	.67	มาก	2
3. ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้	4.34	.66	มาก	4

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู (Y)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้	4.37	.67	มาก	1
เฉลี่ย	4.35	.67	มาก	

จากตารางพบว่า ระดับนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ ด้านการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู

ตัวแปรทำนาย	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig
	b	S.E. _b	β		
ค่าคงที่ (Constant)	1.102	.136		8.107	.000
1. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม (X_3)	.200	.031	.317	6.517	.000
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1)	.195	.035	.225	5.662	.000
3. ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม (X_4)	.186	.032	.277	5.856	.000
4. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (X_2)	.167	.031	.193	5.371	.000
$R = .832, R^2 = .692, \text{Adjusted } R^2 = .688, \text{SEEst} = .135, F = 186.693$					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ส่งผลต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม (X_3) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม (X_4) และการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (X_2) ส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 69.20 ($R^2 = .692$)

สมการพยากรณ์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.102 + .200(X_3) + .195(X_1) + .186(X_4) + .167(X_2)$$

สมการพยากรณ์วัตรกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูใน ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .317(X_3) + .225(X_1) + .227(X_4) + .193(X_2)$$

สามารถพยากรณ์วัตรกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ได้ร้อยละ 69.20

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อวัตรกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู จากการสัมภาษณ์ในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา สื่อสารเป้าหมายร่วมกัน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูด้าน เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
2. ด้านการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรเปิดรับแนวคิดใหม่ สนับสนุนให้ครูทดลองวิธีสอนที่หลากหลาย และประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้เหมาะสม กับบริบท เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ในการวางแผนและตัดสินใจ สร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ และใช้ PLC เป็นกลไกในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และพัฒนาวัตรกรรมร่วมกัน
4. ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรม องค์กรที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนให้ครูกล้าคิด กล้าทดลอง พร้อมทั้งให้การยกย่องและ ติดตามพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อวัตรกรรม การจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สามารถ เสนอผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าด้านการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านการทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนา เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ตามบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รัชนิดา การิรัตน์ และยุวธิดา ขาปัญญา เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าด้านการทำงานร่วมกันและการสร้างบรรยากาศ แห่งนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (รัชนิดา การิรัตน์ และยุวธิดา ขาปัญญา, 2564) ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ภูริชญา เผือกพรหม และสุทธิวรรณ ตันตรจนาวงศ์ เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายได้อยู่ในระดับสูง (ภุริชญา เผือกพรหม และสุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกาวเดือน แสนทิยะ และคณะ เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยการเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับสูง (สกาวเดือน แสนทิยะ และคณะ, 2567) ซึ่งบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นเขตพื้นที่ขนาดใหญ่และมีความหลากหลายของขนาดโรงเรียนสูง การที่ผู้บริหารเปลี่ยนบทบาทจากการสั่งการมาเป็นการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เปิดกว้าง เน้นความร่วมมือ และสร้างมิตรภาพ จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยลดช่องว่างด้านข้อจำกัดของทรัพยากร ส่งผลให้ครูผู้สอนเกิดความไว้วางใจ มีแรงจูงใจในการทำงานเป็นทีม และกล้าที่จะคิดค้นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. นวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการสนับสนุนและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดินา สุทธิพันธุ์ เรื่องกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนแม่อมวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาในการสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมในปัจจุบันอยู่ในระดับสูง (ศักดินา สุทธิพันธุ์, 2568) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภุริชญา เผือกพรหม เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชได้ค้น พบว่า การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาโดยรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับสูง (ภุริชญา เผือกพรหม, 2566) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมฤทัย ชัยศิริ และชัชณพงศ์ ศรีจันทร์ เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูโดยรวมอยู่ในระดับสูงเช่นกัน (สมฤทัย ชัยศิริ และชัชณพงศ์ ศรีจันทร์, 2568)

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู พบว่าตัวแปรทั้ง 4 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์สัมประสิทธิ์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ สนับสนุนการมีส่วนร่วม และสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานร่วมกัน จะกระตุ้นให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญพร กล่อมสกุล และ

วรกาญจน์ สุขสดเขียว เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ กับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษาในระดับสูงที่ระดับ .01 (อัญพร กล่อมสกุล และวรกาญจน์ สุขสดเขียว, 2568) และสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญญาภา เพ็ญสุข เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (เบญญาภา เพ็ญสุข, 2568) และทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ตลนภา วิจิตรปัญญา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญกับความเป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่ระดับ .01 (ตลนภา วิจิตรปัญญา, 2568)

4. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู จำนวน 3 ท่าน ซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการเปลี่ยนแปลงวิทัศน์ ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางที่ชัดเจนและเข้าใจบริบทของงานของครู ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์กรร่วมกัน พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ปันดดา บุญโสภณ และคณะ เรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง มีการวางแผนเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางหรือเป้าหมายใหม่ ๆ ร่วมกัน (ปันดดา บุญโสภณ และคณะ, 2567)

ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ควรสร้างโอกาสให้ครูสามารถพัฒนาความคิดและคิดใหม่ ๆ สนับสนุนการคิดนอกกรอบและนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ปันดดา บุญโสภณ และคณะ เรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ โดยอิงความร่วมมือจากทุกคนในองค์กร เพื่อให้เกิดการระดมความคิดในการวางแผนและแก้ปัญหาจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในเรื่องการทำงานร่วมกันและการมีส่วนร่วม สร้างสรรค์และส่งเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นให้แก่ครูและเจ้าหน้าที่ (ปันดดา บุญโสภณ และคณะ, 2567)

ด้านการทำงานร่วมกันและการมีส่วนร่วม สร้างและสนับสนุนบรรยากาศที่เป็นมิตรสำหรับครูและบุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดทิศทางและการตัดสินใจ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านชุมชนวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฏฐา เครือวิเสน และปณตนนท์ เกียรติประภากุล

เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 ที่เสนอแนวทางการพัฒนา คือ แสดงถึงความสามารถในการทำงานร่วมกันและถ่ายทอดความรู้เชิงนวัตกรรมให้กับครู มีการสร้างโอกาสให้ครูสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมทำงานเป็นทีม และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน รวมถึงการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรได้อย่างร่วมมือกัน (นัฏฐา เครือวิเสน และปณตนนท์ เกียรติประภากุล, 2568)

ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรด้านนวัตกรรม ควรสนับสนุนวัฒนธรรมที่เปิดกว้างส่งเสริมให้ครูมีความกล้าในการคิด กล้าทำ และยอมรับความผิดพลาด รวมทั้งให้กำลังใจและชื่นชมผลงานนวัตกรรมอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัย นัฏฐา เครือวิเสน และปณตนนท์ เกียรติประภากุล เรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 ที่มีแนวทางพัฒนาโดยการสร้างบรรยากาศที่สร้างสรรค์ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมมิตรภาพที่ดี จัดกิจกรรมกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมและให้รางวัลแก่ผู้ที่สามารถบรรลุเป้าหมายด้านนวัตกรรม รวมถึงส่งเสริมให้ครูถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบงานวิจัย (นัฏฐา เครือวิเสน และปณตนนท์ เกียรติประภากุล, 2568)

สรุป

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จะช่วยกระตุ้นให้ครูสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า แม้ครูจะสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้ดี แต่ยังคงได้รับการส่งเสริมด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา และมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการพัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ของครู อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีระบบ โดยการจัดทำหลักสูตรหรือโครงการที่มุ่งเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งควรจะครอบคลุม

ถึงการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การสร้างบรรยากาศองค์กร ที่เอื้ออำนวยต่อการนวัตกรรม และทักษะการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการ พัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครู

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการทำงานเป็นทีมและการมี ส่วนร่วม เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และผลการวิเคราะห์ถดถอยยังแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบดังกล่าวเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่สำคัญของนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งพัฒนาทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมให้ ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ควรสื่อสารวิสัยทัศน์ให้เข้าใจง่าย เชื่อมโยงสู่การ ปฏิบัติจริง และสร้างแรงจูงใจให้ครูมองเห็นทิศทางการพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

4. สถานศึกษาควรมีระบบติดตามและประเมินผลการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของ ครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาสะท้อนผลและปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น พร้อมกับการสร้างบรรยากาศองค์กรที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีม เปิดพื้นที่ความคิด และ เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูที่ช่วยยกระดับ คุณภาพการศึกษาในสถาบันการศึกษาฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

2. ควรศึกษาออกแบบหรือพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นนวัตกรของครูในหน่วยงานเดียวกัน

3. ควรศึกษากลยุทธ์ในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อ พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- คุณาธิป จำปานอล และ ธนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข. (2560). ปัจจัยพหุระดับด้านนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(3), 26-34.
- ดลนภา วิจิตรปัญญา และพิมพ์อร สดเอี่ยม. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(2), 684-696.
- ธัญพร กล่อมสกุล และวราภรณ์ สุขสดเขียว. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับ คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเพชรบุรี. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 12(2), 342-352.

- นัฏฐา เครือวิเสน และปณตนนท์ เกียรติประภากุล. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ, 14(1), 86-97.
- เบญญาภา เพ็ญสุข และคณะ. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น. Education journal, 8(3), 80-94.
- ปนัดดา บุญโสภณ, ธนาศักดิ์ ศิริบุญยพันธ์ และวีระพงษ์ เทียมวงศ์. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 14(2), 65-80.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2558). ครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณี ลีกิจวัฒน์. (2554). วิธีการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มินเซอร์วิศชัยพลาย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย.
- ภุริชญา เพ็ญพรหม และสุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 15(3), 37-57.
- รัชนิดา การิรัตน์ และ ยุวธิดา ขาปัญญา. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. Journal of Roi Et Rajabhat University, 16(3), 138-153.
- สกวเดือน แสนทิยะ และคณะ. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ การเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(6), 262.
- สมฤทัย ชัยศิริ และชัชชนพงศ์ ศรีจันทร์. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(4), 50.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). ราชกิจจานุเบกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2569, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF.

ศักดิ์นา สุทธิพันธุ์. (2568). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนแม่มอญวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 25(2), 157-169.

Drucker, P. F. (2002). *The Discipline of Innovation*. New York: Harper Business.

Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. New York: McGraw-Hill.

Krejcie, & Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การประเมินโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST*
AN EVALUATION OF THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY
PROJECT AT BANLANGSOD SCHOOL USING THE CIPPEST MODEL

ปรีชา หวันหยี, รัฐพร กลิ่นมาลี*, นพรัตน์ ชัยเรือง

Preecha Wunye, Rattaporn Klinmalee*, Nopparat Chairueng

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author Email: 6755701057@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Product) โครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยใช้รูปแบบ CIPPIest กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 131 คน เครื่องมือหลักในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่รวบรวมได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า:

1. บริบท (Context) ของโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.91, S.D.=0.21)
2. ปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.78, S.D.=0.32)
3. กระบวนการดำเนินงาน (Process) ของโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.76, S.D.=0.31)

* Received April 22, 2026; Revised September 21, 2026; Accepted September 23, 2026

4. ผลผลิต (Product) ของโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังโสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.88, S.D.=0.14)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, CIPPIest Model

ABSTRACT

This study aimed to evaluate the “Pieng Por” (Sufficiency Economy Following His Majesty King Bhumibol Adulyadej the Great) Project at Ban Lang Sod School under the Krabi Primary Educational Service Area Office in terms of context, input, process, and product, based on the CIPPIest evaluation model. The sample consisted of 131 participants. The main research instruments were questionnaires and interview forms. Data were analyzed using descriptive statistics: percentage, mean, and standard deviation, along with qualitative content analysis.

The results were as follows:

1. The context evaluation of the project was at the highest level of appropriateness overall. ($\bar{X}$ =4.91, S.D.=0.21)
2. The input evaluation of the project was at the highest level of appropriateness overall. ($\bar{X}$ =4.78, S.D.=0.32)
3. The process evaluation of the project was at the highest level of appropriateness overall. ($\bar{X}$ =4.76, S.D.=0.31)
4. The product evaluation of the project was at the highest level of appropriateness overall. ($\bar{X}$ =4.88, S.D.=0.14)

Keywords: Project Evaluation, Sufficiency Economy Philosophy, CIPPIest Model

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม พร้อมทั้งสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเหมาะพอดี ความมีเหตุผล และความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้ทรงเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของความ “พอมีพอกิน” อีกหลายครั้ง และได้ทรงเตือนล่วงหน้าให้มีความระมัดระวังในการพัฒนาประเทศให้มีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยพระองค์ทรงห่วงใยต่อสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตอยู่ของคนไทยและสังคมไทย จนกระทั่งเข้าสู่ห้วงเวลาที่ประเทศประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. 2540 จึงเกิดการตระหนกอย่างจริงจังถึงความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงย้ำให้เห็นความสำคัญที่มีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกินพัฒนาคนให้สามารถอุ้มชูตัวเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ในบริบทของการจัดการศึกษาสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการขับเคลื่อนผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังค่านิยมอันดีงามและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและสังคม

ในส่วนของโรงเรียนบ้านหลังไสด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการจัดทำและดำเนินโครงการเพียงพอตามพ่อหลวงขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้เรียนรู้และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม หลังจากโครงการได้ดำเนินมาในระยะหนึ่ง พบว่าการขับเคลื่อนกิจกรรมยังขาดกระบวนการประเมินโครงการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะสะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนข้อจำกัดในการสะท้อนจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา ทำให้ทางโรงเรียนยังไม่เห็นภาพรวมที่ชัดเจนว่าการดำเนินโครงการดังกล่าวสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกให้กับนักเรียนได้มากน้อยเพียงใด (โรงเรียนบ้านหลังไสด, 2566)

ที่ผ่านมาทางโรงเรียนได้อาศัยการติดตามผลแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสังเกตพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนและการประชุมสรุปผลการดำเนินงานประจำปีโดยใช้ความคิดเห็นของคณะทำงานเป็นหลัก ซึ่งแม้จะได้ข้อมูลเบื้องต้น แต่ยังขาดเครื่องมือประเมินที่มีมาตรฐานทางวิชาการและครอบคลุมรอบด้านตามรูปแบบ การประเมินโครงการที่เหมาะสม ช่องว่างของปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่โรงเรียนยังไม่มีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบจากการประเมินโครงการอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผน ตัดสินใจ หรือปรับปรุงพัฒนา "โครงการเพียงพอตามพ่อหลวง" ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้อย่างเต็มที่

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและประเมินผลโครงการเพียงพอตามพ่อหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่อย่างเป็นระบบเพื่อค้นหาประสิทธิผล จุดเด่น และข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ โดยนำแนวคิดการประเมินตามรูปแบบ CIPPIest ของ Stufflebeam and Shinkfield (2007) มาใช้ในการประเมินโครงการ เนื่องจากเป็นรูปแบบที่พัฒนาต่อยอดมาจาก CIPP Model ของ Daniel L. Stufflebeam ซึ่งครอบคลุมการประเมินตลอดทั้งระบบ มีการขยายมิติของผลผลิต (Product) ให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น เพื่อให้ตอบโจทย์การประเมินเชิงลึกและความยั่งยืนของโครงการ ทั้งนี้ขอบข่ายการประเมินโครงการ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินด้านบริบท (Context) การประเมิน ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) การประเมินด้านกระบวนการ

(Process) การประเมินด้านผลผลิต (Product) และมีส่วนปรับขยายของรูปแบบการประเมินในรูปแบบการประเมิน CIPPIest Model คือ ขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกเป็นการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation) ของสิ่งที่ได้รับการประเมิน ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้โรงเรียนได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสะท้อนความเป็นจริง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา หรือตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในโรงเรียนเกิดความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านบริบท (Context) ของโครงการ
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการ
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ของโครงการ
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต (Product) ของโครงการ ซึ่งครอบคลุมถึงผลกระทบ (Impact) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) และการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิด CIPPIest Model ของ Stufflebeam & Shinkfield (2007) โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ใช้ในการประเมินโครงการเพียงพอดตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังโสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ รวม 149 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 66 คน และผู้ปกครอง จำนวน 66 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 131 คน โดยกลุ่มผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive) และกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามระดับชั้น โดยแบ่งนักเรียนทั้งหมดออกเป็นกลุ่มย่อยตามชั้นปี ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 แล้วสุ่มเลือกนักเรียนจากแต่ละชั้นจากประชากรทั้งหมด โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป Krejcie & Morgan (1970) กำหนดว่าหากขนาดของประชากร จำนวน 65 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 56 คน ดังนั้น ประชากร จำนวน 66 คน ควรได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 56-57 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนและผู้ปกครอง จำนวนกลุ่มละ 57 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ 2 รูปแบบ รวม 5 ฉบับ ได้แก่

1. แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย จำนวน 4 ฉบับ ตามกรอบการประเมิน CIPPIest Model ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 ด้านบริบท (Context) ฉบับที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ฉบับที่ 3 ด้านกระบวนการ (Process) และฉบับที่ 4 ด้านผลผลิต (Product) ซึ่งครอบคลุมประเด็นผลกระทบ (I), ประสิทธิภาพ (E), ความยั่งยืน (S) และการถ่ายทอดส่งต่อ (T)
2. แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับผู้ประสานงานและผู้เกี่ยวข้อง

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามพัฒนาตามแนวคิดของ Likert 5 ระดับ โดยเริ่มจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดนิยามและโครงสร้างให้ครอบคลุมพฤติกรรมบ่งชี้ 4 ด้านตามโมเดล CIPPIest จากนั้นนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่น .87
2. แบบสัมภาษณ์สร้างตามวัตถุประสงค์การวิจัยในลักษณะคำถามปลายเปิด (Open Ended) ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อปรับปรุงความชัดเจนของภาษาก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามฉบับที่ 1-4 ประเมินความเหมาะสมของนโยบายทรัพยากรนำเข้า กระบวนการบริหารจัดการ และผลสัมฤทธิ์ของโครงการในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิต
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและประเด็นเชิงพัฒนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถาม
2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis): สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการเพียงพอตามพอหลวงของโรงเรียนบ้านหลังโสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระบี่ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินโครงการเพียงพอตามพอหลวงของโรงเรียนบ้านหลังโสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระบี่ ในภาพรวม

การประเมินแบบซีพีพีเพียส (CIPPIEST Model)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านบริบท (Context)	4.91	.21	มากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.78	.32	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการ (Process)	4.76	.31	มากที่สุด
4. ด้านผลผลิต (Product)	4.88	.14	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.83	.25	มากที่สุด

จากตารางแสดงข้อมูล ดังนี้

1. ผลการประเมินด้านประเมินบริบท (Context) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.91$) โดยพบว่า กิจกรรมตามโครงการมีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและนโยบายของโรงเรียน หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน และเป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม และโครงการมีความสอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียน

2. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$) จุดเด่นคือผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการ แผนการดำเนินงานตามโครงการชัดเจน คณะกรรมการที่รับผิดชอบโครงการมีความรู้ความสามารถ แหล่งเรียนรู้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ สถานที่ในการดำเนินการมีความเหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ปกครองยังให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และบุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอในการดำเนินโครงการ

3. ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$) มีจุดเด่นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามความก้าวหน้า และประเมินความสำเร็จของการดำเนินโครงการตามขั้นตอนที่กำหนด ประเมินและสรุปผลโครงการอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ศึกษาสภาพปัญหาและความ

ต้องการในการพัฒนาโครงการ และแต่งตั้งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายมีความเหมาะสมกับความสามารถ และชัดเจน โดยมีอุปสรรคสำคัญระหว่างการดำเนินงานเพียงประเด็นเดียวคือข้อจำกัดด้านงบประมาณ

4. ผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$.) โดยพบว่านักเรียนนำความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปเผยแพร่กับครอบครัวและชุมชน นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการไปปรับประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นักเรียนมีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และนันทน์ใจและกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ผู้ปกครองได้ทราบ โรงเรียนมีการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า นักเรียนที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ความรู้อันเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานเพิ่มงบประมาณสนับสนุนในปีการศึกษาถัดไป เพื่อต่อยอดและขยายผลสัมฤทธิ์ของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดสำคัญเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในสองประเด็นหลัก ประการแรกคือ ขอบเขตพื้นที่จัดเก็บและขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนจำกัด เนื่องจากข้อมูลทั้งหมดถูกรวบรวมจากนักเรียนและผู้ปกครองภายในโรงเรียนเพียงแห่งเดียว ประกอบกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลับมามีจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ ข้อจำกัดด้านขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ค่อนข้างเล็กและเฉพาะเจาะจงนี้ ส่งผลให้ผลการศึกษาที่ออกมาสมบูรณ์แบบในทุกมิตินั้น อาจสะท้อนถึงบริบท วัฒนธรรม หรือลักษณะร่วมเฉพาะของโรงเรียนแห่งนี้เท่านั้น และยังไม่สามารถนำไปอ้างอิงหรือเป็นตัวแทนของประชากรนักเรียนและผู้ปกครองในสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทแตกต่างกันได้อย่างสมบูรณ์ ประการที่สอง ผู้วิจัยตระหนักถึงความลำเอียงในการตอบ โดยเฉพาะความลำเอียงที่สอดคล้องกับความคาดหวังของสถานศึกษา ซึ่งกลุ่มผู้ปกครองและนักเรียนอาจมีแนวโน้มตอบคำถามในเชิงบวกมากกว่าความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ลดข้อจำกัดนี้ด้วยการรักษาความลับและปกปิดตัวตนของผู้ตอบอย่างเข้มงวด ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้การศึกษาในอนาคตมีการขยายขอบเขตการจัดเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมสถานศึกษาที่หลากหลายรูปแบบและต่างภูมิภาคกัน รวมถึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อยกระดับความสมเหตุสมผลและความแม่นยำของผลการวิจัยในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงการ มีดังนี้

1. ด้านบริบทและสภาพแวดล้อมของโครงการ (Context Evaluation) พบว่า โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน เพราะนโยบายของโรงเรียนเน้นความพอเพียง พออยู่พอกิน และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ วัตถุประสงค์ของโครงการ ความสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของชุมชนเพราะโครงการเน้นความพอเพียงตามหลักปรัชญาฯ ของในหลวง รัชกาลที่ 9 ต่อยอดไปยังชุมชน และความพอเพียงช่วยให้สังคมมี

การพัฒนาช่วยให้ชาวบ้านมีเงินเหลือใช้จ่ายอย่างพอเพียง และโรงเรียนกับชุมชนมีความร่วมมือ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการใช้โครงการเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ (Input Evaluation) พบว่า หน่วยงานมีความพร้อมในการดำเนินโครงการในทุก ๆ ด้าน แต่ขาดด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีและด้านงบประมาณและศักยภาพและความรู้ ความเข้าใจของเจ้าของโครงการในการดำเนินโครงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ มีความพออยู่พอกิน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน ทั้งนี้งบประมาณในการดำเนินโครงการมีน้อยเกินไป

3. ด้านกระบวนการของโครงการ (Process Evaluation) พบว่า ขั้นตอนการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม เพราะมีการดำเนินโครงการตลอดปีการศึกษาและเป็นโครงการต่อเนื่อง ระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ คือ การขาดแคลนงบประมาณ

4. ด้านผลผลิตของโครงการ (Product Evaluation) พบว่า โครงการนี้มีประโยชน์มาก เพราะได้ช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนในการอยู่อย่างพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ และดำเนินตามพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 นอกจากนี้ โรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมกันทำกิจกรรม และมีการกำกับติดตามโครงการความร่วมมือในการทำงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้นในการทำโครงการนี้และในการทำกิจกรรมผู้ปกครองให้ความร่วมมือทุกอย่าง นักเรียนตระหนักถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้โดยรู้จักพอเพียง ประหยัด และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน ๆ และช่วยเหลือพ่อแม่เวลาที่อาศัยอยู่ที่บ้าน โรงเรียนมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องเพราะอยู่ในแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน และโครงการนี้สามารถตอบสนองความต้องการได้จริง ส่วนข้อเสนอแนะต่อการดำเนินโครงการ คือ ควรเพิ่มงบประมาณในปีต่อไป และสามารถต่อยอดโครงการเพิ่มขึ้นได้

อภิปรายผล

การประเมินโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังโสด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากผลการประเมินบริบทอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนโครงการมีความสอดคล้องและเหมาะสมอย่างยิ่ง ทั้งในแง่ของความชัดเจนของกิจกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ตลอดจนความสอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารโครงการเชิงระบบที่ชี้ว่า หากบริบทพื้นฐานมีความชัดเจน มีความต้องการจำเป็นที่สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย จะส่งผลให้โครงการมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนและประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌักสันนท์ สมพงษ์ เรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงด้านการศึกษาเพื่อความยั่งยืน โรงเรียนบ้านองบัวสะอาดโพธิ์คำ อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องในกันในเรื่องโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัดและเป้าหมายของโครงการก่อให้เกิดประโยชน์ (ณัฏสนันท์ สมพอง, 2565) และทั้งยังสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชวุฒิ เพ็ชรรัตน์ เรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดคงตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสวราชธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบชิปปี้เยสท์ พบว่าโครงการมีความจำเป็นต้องดำเนินการและวัตถุประสงค์มีความเหมาะสม และระบุตรงกันว่าความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้บริบทของการประเมินมีความน่าเชื่อถือและมีความเหมาะสมในระดับที่สูง (วิชวุฒิ เพ็ชรรัตน์, 2566)

2. จากผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการพบว่ามีความพร้อมระดับมากที่สุด โดยมีจุดเด่นสำคัญคือความพร้อมของบุคลากร ทั้งผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความเข้าใจตลอดจนคณะกรรมการที่มีความสามารถ มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน แหล่งเรียนรู้และสถานที่ที่เหมาะสม รวมถึงการได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนที่ดีจากผู้ปกครองและบุคลากรในโรงเรียน ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคลและความร่วมมือจากเครือข่ายชุมชน/ผู้ปกครอง เป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนให้การดำเนินงานมีฐานรากที่มั่นคง พร้อมเผชิญหน้ากับการปฏิบัติงานจริง ประเด็นนี้ไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยของ ณัฏสนันท์ สมพอง (2565) พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการที่โครงการมีความพร้อมในการดำเนินงาน บุคลากร มีเพียงพอและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ พิระวัตร จันทกุล เรื่องการประเมินโครงการยกระดับส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยเพชรบูรณ์ พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้ามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีความสอดคล้องในการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคลและเครือข่ายความร่วมมือ ส่งผลโดยตรงต่อค่าเฉลี่ยความสำเร็จของปัจจัยนำเข้าในระดับเกณฑ์สูงสุด (พิระวัตร จันทกุล, 2566) นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wahlstrom and Sundberg พบว่า แนวทางในการประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPIest เป็นการประเมินแบบหลายมิติ มีการประเมินโดยใช้เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างหลากหลายสอดคล้องกับประเด็นย่อย ๆ ที่ต้องการประเมินในแต่ละมิติทั้ง 8 ด้าน ซึ่งสามารถนำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลการประเมิน (Wahlstrom and Sundberg, 2015) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการที่ต้องมีการนำข้อมูลรอบด้านมาใช้ในการวิเคราะห์ผลการประเมินทั้งแบบที่เป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

3. จากผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด จุดเด่นที่สำคัญคือการมีระบบการนิเทศ กำกับติดตาม และการประเมินความสำเร็จที่เป็นระบบ มีการนำผล

มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการที่เหมาะสมกับความสามารถ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในด้านนี้พบข้อจำกัดหรืออุปสรรคสำคัญเพียงประเด็นเดียวคือ "ข้อจำกัดด้านงบประมาณ" ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้กระบวนการบริหารจัดการและการติดตามผลจะดำเนินไปได้ด้วยดีด้วยความทุ่มเทของบุคลากร แต่ข้อจำกัดด้านงบประมาณอาจส่งผลกระทบต่อความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรมบางประเภท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เขาวนัศ พิตรุงคพิทักษ์ (2565) เรื่องการประเมินโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกโรงเรียนบ้านโพรงงามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model พบว่า ผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการ ในความคิดเห็นของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองอยู่ในระดับมากที่สุด (เขาวนัศ พิตรุงคพิทักษ์, 2565) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของของณัฏฐนันท์ สมพอง พบว่า มีการประเมินด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงอย่างเป็นระบบซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการที่มีการวางแผนอย่างชัดปละรัดกุม รวมทั้งการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างทันทั่วที่ (ณัฏฐนันท์ สมพอง, 2565)

4. จากผลการประเมินผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่า นักเรียนสามารถนำความรู้จากโครงการไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เผยแพร่สู่ครอบครัว และชุมชนได้ มีจิตใจที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีแนวโน้มของผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการให้เพิ่มงบประมาณสนับสนุนในปีการศึกษาถัดไป เพื่อต่อยอดและขยายผลสัมฤทธิ์ของโครงการให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินของ เขาวนัศ พิตรุงคพิทักษ์ พบว่า ผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโยงความรู้ของโครงการอยู่ในระดับมาก (เขาวนัศ พิตรุงคพิทักษ์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภโชค แข่งแก้ว เรื่องการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้านเทคโนโลยี โรงเรียน ศรีเทพประชาสรรค์ พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการโครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก (ศุภโชค แข่งแก้ว, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชวุฒิ เพ็ชรรัตน์ พบว่า ด้านการประเมินผลผลิต ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินผลกระทบพบว่านักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านเกณฑ์ การประเมินประสิทธิผล พบว่านักเรียนมีผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและผ่านเกณฑ์ การประเมินด้านความยั่งยืนมีผลการประเมินในระดับมากที่สุด และการประเมินด้านการถ่ายทอดส่งต่อ โดยภาพรวมมีผลการประเมินในระดับมาก (วิชวุฒิ เพ็ชรรัตน์, 2566) ดังนั้น ควรดำเนินการโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกตตากต่อไปที่สรุปว่า โครงการที่บูรณาการ

เศรษฐกิจพอเพียงมักก่อให้เกิดประสิทธิผลทางด้านการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์และ การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ยั่งยืน

ในการประเมินโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากระบี่ครั้งนี้ ผู้วิจัยยังคงพบข้อจำกัดสำคัญเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลและเครื่องมือ ที่ใช้ ซึ่งควรนำมาอภิปรายเพื่อความโปร่งใสทางวิชาการ ดังนี้

1. ข้อจำกัดด้านขนาดและขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากข้อมูลทั้งหมดถูกรวบรวม จากกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนและผู้ปกครองภายในโรงเรียนบ้านหลังไสดเพียงแห่งเดียว ประกอบ กับอัตราการตอบกลับแบบสอบถามมีจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ แบบในทุกมิตินั้น อาจสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะ บริบทวัฒนธรรม หรือความผูกพันภายในชุมชน ของโรงเรียนแห่งนี้เท่านั้น จึงส่งผลให้งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดในการนำผลการศึกษาไปอ้างอิงหรือ เป็นตัวแทนให้กับโครงการในลักษณะเดียวกันของโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีขนาดหรือสภาพแวดล้อม ที่แตกต่างออกไป

2. ข้อจำกัดด้านพฤติกรรม การตอบและเครื่องมือวิจัย การใช้แบบสอบถามประเภทมาตร ประมาณค่า (Likert Scale) เป็นแหล่งข้อมูลหลัก อาจทำให้เกิดความลำเอียงในการตอบ โดย เฉพาะอย่างยิ่งความลำเอียงที่ตอบให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสถานศึกษา เนื่องจากผู้ตอบ เป็นนักเรียนและผู้ปกครองที่มีความใกล้ชิดกับโรงเรียน จึงมีแนวโน้มที่จะประเมินตัวแปรต่าง ๆ ใน เชิงบวกมากกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ แบบสอบถามปลายปิดยังมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถเจาะลึก ถึงเหตุผลเบื้องหลัง ปัญหา หรืออุปสรรคที่แท้จริงในด้านการกระบวนการ (Process) และปัจจัยนำเข้า (Input) ได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

แนวทางการบรรเทาข้อจำกัด ผู้วิจัยได้ดำเนินการรักษาความลับและปกปิดตัวตนของ ผู้ตอบแบบสอบถามอย่างเข้มงวด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสบายใจและสะท้อนข้อมูลตาม ความเป็นจริงมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้การประเมินโครงการในอนาคต พิจารณายกขอบเขตไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เช่น การสนทนากลุ่ม หรือการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมด้วย เพื่อตรวจสอบทานข้อมูลให้เกิดความสมเหตุสมผลสูงสุด

สรุป

จากการประเมินโครงการเพียงพอตามพอหลวง โรงเรียนบ้านหลังไสด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สามารถสรุปในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context) โครงการมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับนโยบายการศึกษาขั้น พื้นฐาน บริบทของสถานศึกษา และความต้องการของชุมชน วัตถุประสงค์ของโครงการมีความ ชัดเจนและตอบสนองต่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) สถานมีความพร้อมในด้านทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานเป็นอย่างดี ทั้งด้านผู้บริหารและคณะครูที่มีความตระหนักและพร้อมขับเคลื่อนโครงการ การบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรที่มีความคุ้มค่า ตลอดจนการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้และสื่อที่เอื้อต่อการปฏิบัติจริง

3. ด้านกระบวนการ (Process) การดำเนินงานมีความเป็นระบบและเป็นไปตามวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) มีการวางแผนการดำเนินงาน การปฏิบัติจริงตามกิจกรรม การนิเทศกำกับ ติดตาม และการนำผลประเมินมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านผลผลิต (Product) นักเรียนโรงเรียนบ้านหลังไสตทุกคนได้เข้าร่วมและได้รับการพัฒนาผ่านกิจกรรมของโครงการอย่างทั่วถึง และมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนเกิดความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านบริบท ควรมีการวิเคราะห์ความสำคัญและความจำเป็นกับบริบทของโรงเรียน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงความสามารถในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในแต่ละด้าน และควรมีการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จในรูปแบบต่าง ๆ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารงบประมาณให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ รวมทั้งการระดมทุนหรือการสร้างภาคีเครือข่ายของบุคลากรจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือสนับสนุนในการดำเนินโครงการ

3. ด้านกระบวนการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนในการพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการให้ได้รับความรู้และทักษะในการดำเนินกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง และมีการประชุมวางแผนการทำงานการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและดำเนินงานตามห้วงเวลาที่กำหนดไว้

4. ด้านผลผลิต ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียงและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เผยแพร่ร่วมกับโรงเรียนอื่น และจัดกิจกรรมเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้สู่การประกอบอาชีพในอนาคต และควรมีการปรับปรุงและแก้ไขกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในระดับภาพรวมของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไป

2. การศึกษาและพัฒนาารูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อค้นหากิจกรรมที่สร้างความหลากหลายและกระตุ้นพัฒนาการของผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เชาวน์วงศ์ ปิตรุงคพิทักษ์. (2565). การประเมินโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกโรงเรียนบ้านโพนงามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(2), 59-76.
- ณัฏสนันท์ สมพอง. (2565). การประเมินโครงการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อความยั่งยืน โรงเรียนบ้านหนองบัวสะอาดโพธิ์คำ อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(5), 397-414.
- พีระวัตร จันทกุล. (2566). การประเมินโครงการยกระดับส่งเสริมความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยเพชรบูรณ์. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 2(6), 57-67.
- ศุภโชค แข่งแก้ว. (2565). การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้านเทคโนโลยี โรงเรียนศรีเทพประชาสรรค์. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 1(5), -44-54.
- โรงเรียนบ้านหลังไสด. (2566). รายงานโครงการส่งเสริมวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ระเบียบ: โรงเรียนบ้านหลังไสด.
- วิชวุฒิ เพ็ชรรัตน์. (2566). การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดกตตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยใช้รูปแบบชิปเปียสท์. คลังเอกสารงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ทศวรรษ. กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.
- Stufflebeam, Daniel L.; and Shinkfield, Anthony J. (2007). Evaluation Theory, Models, & Application, San Francisco: John Wiley.
- Wahlstrom, Ninni; Sundberg, Daniel (2015). Theory-based evaluation of the curriculum Lgr 11a, Working Paper, No. 2015:11, Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy (IFAU), Uppsala.

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้านพุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มีกำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

1) บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10-15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วน

และเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องควรสั้น และให้ได้ใจความตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง โดยให้พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน และพร้อมระบุอีเมล พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 300 คำตอบบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) เนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ง่าย สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจน ถ้าเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ยึดตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

7) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ประมาณ 6 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะห่างการพิมพ์ 1 ช่วงบรรทัด

8) ภาพ ให้ใช้ภาพสีหรือขาวดำ ให้ชื่อกำกับภาพเรียงตามลำดับ ในเนื้อเรื่องให้พิมพ์คำอธิบายที่สั้นและชัดเจนได้รูปภาพ การจะได้ตีพิมพ์ภาพสีหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้นได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิชันว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งอย่างไร

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) ระบุงค์สรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัยหรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลคำแนะนำแนวทางหรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียนและเลขปีของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิงเอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” เชื่อมระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์, ประยูร ธมฺมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่าและคณะ แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมฺมจิตโตและคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย ใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธรรณ ธารณาวาสวสดี. (2548). ไต้ทะเลมีความรัก ภาคสาม: หลังคลื่นอันดามัน. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เสาวณีย์ จำเดิมแผด็จศึก. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, ชลสิทธิ์ ดิเรกวัชชัย และ มนตรี ตูจินดา (บรรณาธิการ), อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้. (หน้า 99-103). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และ สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ. ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol.24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ทิพมาศ เสวตรโชติ. (2559). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบูรณาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

มนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./ เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เดชขจร ภูทิพย์. (2562). วิธีฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936/คำสั่ง-ประกาศ/>

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง (ถ้ามี)./ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วัน/ เดือน/ ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกรมการปกครอง. (2564). เรื่องยกเลิกการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 298 ง. (6 ธันวาคม 2564).

5. การส่งบทความเข้าระบบ ThaiJO เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tippamas.mbu@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

...(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16.pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16.pt)

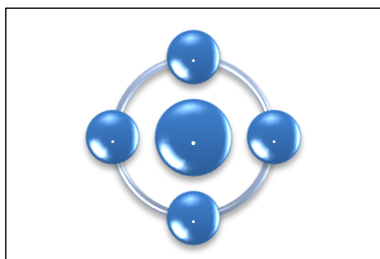
2.....(16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16.pt)

ผลการวิจัย (18pt)

.....(16.pt)

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

สรุป/องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1.....(16 pt).....

2.....(16 pt).....

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1.....(16 pt).....

2.....(16 pt).....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

Eng.(16 pt)

.....

.....

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

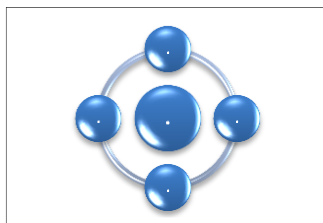
เนื้อหา : Body (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

สรุป : Conclusion (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....Eng.(16 pt).....

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสถา
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus